ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● *Serie nouă*
■ Anul XV (L) ■ Nr. 4 (406) ■ Aprilie 2016 ■ 4 lei ■

Supliment:
Argeş 50 - *memoria revistei*
p. 15-18

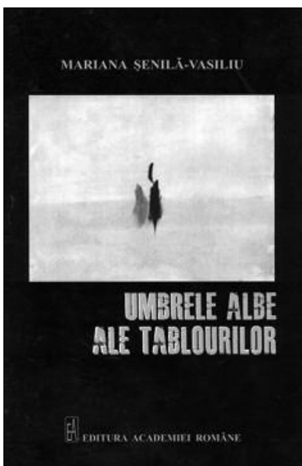
CIMABUE - Crucifix (San Domenico, Arezzo)

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești**
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ În luna martie, revista *Acolada* de la Satu Mare (director general: Radu Ulmeanu, Director: Gheorghe Grigurcu) a ajuns la rotundul număr 100. Nu e un număr festiv, e unul obişnuit, dar – după calitatea textelor şi a colaboratorilor - e ca şi cum ar fi festiv. Găsim aici cronica literară a lui Gheorghe Grigurcu la o carte despre Dimov, editorialul tăios al lui Radu Ulmeanu, o pagină de poezie de Gellu Dorian, rubricile lui Barbu Cioculescu, Alex. Ştefănescu, C. D. Zeletin, Tudorel Urian, Constantin Mateescu, Nicholas Catanoy, Constantin Trandafir, Constantin Călin, Paul Aretzu, Ştefan Ion Ghilimescu, Magda Ursache, Isabela Vasiliu-Scraba, Pavel Şuşară, Dan Culcer, Adrian Dinu Rachieru, Claudia Moscovici, Olimpia Iacob, Lucian Perţa, Miron Kiropol... O însemnare din jurnalul dlui Gheorghe Grigurcu: „Cine pe cine părăseşte când pierdem o fiinţă dragă? Ea pe noi sau noi pe ea? În egală măsură, înaintăm în direcţii diferite. Nu afirma oare Simone Weil că dragostea e depărtare? Marea dragoste se autentifică prin fatalitatea depărtării".

■ Eveniment editorial. La Editura Academiei Române, a apărut recent volumul Marianei Şenilă Vasiliu – *Umbrele albe ale tablourilor*, cu texte „publicate, parţial, în revista *Argeş*, între anii 1988-1989, 2007-2013). Volumul de eseuri despre artă cuprinde patru secţiuni substanţiale: *Pe urmele artiştilor de altădată, Patul lui Procust, Pe marginea artei româneşti, Crochiuri critice*, acestea fiind şi ilustrate cu reproduceri din artiştii comentaţi. În Cuvânt-înainte, autoarea explică, printre altele, alegerea titlului volumului: „În fapt, ideea titlului este rezultatul unei obsesii, cea a urmei lăsate de un tablou care a stat timp îndelungat pe perete. Când acesta este scos de la locul său, pe zid rămâne, ca o umbră pe dos, urma albă, fantomatică a tabloului. Oriunde am dat peste această imagine am rămas ţintuită locului: ce paradox ca tabloul să stăruie în memorie tocmai prin absenţă. Când părăsim un muzeu, oare nu asta facem? Mental, luăm cu noi imaginea operelor de artă şi lăsăm în urmă umbrele lor fantomatice".

■ Într-o zi de la început de april, s-a stins Vasile Călinescu. Avusese o viaţă zbuciumată, de ofiţer de informaţii, activist de partid, profesor de filosofie, muncitor etc. Acum, la senectute avea ca principală preocupare poezia. Învăţa, se perfecţiona, citea poezie mare, refăcea textele de mai multe ori. L-am debutat în revista noastră, cum ziceam, la senectute, cu o pagină de poeme. Tot ne întreba când îl mai publicăm. Îl aşteptam mereu cu noi poeme pentru a mai definitiva o pagină. Dar, era mereu pe fugă, alerga la un medic sau altul şi tot amâna. Căutăm în portofoliu şi, din puţinele poeme semnate Vasile Călinescu, îl reproducem pe cel de mai jos, dorindu-i să fi ajuns în raiul poeziei, că prea mult îi plăcea:

Fragment odihnitor

Ce flori duminicale
desenau păsările acelea călătoare
pe cerul de piatră!
chiar liliecii în insomnii alcoolice
participau cu energii şi talente
numai prietenii mei...un el şi o ea
refugiaţi într-un hambar
de ape tulburi luat la vale
stăteau întinşi
gândind neutru şi fumând
iar paharele pline
dansau muribund
fără pic de prejudecăţi
în timp ce eu ...eu cel de dincolo
contemplam
ceea ce dispăruse subit...
iar şobolanii fiinţe fremătânde
se îndreptau excitaţi
spre patul meu de la etaj
îmbrăcat în cearşafuri orbitor de curate.

■ Cu nr. 3(243)/martie 2016, revista *Convorbiri literare* a intrat în anul 150 (o sută cincizeci). Cu această ocazie, Cassian Maria Spiridon, directorul revistei, în editorialul său face un istoric al revistei. Aş zice că e superfluu, având în vedere celebritatea revistei, dar zic pentru că mă gândesc şi la numeroşii funcţionari culturali din România care n-au auzit de revistele de tradiţiei ale literaturii române şi poate le pune cineva în faţă textul acesta şi află şi ei. Din partea noastră, urăm revistei de la Iaşi la mulţi ani în aceeaşi înaltă ţinută editorială de altitudine. **(DAD)**

Viaţa literară

Carte nouă

În sala "Ars Nova" a Centrului Cultural Piteşti, Dumitru Augustin Doman şi-a lansat, cu oarecare întârziere, cartea sa recentă *Sâmbătă, duminică şi alte singurătăţi*, publicată la Editura TipoMoldova din Iaşi. Lansarea s-a bucurat de prezenţa poetului Aurele Ştefanachi, directorul editurii, care a prezentat şi proiectele editoriale de anvergură. *Sâmbătă, duminică şi alte singurătăţi* este, de fapt, o antologie de autor care cuprinde texte alese din volumele: *Povestiri cu contrapunct, Sfârşitul epocii cartofilor, Meseria de a muri, Concetăţenii lui Urmuz, Moartea noastră cea de toate zilele*. În faţa unui public avizat, alcătuit în mare parte din membrii Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor, volumul antologic a fost comentat de Mircea Bârsilă, Nicolae Oprea, Magda Grigore, Leonid Dragomir şi, bineînţeles, de directorul editurii.

La sfârşitul lumii martie, 2016, s-a stins din viaţă EUSEBIU PLATCU, fondatorul revistei *TÂRGOVIŞTEA LITERARĂ*. Personalitate complexă, venind din istoria sensibilă a Bucovinei, a purtat cu omenie valorile autentice învăţate devreme, a fost un dascăl cu vocaţie, un om generos şi liber, scriitor lipsit de prejudecăţi în stilistică şi în gândire.

A preţuit oamenii de litere din Argeş, a avut dintre ei prieteni, colegi de redacţie şi colaboratori. În ultima poezie publicată scria, prevestind parcă întoarcerea în matricea veşniciei: ,,Regină a Fagilor/ între surorile regine/ crescută în cremene şi nevinovăţie/ Sfântă Bucovină/ ai în pază/ sufletul meu/ rănit de moarte/ plâng neştiute morminte/ intrate în ţărână sub semnături/ sub oţelul îngheţului/ în siberii pustii..."!

Preţuirea noastră, Eus Platcu! **(M.G.)**

Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...",

ediţia a XXXIV-a, 10-12 iunie 2016, Botoşani

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoţani, în colaborare cu Editurile Paralela 45, Junimea, Timpul, Charmides, Eikon, Vinea. Princeps Edit, precum şi cu rvistele de cultură „Convorbiri literare", „Poezia", „Scriptor", „Feed beack", „Viaţa Românească", „Familia", „Vatra", „Euphorion", „Steaua", „Hyperion", „Conta", „Poesis", „Luceafărul de dimineaţă", „Porto-franco", „Ateneu", „Argeş", „Bucovina Literară", Filiala Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova şi ARPE, organizează în perioada 13-15 iunie 2016 Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...", ediţia a XXXIV-a.

Concursul îşi propune să descopere şi să promoveze noi talente poetice şi critice şi se adresează, astfel, poeţilor şi criticilor literari care nu au debutat în volum şi care nu au depăşit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secţiuni:

POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2015 – 5 mai 2016. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horaţiu Ioan Laşcu" al Filialei Iaşi a USR şi b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (***acelaşi volum şi pe un CD – un singur exemplar!***) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Acelaşi moto va figura şi pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda şase premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menţionate. Juriul are latitudinea, în funcţie de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare şi alte manuscrise, în funcţie de disponibilitatea editurilor prezente în juriu (Paralela 45, Junimea, Charmides, Eikon, Vinea şi Princeps Edit) .

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poeţilor premiaţi. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul undei edituri şi al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toţi poeţii selectaţi pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituţia organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene: -* Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (***în copie şi pe un CD)***, semnat cu un moto. Acelaşi moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicare în revistele care acordă premiile şi în antologia editată de instituţia organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Ipoteşti şi Botoşani în ziua de 14 iunie 2015.

Organizatorii asigură concurenţilor cheltuieli de masă şi cazare.

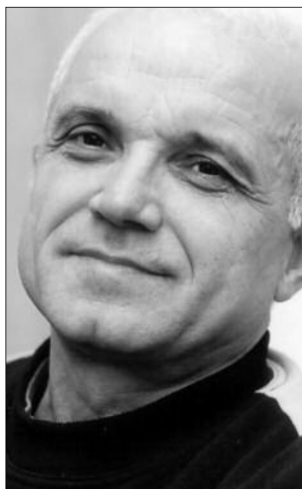
Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2016, pe adresa:

CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE BOTOŞANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoşani.

Relaţii la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini şi pe e-mail!

Liviu Ioan Stoiciu

De necrezut: un pârlit ca mine, la Paris

Neaşteptat, am fost la Paris două-trei zile (aproximativ trei zile; plecat dimineaţa după ora 7 din Bucureşti-Otopeni, în 19 martie şi plecat din Paris-Charles de Gaulle după ora 19, în 21 martie; puneţi la socoteală şi cele două ore obligatorii de stat în aeroport şi la dus şi la întors; Paris e în urmă cu o oră faţă de Bucureşti): sâmbătă, duminică, luni 19-21 martie 2016. Institutul Cultural Român s-a ocupat de transport şi cazare (Hotel de la Paix Tour Eiffel, Rue du Gros Caillou, în apropierea sediului ICR şi a Ambasadei României; a nu se confunda cu un alt hotel cu acelaşi nume, din Montparnasse). Am participat, prima oară, fireşte, la celebrul Salon du Livre (Livre Paris) din 17-20 martie, la „Paris Expo Porte de Versailles”. Am fost prima oară, de altfel, pe spezele ICR în străinătate (pe vremea „regretaţilor” Patapievici-Mihăieş nu s-a găsit o posibilitate să fiu şi eu strecurat pe listele celor trimişi să vadă lumea). Nici acum n-am avut şansa „să reprezint România”, sic! ICR a introdus în programele sale la acest Salon du Livre, la ziua de sâmbătă, 19 martie 2016, citez: *18.00 – 20.00, Pavillon de la Roumanie, Poésie roumaine en langue française publiée aux Editions Vinea. Invités: Nicolae Tzone et les auteurs (Octavian Soviany, Liviu-Ioan Stoiciu, Lucian Vasilescu şi alţii)*. La „şi alţii” au avut cărţi traduse şi au citit la standul României acum: Marlena Braester (din Israel), Şerban Axinte, Radmila Popovici, Silvia Goteanschii, Aurora Cornu. Plus Paul Gorban. Au vorbit Petre Răileanu, Victoria Sicorschi, Ioana Andreiescu, Lucreţia Bârlădeanu, sau graficianul Tudor Banuş (la lansarea unei cărţi scoase în franceză cu Şerban Foarţă). Moderator a fost Marina Dumitrescu-Baconschi, poetă. Cum am ajuns la Paris? N. Ţone mi-a publicat în franceză o parte dintr-o carte scoasă de el la Editura Vinea (acum reeditată într-o a doua ediţie, cu generozitate), carte intitulată „Craterul Platon”. La recomandarea Letiţiei Ilea (din câte am aflat), traducerea „Le cratère Platon” a fost asigurată de Sorin Barbul, universitar la Cluj-Napoca, la UBB. Cel care a citit la microfon (actorul Michel Rosen), la standul României, un poem în franceză din acest volum nu s-a declarat nemulţumit de traducere, aş zice că din contră, având succes... Va să zică N. Tzone a forţat mâna ICR să acopere cheltuielile mele şi ale lui Octavian Soviany (Lucian Vasilescu a venit prin Ministerul Culturii; ceilalţi nu ştiu pe banii cui au venit) — în primul rând trebuie să-i mulţumesc lui N. Tzone. Apoi preşedintelui ICR, Radu Boroianu şi subordonaţilor săi (deşi nu cred că-i interesează mulţumirile mele; atâţia scriitori pleacă regulat prin ICR în străinătate şi nu mulţumesc, considerând că li se cuvine). Numai aşa, prin bunăvoinţa lui N. Tzone am putut să sparg zidul ieşirii în străinătate „ca poet”, oficial eu neexistând în scriptele cu vedete scriitoriceşti ale ICR (care nu lipsesc de la manifestările din întreaga lume, inclusiv de la sediile ICR). N. Tzone a inventat colecţia „Vinea International” şi publică anual cărţi traduse în franceză, îşi cumpără stand la Salon du Livre (sau Livre Paris) pe banii lui, se zbate să scoată poezia română din penumbra în care se complace. Fireşte, fără succes, nu vinde nimic, nici măcar autorii nu-şi cumpără exemplare. Aşa cum se derulează în ţară lansările de carte, fără cititori (sau public), aşa se derulează şi la Paris — chiar şi atunci când fac lansări Norman Manea şi Eugen Simion, Paul Goma sau Matei Vişniec, prezenţi cu cărţi anul acesta la Salon du Livre. I-am văzut prin Salon du Livre şi pe Bogdan Ghiu şi Dinu Flămând, pe Sebastian Reichmann, Maria Pilchin şi Horia Bădescu, sau de la radiouri Teodora Stanciu şi Cristian Bleotu (Teodora Stanciu mi-a atras atenţia că ediţia din acest an a Livre Paris a fost o ediţie de criză, cu spaţii enorme neocupate şi cu public dat buluc numai la autori francezi de succes, de tipul lui Jean d'Ormesson; eu mirându-mă că Salon du Livre e comparabil cu târgurile de carte *internaţionale* de la Bucureşti). Plus Sorin Ghergut (angajat la ICR). În programul ICR erau trecuţi şi Basarab Nicolescu, Virgil Tănase, Dan Culcer, Ioan Pop Aurel, Dumitru Ţepeneag, Miron Kiropol, Marius Chivu, Bogdan Teodorescu, dar eu nu i-am întâlnit. Cu siguranţă am fost şi evitat de românii care trăiesc în Franţa, să fie siguri că nu apelez la vreun hatâr — neştiind că eu nu deranjez niciodată pe nimeni.

Cât am stat la Paris a fost un frig teribil, am îmbrăcat toate hainele *groase* ce le aveam la mine (am plecat la drum numai cu un rucsac, să evit bagajul care se depozitează în cala avionului şi e mai greu de recuperat; obsedaţi de terorism în aeroport, la Bucureşti mi-au fost oprite lamele de ras, iar la Paris mi-au fost aruncate pasta de dinţi şi un deodorant). Am mâncat din ce am cumpărat la Paris din magazine alimentare mici şi mari, n-am fost interesat de cafenele-terase (şi cu atât mai puţin de restaurante). M-a mirat tot timpul că parcurile (Champ de Mars şi Trocadero din prejma Tour Eiffel, Jardin de Palais Royal, Jardin de Tuileries din Place de la Concorde până la piramida Muzée du Louvre sau Jardin du Luxembourg; toate cu alei de pământ, în principal), pe care le-am străbătut pe jos, erau alegători cu sutele în adidaşi şi pantalon scurt sau trening-sport, de toate vârstele, de ambele genuri. Mulţi cu căşti în urechi. E la modă joggingul dus la extrem? Au francezii secrete legate de sănătate, dacă tot alergi şi alergi şi alergi (unii au pe mână cronometre digitale, nu numai pentru kilometrii parcurşi ci şi pentru puls) trăieşti mai mult? Întors acasă m-am uitat pe internet şi ce am aflat: *Cercetătorii spun că joggingul încetineşte procesul de îmbătrânire, îmbunătăţeşte sistemul cardiovascular, creşte speranţa de viaţă şi previne unele tipuri de cancer. Alergarea uşoară ar putea avea şi efecte psihologice, unele persoane simţindu-se revigorate, mai vesele, sau într-o stare generală mai bună după o sesiune de exerciţii. Conform unor noi studii însă, alergatul în exces poate să fie dăunător, pe termen lung. Rezultatele studiului au demonstrat că persoanele care aleargă cel mai mult au o speranţă de viaţă mai mică decât cele care aleargă moderat, alergatul în exces poate să „uzeze” organismul, pe termen lung*... În a doua şi a treia zi am mers pe jos zeci de kilometri prin Paris până mi-am „paradit” genunchiul stâng (mă resimt şi azi, sever, când scriu aici; mă tem că am încurcat-o, s-a stricat iar ceva, la acest genunchi am fost operat în 2008 şi am pierdut două meniscuri, cel puţin aşa mi-a spus cel ce m-a operat). Duminică, 20 martie, de la Tour Eiffel am mers pe jos la Arcul de Triumf (pe malul Senei şi apoi pe Avenue Champs Elysée) şi mai departe până la Noul Arc de Triumf, în cartierul postmodern La Défense (năucitor de-a dreptul; n-am cuvinte să-l descriu, e uimitor; Ţiriac are aici trei turnuri ciudate, cel puţin), pe aceeaşi axă. Luni, 21 martie am mers pe jos de la Tour Eiffel la St. Sulpice şi Notre Dame, la Hôtel de Ville şi Centre Pompidou Beaubourg. Previzibil, cozile erau interminabile la muzee şi palate (era blocaj inclusiv la Grand şi la Petit Palais). Ratez iar Musée d'Orsay (trebuie să vii la Paris pentru două săptămâni să faci faţă micilor provocări)!

28 martie 2016. BV

Cum am ajuns la Paris? N. Tzone mi-a publicat în franceză o parte dintr-o carte scoasă de el la Editura Vinea (acum reeditată într-o a doua ediţie, cu generozitate), carte intitulată „Craterul Platon”. La recomandarea Letiţiei Ilea (din câte am aflat), traducerea „Le cratère Platon” a fost asigurată de Sorin Barbul, universitar la Cluj-Napoca, la UBB.

L.I.S.

Poemul de colecţie

Gheorghe Grigurcu

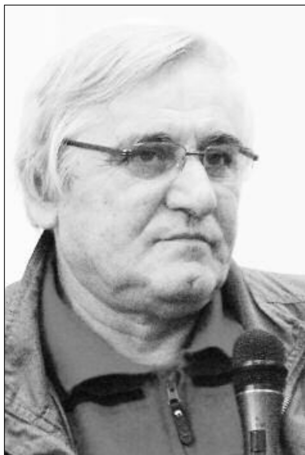
Gloria

În memoria poetului Ion Davideanu

Şi nimic nu-ţi mai rămîne decît Gloria
ambiţii spaime
                    paşi de Îngeri amestecaţi
cu scrîşnetul frînelor
cinstea preţului şi preţul cinstei
                    la colţ de stradă
pagini copilăroase grase pline de gîlci
forfota ochilor cum nişte furnici
                    în căutarea Binelui
tranzistoare-n unghere
          de-odaie clipocind cum mlaştini
pete de făină pe-obrazul
                    Soarelui matinal
presiunea opiniei publice
                    înregistrată conştiincios
                    de barometre
un paşaport pentru naivitate reînnoit
un crez clasic purtat cu mîndrie
                    de liderul
                    cursei automobilistice
carnea care tremură cum un cîntar
                    se-ncuie-n oglindă
                    cum într-un alcov
o transcendenţă ştearsă-n răstimpuri
                    cu guma
aşadar nu-ţi mai rămîne altceva
                    decît Gloria
nu a ta ci a Lumii.

litere

Nicolae Oprea

Pentru autorul „poemelor nescrise”, actul poetic înseamnă confesiune nestrunită, autentică, cum mărturiseşte pe manşeta copertei a IV-a (...) În esenţă, Varujan Vosganian cultivă poezia ca eveniment de cunoaştere, cu accente apăsate pe cunoaşterea de sine. Tensiunea rostirii confesive, cu patos reţinut şi irizări ironice, este generată de reflexia în oglindă sau sentimentul dedublării dintre fiinţa cotidiană şi fiinţa poetică.

Cronica întârziată

Biblioteca poemelor nescrise

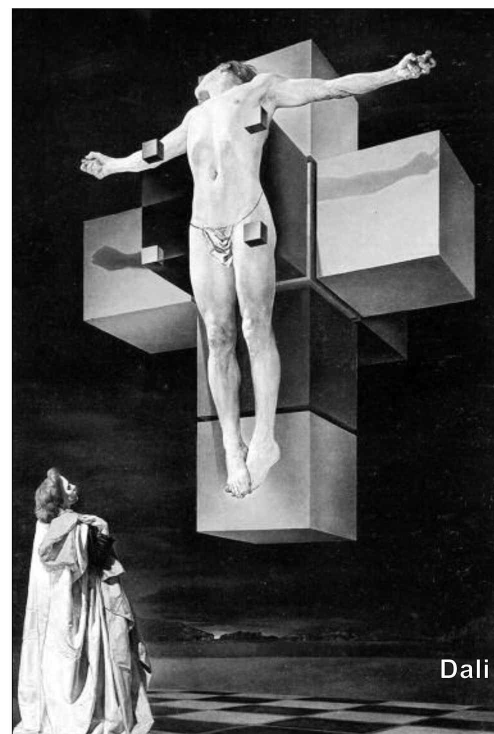
Mulţi dintre poeţii de prim-plan ai generaţiei optzeciste şi-au completat ulterior gama de exprimare artistică prin cultivarea prozei, la acelaşi nivel valoric. Printre ei sunt şi câţiva întârziaţi din cauza rigorilor culturii comuniste, eufemistic vorbind. Varujan Vosganian constituie un caz aparte, întrucât debutează, editorial, simultan în anul 1994, cu poezie (*Şamanul albastru*) şi proză scurtă (*Statuia comandorului*). Luând seama la cronologie, poetul-prozator, apropiat ca vârstă de Mircea Cărtărescu, s-ar încadra în ramura nouăzecistă a generaţiei '80. Dar poemele publicate cu întârziere erau scrise în „întunecatul deceniu” – cu expresia lui Radu G. Ţeposu – de explozie a optzecismului postmodernist. Editorul rasat care n-a mai apucat să-i moşească debutul, Mircea Ciobanu, explică după 1989 motivele publicării târzii a acestor „poeme umbrite de o inexplicabilă, statornică revoltă, mâhnire”: „Varujan Vosganian avea toate datele unui artist care îşi face religie din refuzul faptului împlinit”.

Cartea poemelor mele nescrise (Ed. Cartea Românească, 2015) este expresia acestei convingeri intime a scriitorului de împlinire a destinului dincolo de fruntariile vremii. În viziunea sa, momentul naşterii coincide cu al genezei *cărţii poemelor nescrise*, ca înzestrare de ordin divin pusă în valoare de travaliul artistic necontenit. În poemul titular al volumului, Varujan Vosganian imaginează o Bibliotecă a poemelor nescrise în care îşi găsesc locul poeţi emblematici cu biografie prematur întreruptă, dar cu destin împlinit în posteritate: „în biblioteca poemelor nescrise/ Novalis e mai cunoscut decât Goethe,/ Rimbaud a scris neîndoielnic mai mult decât bătrânul Hugo,/ iar Eminescu a fost mai genial/ decât Eminescu,/ lucrurile care nu s-au putut împlini/ şi poemele rămase nescrise -/ iată cea mai frumoasă şi mai adevărată istorie a lumii”. Axul ideatic al cărţii în care sunt recuperate poemele nescrise sau *poemele memoriei* cum mai pot fi definite („şi tot ce pot spune despre cartea poemelor mele nescrise/ este că tocmai în clipa în care scriu acest vers/ s-a subţiat cu o pagină nouă”) se întemeiază pe problematica *jertfei*, devenind motiv ordonator. Împreună cu jertfa pentru creaţie cu substrat mitologic, poetul vizează jertfa religioasă cu trimitere expresă la supliciul lui Christos (încă din placheta de-acum un deceniu *Iisus cu o mie de braţe*) şi jertfa istorică, în relaţie cu efemera condiţie umană.

Pentru autorul „poemelor nescrise”, actul poetic înseamnă confesiune nestrunită, autentică, cum mărturiseşte pe manşeta copertei a IV-a: „Poezia se scrie la persoana I. Ea este o artă a sincerităţii, o continuă mărturisire. O spovedanie fără cuminecătură, căci poetul nu primeşte nimic în schimb şi nu poate fie iertat pentru darurile sale”. În esenţă, el cultivă poezia ca eveniment de cunoaştere, cu accente apăsate pe cunoaşterea de sine. Tensiunea rostirii confesive, cu patos reţinut şi irizări ironice, este generată de reflexia în oglindă sau sentimentul dedublării dintre fiinţa cotidiană şi fiinţa poetică: „Întind cerneala pe faţa de masă./ E destulă cât să rescriu cu ea universul şi mai ales/ ceea ce cred eu despre el. Viaţa mea/ e fabuloasă, făcută din fapte mărunte./ Eu sunt eroul firimiturilor de la masa de seară,/ al sticlelor goale care se vând, o dată pe lună, la alimentara din colţ,/ al bărbieritului de dimineaţă,/ al mărunţişului care îmi zornăie în buzunare.// Cu cât te iubesc mai tare, cu-atât scriu mai mult despre mine./ Poezia mea e-o epopee scrisă la persoana întâi.” (*Ne privim în tăcere*) Explorarea eului profund conduce spre decantarea unor impresii şi sentimente care devin leitmotive ale confesiunii lirice, deseori în perechi antinomice: singurătatea şi solidaritatea de generaţie, zidul (ce desparte oamenii şi închide zarea) şi libertatea, bucuria vieţii şi apăsarea morţii, memoria şi visul, identitate şi alteritate, labirintul existenţial şi al memoriei, existenţa subiectivă şi realitatea istorică.

Originalitatea discursului confesiv derivă din mixtura perfectă dintre biografism şi istorism. Întrucât biografia poetului se interferează cu istoria familiei sale în poeme precum *Ars poetica*, *Calendarul*, *Beniamin*, *Psalm pentru mama*, *Bunicul meu, grădinarul*, *Poporul meu pe drumul Damascului*, *Arşag, clopotarul*, *Grădina Edenului* etc. Un poem memorabil, în trei secvenţe, ilustrând convergenţa istoriei cu viaţa poetului este *Negustorul de coloniale şi conservarea energiei*. Dar biografia se interferează şi cu „istoria lumii” în care se revarsă istoria naţională. Participant activ la revoluţie, Varujan Vosganian pune în relief *Povestea generaţiei mele*: „Noi am primit bucuria propriei neputinţe,/ Am fost mai ales ceea ce nu aveam voie să fim./ Am şoptit rugăciunile interzise./ Ne-am dat unul altuia, până le-am ferfeniţit, cărţile interzise./ Am adulmecat orizonturile interzise./ Frontieriştii au traversat fluviile interzise./ Am ascultat, cu urechea lipită, ca liliecii,/ vibraţiile frecvenţelor interzise. /Am înmulţit patimile evangheliştilor noştri/ cu maşinile de scris interzise./ Am cântat despre nebunul cu ochii închişi/ şi despre alte profeţii interzise./ Am rostit în taină numele morţilor interzişi./ Am nădăjduit şi am deznădăjduit, pe rând,/ ceea ce era interzis”. Portretul generaţiei istorice este completat în poemul evocator *Generaţia mea*: „Entuziasmul cu care ne pierdem speranţa.../ Am fost cele mai frumoase odrasle ale bunului Dumnezeu,/ singurii aleşi să trecem, în acelaşi timp,/ frontiera unui mileniu şi a unei noi revoluţii. O şansă în plus, s-ar putea spune, ca să înţelegem.// Vai, bucuraţi-vă, nimic/ nu a fost întâmplător în vieţile noastre!/.../ Au fost ani uscăţivi, cu pomeţii ascuţiţi de nesomn,/ iar noi, neîndurător de tineri./ Singura boală aducătoare de moarte era jertfa”. Poetul năzuieşte să depună mărturie despre evenimentele tragice în *caietul de poezii* care se suprapune peste *cartea de istorie*: „aşez caietul meu de poezii lângă cartea lor de istorie/ scrisul meu de mână – scrisul lor de tipar// ei scriu mai ales despre biruitori/ pe care îi apără putătorii de rodii/ în cartea lor nu poartă decât generalii şi regii/ (nimeni nu a dus flori la mormântul generalului necunoscut)/ morţii cei mulţi nu sunt decât cifre cu multe zerouri.// eu scriu mai ales despre cei învinşi/ care au suferit istoria în loc s-o trăiască” (*Dreptul la propriul mormânt*).

Recompunându-şi biografia poetică, Varujan Vosganian apelează doar formal la un registru diversificat: elegie (*Elegie pentru un paltin*), baladă (*Balada ultimului soldat*), odă (*Oda celor cinci milimetri*), psalm (*Psalmul numelui, Psalmul îndureraţilor noştri*), înclinând spre ipostaza psalmistului biblic. Poetul-constructor, care îşi hrăneşte imaginaţia cu fructele memoriei şi ale credinţei, uzează adeseori de paradoxuri şi sofisme (de genul „mă gândesc uneori cum ar fi fost/ dacă aş fi trăit mai puţin decât mine” sau: Ca un poet pe un tărâm lipsit de cuvinte/ aşa putea să fie Arşag”; „Depun mărturie că războaiele mondiale nu au fost chiar mondiale”). Folosită în exces, procedura poate conduce spre drumul închis al manierismului. Risc eludat de autorul *poemelor nescrise* datorită simbiozei dintre faptul autobiografic şi evenimentul istoric, într-o reprezentare simbolică, proiectată pe fundal religios. *Cartea poemelor mele nescrise* reprezintă, într-adevăr, momentul de vârf al poetului – anunţat de tripticul din 2004: *IIsus cu o mie de braţe*, *Portret de femeie*, *Dansul cu moartea* – cum sugerează în comentariile pertinente de pe copertă Marian Drăghici, Gabriela Gheorghişor şi Răzvan Voncu.

Dali

Biblioraft lunar:

Alexandru Vlad, *Omul de la fereastră, roman cu anexe*, Charmides, Bistriţa, 2015

Calistrat Costin, *Lumea se petrece (nu doar versuri)*, Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2015

Octavian Doclin, *Baletul de noapte, poeme*, Gordian,Timişoara, 2015

Ştefan Manasia, *Cerul senin*, Charmides, Bistriţa, 2015

Lucia Negoiţă, *Scutul vulnerabil*, Pleiade, Satu Mare, 2016

Elisaveta Novac, *Grădina Salamandrei–antologie poetică selectivă-*, Tiparg, Piteşti, 2016

Mircea Opriţă, *Serile cu poezie şi prieteni*, Limes, Cluj, 2015

George Schinteie, *67 – poeme deznodate–*, Artpress, Timişoara, 2016

Savian Mur, *Lut*, roman, Bibliotheca, Târgovişte, 2016

Gabriel Cazan, *Magazinul de umbre...le*, Singur, Târgovişte, 2016

Florin Şindrilaru, *Chiriaşul secundei, Cronici, eseuri, comentarii*, vol. I-II, Libris Editorial, Braşov, 2016

Alex. Ştefănescu, *Eminescu, poem cu poem*, Allfa, Bucureşti, 2015

Luca Piţu, *Fărâmele meteoritului din Cajvana, In memoriam*, Charmides, Bistriţa, 2015

Veșnica amânare
de Edward Young (1683-1765)

Traducere de PROCOPIE CLONȚEA

Azi fii înțelept, nesăbuit ești de amâni,
Căci mâine răgaz ca ieri ție-ți va cere;
C-așa înțelepciunea din viață-i izgonită.
Amânarea-i hoțul timpului pierdut;
Și lasă la mila unei clipe
Povara grijilor eternei deveniri.

Din toată minunea de idei deșarte
De om gânditor, aceasta pe toate le întrece:
„Că tot ce-i om urmează să trăiască."
De-a pururi pe pragul de-a se naște,
Cu toții-s mulțumiți să creadă
Că niciodat ei n-ar să fie;
Trufia-i mână iute spre laude de sine,
Și ea-i încântă c-o viață fericită
Pe care ei nicicând nu au s-o aibă!
Din mână timpul l-il ia nesăbuința,

Iar cel din mâna soartei îl lasă-nțelepciunii,
Ei ce-și propun să facă veșnic tot amână.
Și nici nesăbuința, sau nebunia mai degrab,
Nici omeneasca-nțelepciune mai mult nu au a face.
Promisiunea însăși îi omul delăsător de toate,
Și asta la orișicare vârstă. Tineri când suntem
Stăm mulțumiți în tihnă princiară,
Făr de grijă de sine, și tare-am vrea, ca fii
Cu-datorare la părinți, mai înțelepți un pic
Ei să fi fost. La ani treizeci omul se bănuie nesăbuit;
Știe sigur asta patruzeci când face,
Și-și propune altul ca să fie. La cincizeci
Își blastămă infama tărăgănare
Și tare-i hotărât ce și-a propus să facă;
Și cu ăst gând mărinimos în minte,
Tot face și desface și moare același om.

De ce? Pentru că el nemuritor se crede;
Mor alții, eu sunt nemuritor, asta-i gândirea.
Iar când vr-un renghi neiertător al sorții
I-nfige-n inimă neașteptata groază,
La fel ca aerul străpuns și ea, rănită,
Se-nchide. Pe unde-a străpuns lancea,
Nici urmă nu rămâne. Nici aripa pe cer
Nu lasă-n urmă rană, sau prora
Când despică valul. Și astfel gândul la moarte
Din cele inimi piere. Chiar când natura pică
O lacrimă pentru cei dragi nouă,
Jos, în mormânt, noi o vărsăm pe-a noastră.

Magda Grigore

În numele poemului *(un înger albastru)*

– fiului meu, Mircea

împrejurul meu se află tot timpul *un înger albastru*,
râsul lui curge în amonte, limpede și grăbit,
împinge pereții camerei
până intră înăuntru casei toată durata verii.
Curge cu alge verzi și mușchi de ape laolaltă,
le fixează pe inima mea
desenând peisaje vindecătoare.
În fiecare zi mă întorc pentru el la capătul lumii –
iau totul de la început,
refac poveștile și învăț să citesc (din nou) lumea.
Sub ochii mei aleargă mugurul vieții
din care curge lumina ca un râu în sunete zvelte,
umple zilele mele, nedescifrate grafeme,
înscrise într-un papirus ascuns sub albia timpului.
Râsul îngerului cu două perechi de aripi
curge ca un râu vesel, adună conifere,
amestec de ulmi și mesteceni, salcii și arini,
le răspândește în mine ca într-o calmă câmpie
pe care au crescut tristeți organice.
Zi de zi sunetele îmi îmbracă celulele
în coroane proaspete de fotoni,
pielea se face o pajiște plină de albăstrele
și sângele (deschis ca un câmp) se umple de maci.
Râsul îngerului trece pe lângă mine în fugă,
pe aripi duce miros de levănțică
și o cascadă de prospețimi care amână înserarea.
De dimineața până seara râsul sonor strânge
globulele roșii necesare vieții.
Casa se umple de grădini suspendate,
verdele curge peste reverii,
râsul aleargă sprinten, desenează, deschide fereastra,
lasă cântecul de greieri să curgă peste lume.

Atâția ani am scris fără să știu
că nu scriam decât scrisori către Dumnezeu –
să lase liber râul, să șerpuiască în aval,
printre prundurile ridicate din pietrele
aruncate în mine pentru totdeauna!
Îngerul albastru (a)duce împrejur roua vie a vieții,
oxigenul necesar tristeților mele organice;
chipul lui învelit în lumină este o aură –
amprenta lui Dumnezeu peste casă.

Atâția ani am scris fără să știu

că nu scriam decât scrisori către Dumnezeu –

să lase liber râul, să șerpuiască în aval,

printre prundurile ridicate din pietrele

aruncate în mine pentru totdeauna!

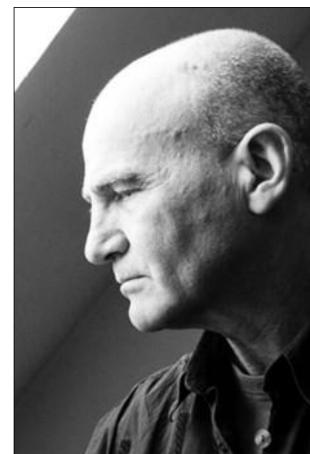
M.G.

Minerva Chira

Poemul Myanmarului

N-a primit ce merita
în Manufactura
pentru obținerea foițelor de aur
Ieșind din Templul Mahamunii
iscă un blestem în apă de ploaie
Semințele întunericului încolțeau
în praful stârnit de copite
ispitind dantelăria în lemn
a Mănăstirii Shwenandaw
Primirea afișului pentru disperare
aduse o stare cu nod care aminti
de ucenicia între sabie și teacă
Shweinbin Kyaung avea
basoreliefuri Yataka
În Palatul Mandalay vorbea
pietrelor
care au ucis profeții
Cădere fără să atingi pământul.

Alexandru Jurcan

Leopardul albastru

Toamna aluneca spre iarnă, adunându-și poalele umede și noroioase, punând fructele la adăpost. Nopțile soseau grăbite, afișând o lună-secere, în urma căreia dormita o mantie de sânge întunecat. Armina tocmai împlinise douăzeci de ani, iar bunica pregătise o prăjitură specială. De trei ani locuiau împreună, acolo pe coasta râului. După ce mama Arminei s-a evaporat în călătorii ciudate, cele două femei s-au încurajat reciproc într-o conviețuire limpede.

Era seara târziu, iar zgomotele nopții mai purtau lătrături subțiri de câini tineri, neobișnuiți cu frigul tot mai ascuțit. Bunica a aprins o lumânare roșie lângă prăjitura rustică, lacomă, aromată.

Draga mea, uite cadoul meu... rosti femeia cu lacrimi în ochii mici și obosiți. Poate că ar trebui să-ți spun că...

E ceva rău, bunico?

Simt că se apropie despărțirea noastră. Vezi tu, toată viața avem grijă de trupul nostru, înainte de a-l preda viermilor lacomi. Tu ești la doi pași de cotitură. Oare vei merge pe drumul cel bun? Nu te voi lăsa singură. O să găsești în pivniță apărătorul tău... Acum să nu plângi...că pe mine mă cheamă la el Domnul din ceruri...ajută-mă să trec cu bine dincolo...

Armina n-a scos vreun cuvânt, privind jocurile lumânării pe pereții bătrâni, apoi a alergat spre pivniță, unde aștepta tolănit pe frunze uscate un leopard albastru.

Nu te teme – a început leopardul - cu tine voi fi bun și voi semna cu ghearele mele numele tău drag pe toți copacii din jur. Bunica ta m-a crescut de când eram mic de tot. Mama murise, eu eram bolnav. O să mă revanșez, fii fără grijă.

Ai vorbit sau...mi s-a părut mie? îndrăzni Armina.

O tăcere aspră i-a pătruns în creier, în inimă, peste tot. Armina s-a aplecat spre trupul albastru de catifea și s-a închinat spre pereții umezi. O viață nouă o aștepta dincolo de râu, cu glasuri necunoscute, cu focuri neștiute.

litere

Maria Pal

buzunarele sunt grele de insule

pe care doar visurile se înmulțesc

fluturii nu-ți pot descâlci drumurile

nici ziua când soarele este în crucea amiezii

negustorii de perle îți vând scoici fără valoare

florile se apleacă sub scrâșnetul de foarfece

gândurile se leagănă sub vântul îndoielii

M.P.

Cu respirația întretăiată

prin casa rămasă fără stăpân țiuie tăcerea îndelung
cioburi de sticlă dansează împrejur
secera lunii șomează deasupra miriștilor pustii

și știi și știi
că la toate noile țărmuri te așteaptă o nenorocire
să-i pipăi zumzetul înmiit ca al unui stup de viespii
sau de albine

dar nepăsător
vorbești despre funii în casa spânzuraților
în timp ce gâtul ți se subțiază ca mirosul pâinii
fugit pe un geam

acum altcineva își ascute penița pentru o poveste
pentru un cântec
despre cei ce știu doar să piardă
cu respirația întretăiată de pâlpâitul lumânării

Aștepți să răsară

pe masă într-un colț din restul de pâine uscată
se aude un cântec de greier
revărsând auriul din lanuri
peste copilul ce se visează culegând
însângerații maci

aceștia îi pictează mâinile
picioarele pline de spini
colorând cu repeziciune întortocheate cărări
ciulinii ce-l fugăresc neîncetat pe terenul viran

din întunericul cuibărit în el
aștepți să răsară o nouă lumină
cum răsare pe cerul întunecat dintr-o stea

Se stratifică

sunt zile sunt nopți în care se năruie totul
brusc ochii ți se cufundă în ceață

casa ta speriată fuge afară din casă
cărțile gonesc din ele toate cuvintele
ploaia se topește în ploi sub mieunatul ascuțit al pisicii

întunericul se stratifică-n jur
precum cărbunele în filoane crescând și crescând

în genunchi lângă lumânarea fierbinte
urmărești cu mâini de tăcere
complicata hartă spre lumina ce încolțește în tine

Să te poți strecura

ești smuls din viață
ca niște rufe puse la uscat pe căpițe de fân
pe un gard

seara ți-a anulat dreptul
de-a lumina bucuria pietre oceane fântâni

doar furtuna născută în ochii tăi
mai leagă curcubeul de poduri
de cuibul cocorilor răniți
ce închid ochii să te poți strecura ca o rază în ei
să le povestești despre copilăria îngerilor

Inima ce scapără fulgere

ferestrele universului s-au născut închise în tine
ochii lor sunt rădăcini căzute pradă vicleniilor nopții

vidul crește învie
nimicul devine viață vorbind limbi universale
dorința este o pasăre rămasă sub vânt
stelele-s tot mai șterse mai palide
măturătorii au fost concediați au pierit

și plouă

plouă necontenit
în ziduri cu margini de necunoscut
în pietre cu marginile în mister
în cerul cu marginea de poem

acesta îți oglindește inima ce scapără fulgere
în pumnul de apă senină răsărit pe obraji

Nu e nevoie

în catifeaua nopții tandre
poemul acesta se deschide cu inima ta
ca o respirație ușoară în somn

atingerile înfloresc în cântecul mâinilor
peregrinând printre trăiri
și nu e nevoie de nici o minune
ca rugăciunea să se rostească singură
în ochii tăi

Crezi mai departe

în umbre se ascund adevăruri
greierii îndrăznesc să-și expună coroanele
noaptea împăturește cerul cleios în ochii tăi verzi

buzunarele sunt grele de insule
pe care doar visurile se înmulțesc

fluturii nu-ți pot descâlci drumurile
nici ziua când soarele este în crucea amiezii

negustorii de perle îți vând scoici fără valoare
florile se apleacă sub scrâșnetul de foarfece
gândurile se leagănă sub vântul îndoielii

dar crezi mai departe și îndrăznești
întunecând chipul astrelor și oglinzile apei

Silvia Bitere

RENAȘTEREA

unele femei tăceau ca după un solfegiu al morții
lăzile cu zestre de la mama lor încoace
și tăcerea durea în piele înfiptă
era semn că rănile erau în adâncul lor dulci suave
intangibile
grele precum plumbul pleoapele săpau canale de evacuare
direct pe străzi sub pupila mea diluată
se formau straturi de mucegai din lipsă de petunii
iubeam acea tăcere până la disperare
până la înflorirea ei în carne vie
de-abia atunci mă renășteam
de-abia atunci începeam să merg

AȘTEPT ÎN FIECARE ZI SĂ-MI SPUI PE NUME

dar Doamne tu chiar nu știi că avem palmele bătute în cuie
de la ultima dezmembrare a fiilor tăi
și toată zăpăceala asta enormă haosul și mila pentru noi
iubirea ca un topor din shining ieșit printr-o ușă
ca o lumină la cules de suflete
atâtea trupuri moarte și înviate în numele iubirii
care se face roată cerc cerc roată cerc cerc în roată
dă-mi imunitate în rai
pe toți îngerii îți spun
eu nu am iubit în viața mea decât un singur bărbat
acum du-te adu-mi pocalul tău
să bem vin

EU TU ȘI MULȚI ALȚII

uneori avem nevoie de două mame pentru a supraviețui
uite dragul meu fiu
aceasta este o mamă din care tu ai ieșit
fără lacrimi
iar aceasta este cea din urmă
femeia ce te-a iubit și ți-a îngrijit din răni
tu de ce nu vrei să orbești pentru totdeauna?

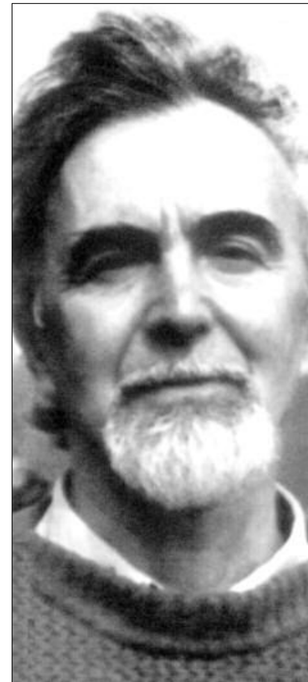
DOAR DOAR

multe sunt de zis pe acest pământ dragii mei copii
ehei
și multă dragoste trebuie să fi existat vreodată undeva
dacă nu așa cum cred eu
atunci sărutul de adio la ce-ar mai folosi
la ce-ar mai folosi văzul și nevăzul dragostei oarbe
doar doar la suferință
doar doar să doară
eu cred în lumina ochilor prin care sufletul
doar doar atunci se vede
dar ce spun eu nu trebuie să spuneți și voi
doar doar azi
doar doar mâine
doar doar niciodată

SĂ NU PRINZI FRICĂ

sunt peste tine o iarbă verde verde crescută
de o luciditate tăioasă în care dacă apuci să dormi
ar fi să mori fără întoarcere
însă dacă prin adormire ți-a fost dat să mori
să nu prinzi teamă de carnea ta
căci foarte curând ea nu va mai fi
și florile îți vor sta aproape de țărână

Ion Lazu

SONETE ALTFEL
(șarje amicale la un venerabil sonetist)

Acceleratul de Fetești

Mi-e dor de cineva... să mă asculte
Când îmi citesc sonetele auguste.
Să am în jurul meu un cerc de fuste
De pițipoance gureșe și multe.

Nu-mi pasă de-s deștepte ori inculte,
Vreau sâni pietroși, vreau pulpele robuste,
Ochi lunecoși, guri lacome să guste
Plăceri lascive, care să exulte.

În debara pe rând să le înghesui,
Să le explic de-a fir a păr... sonetul,
Că și-n amor musai s-o iei cu-ncetul,
Dulceața să i-o simți și înțelesu-i.

Sultan să fiu, iar nu biată moluscă!
Dacă nu scrii, pasta din pix se uscă...

Nesomn

Nu poți dormi, în draci îți chinui patul,
Te perpelești pe jar până la ziuă
Și-nvârți idei cum cergile în piuă,
La moara cea de apă, unde-i vadul...

Măcar de-ai înțelege ce-ți cășună,
Ce-ți prisosește și ce-ți e de lipsă,
De ce parșiva fire ți-e-n eclipsă,
Ce-i cu nesomnul? Unde-i rima bună?...

Împins și tras de ispitiri contrarii,
Te-ncearcă tusea, junghiul și urâtul.
Să-ți aperi boașele, sau poate gâtul?
Dușmani ți-s manii, și potrivnici larii.

Ai vrea cu Muza, -"n codru, la izvorul"...?
Mai pune-ți pofta-n cui! S-a tras zăvorul!

Caliban

Să vezi salcâmi în floare, ce exală
Un sfânt miros, cu-al teilor de-o seamă,
În tril înalt de mierle care cheamă
Către extaz o lume vesperală,

Și tu, Tiran, să smulgi din colț o bardă
Să nărui raiul florii, fără urme -
Albine de-aur zborul să și-l curme
Și dulcea sevă-n râpă să se piardă...

În loc să zumzăi însuți, ca albină,
Să sorbi nectar, s-aduni polen și ceară,
Măcar în gând să duci, imaginară,
O viață-a purităților, sublimă!

Un jaf de albe crengi îți e sonetul.
Iar din salcâm, rămas-a doar scheletul...

Cu triasta spartă

Te plângi că pierzi idei, că-i greu în artă,
Că vârsta se întrece în ravagii,
Iar cei din jur nu-s vii, ci sarcofagii,
Memoria ți-e, vai, o sită spartă!

Se scurge tot ce vrei s-aduni, ca apa,
Te uiți în fundul ei și vezi că-i goală...
Pe cât de albă ți-e și trista coală
În care n-ai înfipt condeiul, sapa...

De-un biet sonet fusese vorba, parcă...?
Pe vremuri nu-și mai domoleau asaltul,
Umpleai carnete unul după altul...
Iar azi -, spre cataractă, într-o barcă...

Te plângi că pierzi idei, că-i o golgotă.
Însă că-s de furat, nu spui o iotă.

Spleen

Mă simt atât de trist și plictisit,
Încât mă-apuc să încropesc sonete –
La nimereală, calpe, desuete,
Că din nimic Nimicul s-a ivit.

Uite, colea, la hâda arătare,
Cu mâini și labe strânse din pubele
Și alte mădulare, dintre-acele
Ce se aruncă, după amputare.

Doar rimele mai sunt în funcțiune
Și-i Poezia la Reanimare,
Cu doar furtunuri, pungi și monitoare –
Dar "nu învie morții!", ni se spune...

Să-i dai un brânci sonetului de-acum
Pe scări, se-alege numai praf și scrum...

Ad aquas Hercules

Sunt munți, prăpăstii. Și e Cerna-n vale.
Ce tare-ai dat cu coatele, golane,
Să te ițești aici, la Herculane,
La cura cea cu apele termale!

Acum ce-ar fi? Să le halești meniul,
Să dormitezi în apă, cum godacul
Și prea alene, cum îți este placul,
Să estimezi femeilor... șasiul.

Poate vreuna, ca să se amuze,
S-o învoi să-arunce o ocheadă
Spre-un fost hercul, az bun doar de paradă
Și... mare meșter iscusit la scuze...

Sunt munți, prăpăstii. Iar ce spune Cerna
Rimează-n draci cu perna... și cu berna...

Dubla oglindire

Oglinzi precum Stendhal, ce defilează
Pe drum, avem în fiece odaie,
Dar cea mai importantă e în baie
Unde mă rad, iar soața se machează.

Dar, cum s-a spus, îmbătrânesc și ele,
În clarul lor se-adună ca o ceață –
Au pete, negi și riduri cum o față
Când se boțește luminoasa-i piele...

Doar una e de-a pururea curată,
Nu minte, nu înșeală, nu trișează –
E conștiința ce rămâne trează
Și adevărul verde ți-l arată.

În ea privesc când te descriu pe tine.
Ci eu, de fapt, mă studiez pe mine.

Haiducia literară

Eu și când beau (să-mi dau în clocot firea...),
N-aș bea cu fitecine. Căci îmi place
O haiducie-n versuri și locvace,
Cu creștetul s-ating nemărginirea!

Dar, vai!, din mulți prieteni pe sprânceană
Ce-avui cândva, pe rând s-au istovit...
Ahoe, Pucă, Pâcă, Mărgărit
Unde-au pierit? Cu ei fusei de-o seamă!!!

Villon, Petrarca, Malarme, Baudelaire,
Esenin...Aah, voi sănii și voi cai, voi cai...
După libații de-astea, te simțeai
Plutind în poezie și-n eter.

Aș bea și-acum, dar nu văd zmei în jur.
Îmi cade falca. Mă încrunt. Înjur...

Viroza - roza...

Bolesc de-un timp, nici gând să ies pe-afară...
De-ar fi doar tusea, junghiul și strănutul,
M-aș liniști, știind că e debutul
Virozei euro-comunitară...

O simt în mine, nicăieri anume,
Doar gheara care mi-a-nșfăcat gâtlejul
Și care n-ar rata nicicum prilejul
Să-mi sece vlaga și să mă sugrume...

Nopți de nesomn... și tusea nu-mi dă pace...
De tunuri am în piept o baterie
În canonadă și-ntr-o isterie
Ce nu-și dă rând, acerbă și robace.

Și tu, naiv (ori disperat?), poete
Încerci să-i pui capac, scriind... sonete!

Nu poți dormi, în draci îți chinui patul,
Te perpelești pe jar până la ziuă
Și-nvârți idei cum cergile în piuă,
La moara cea de apă, unde-i vadul...

Măcar de-ai înțelege ce-ți cășună,
Ce-ți prisosește și ce-ți e de lipsă,
De ce parșiva fire ți-e-n eclipsă,
Ce-i cu nesomnul? Unde-i rima bună?...

Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda"
Ediţia a XV-a, 22-23 septembrie 2016

Consiliul Judeţean Teleorman şi Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Luceafărul de dimineaţă", „Argeş", „Bucureştiul literar şi artistic", „Litere", „Pro Saeculum" şi „Caligraf", organizează **Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda"**, ediţia a XV-a, ale cărui manifestări finale se vor desfăşura în zilele de 22 şi 23 septembrie 2016, la Alexandria şi la Siliştea Gumeşti.

Festivalul îşi propune să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. Concurenţii vor trimite ***1-3 proze scurte***, care pot avea în total 20 pagini. Vor fi acordate următoarele premii:

- ***Premiul „Marin Preda"*** şi Premiul Revistei „Luceafărul de dimineaţă" (în valoare de 900 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Argeş" (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Bucureştiul literar şi artistic" (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Litere" (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al III-lea*** şi Premiul Revistei „Pro Saeculum" (în valoare de 500 lei);
- ***Premiul a III-lea*** şi Premiul Revistei „Caligraf" (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenţii vor trimite prozele scurte pe suport de hârtie, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), ***în câte 7 (şapte) exemplare***, semnate cu un motto, acelaşi motto figurând şi pe un plic însoţitor, în care va fi introdusă o fişă cu datele de identificare ale autorului: numele şi prenumele, data şi localitatea naşterii, adresa poştală, adresa de e-mail şi numărul de telefon mobil, precum şi un CD cu textele trimise, inscripţionat cu acelaşi motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, ***până la data de 1 august 2016***, pe adresa: ***Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman***, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu menţiunea „pentru concurs".

Paul Aretzu

Arta firescului sau realul ca ţintă poetică

Robert Şerban este un scriitor activ, un poligraf alternând poezia cu proza, dramaturgia cu eseistica sau cu publicistica. Nefiindu-i, parcă de ajuns, este şi editor şi redactor de rubrică tv. Ancorat în lumea căreia îi aparţinem, prietenos, deschis dialogului, îşi prezervă statutul de om obişnuit, postură care se reflectă şi în lirica sa. El refuză evenimentul, care, prin natura sa, reprezintă excepţia, recurgând la o filozofie a cotidianului, a faptelor derizorii, din care este alcătuită existenţa. Nu idealizează, nu selectează; examinează pur şi simplu realitatea, din curiozitate, din motive practice (ţinând chiar de meschinăria confortului), caracteristice firii oricui. Poetul caută omul autentic, obişnuit, interesat să-şi ducă povara propriei vieţi, omul *fără însuşiri*.

După cum ne-au obişnuit cărţile precedente, şi volumul **Puţin sub linie** (Editura Cartea Românească, Bucureşti, 2015) are, în poziţie liminară, o artă poetică (chiar două): „uneori mi-ar plăcea să ştiu dinainte/ cum vor sta lucrurile/ cele mărunte/ de zi cu zi/ nu celelalte/ accidente/ morţi/ despărţiri/ nu/ astea nu// mi-ar plăcea să ştiu unde-i pus radarul/ dacă e închis sau nu la pâine/ dacă vor ieşi toate petele de pe haina dusă la curăţătorie/ dacă va fi o iarnă mai lejeră ca iarna trecută/ mi-ar plăcea să ştiu unde naiba mi-am pus cheile/ paşaportul/ să ştiu dacă mai sunt locuri la vagonul de dormit spre Iaşi/ fără să caut prin mersul trenurilor/ fără să merg la gară/ dacă mai rezistă boilerul din baie şi cât/ mărunţişuri din astea/ care încet încet devin coşmaruri// pe ele trebuie să le aştepţi cu mâna ridicată/ dar nu ca un milog/ nu ca un cerşetor/ ci ca unul îngropat de viu/ care nu-şi poate lua locul în propria viaţă/ decât scormonind/ scormonind/ scormonind" (*Cum stau lucrurile*). Omul lui Robert Şerban se vrea complicele realităţii, un fel de magician, beneficiarul unor mici favoruri. Nu se doreşte un erou, nici un simplu profitor, ci un fel de saprofit, un coabitant, unul care ştie natura lucrurilor pe dinăuntru, un imanent, un *diable boiteux*. Poetica sa, evoluând între ludicitate şi suavitate, conţine, într-o altă artă poetică, şi o teorie a cuvintelor, care pot fi *mici* şi *mari*. Primele împrumută inocenţa copiilor şi ne ajută să pătrundem fără efort în temeiul lucrurilor. Dacă Hasdeu compara cuvintele limbii vorbite cu banii, Robert Şerban compară cuvintele poeziei cu un pod care poate înlesni trecerea dincolo (transfigurarea), sau se poate nărui pe neaşteptate: „fug de cuvintele mari/ cum fuge sufletul dintr-un hamster/ scăpat printre picioarele patului/ în care un prunc s-a trezit brusc/ înfometat// cuvintele mici n-o să crească mai mult de atât/ poate că de-asta îmi plac/ şi de-asta le tot chem/ fără să mă supăr că nu vor să vină// de fapt/ n-aştept nimic când în faţa mea/ stă aşternută hârtia/ cum nimic altceva nu aştept/ când sunt pe un pod/ decât să mă treacă dincolo/ sau să se prăbuşească" (*Un pod*).

Odată enunţat programul estetic, urmează ca volumul să probeze ideile asumate. Un poem, *Rugămintea soldatului*, îl desacralizează pe Dumnezeu, acuzându-l că, în al Doilea Război Mondial, a ţinut cu ruşii. În *Dar de la mama*, este prezentată alienarea oamenilor, în perioada comunistă, când trebuiau să-şi ascundă credinţa creştină sub masca ateismului. Copilul (în *Faţa brodată a unei perne*) nu poate face asocierea (disocierea) între plăcerea jocului cu băşica umflată a porcului şi suferinţa provocată, mai devreme, de sacrificarea bietului animal. De altfel, este specialitatea poetului de a reuni situaţii contradictorii şi a evidenţia astfel dramatismul camuflat în paradox. Poezia are schepsis, se bazează pe răsturnări de situaţii, pe extrapolare, adesea pe umor şi pe ironie. Faptul banal se dovedeşte semnificantul unor tâlcuri cuprinzătoare: „toţi bărbaţii din famila mea/ şi-au făcut pantofii cu cremă/ străbunicul pe care nu l-am mai prins în viaţă/ bunicii/ unchii/ văru-meu/ tata/ toţi// şi nu doar că au dat cu cremă/ ci i-au şi lustruit/ pantof cu pantof/ pereche după pereche/ zi după zi/ îndelung meticulos grijulii chiar/ fiindcă un om se uită mai întâi la pantofii unui alt om/ apoi în ochii lui// eu am un burete cu silicon/ cu care dau/ din când în când/ şi pe fugă/ pe la botul încălţărilor" (*Obicei de familie*). Aluzia, inducerea unor sensuri (subînţelese) sunt instrumente utilizate curent. Jocul are loc între registrul inocent şi cel grav: adultul nu se amestecă în visele copilului, pentru a nu-l contamina cu moarte (*O inimă*), neliniştea provocată de trecerea inexorabilă a timpului se transmite de la o generaţie la alta, de la bunici la nepoţi (*Fiul meu, fiul tatălui meu*).

Sensibilizat de ingenuitatea proprilor săi copii (care se potrivesc cel mai bine cu poetica simplităţii şi a limpezimii), poetul se împarte, cum o face de cele mai multe ori, între două atitudini produse în oglindă, o mare afecţiune care este sublimată în tragic. Astfel de ranversări, de conversiuni sunt la îndemâna acestuia. Aşa, gingăşia şi candoarea copiilor este preschimbată de raţiunea părintelui în gravitate şi melancolie: „*să n-arunci oasele/ nici bucăţile de pâine rămase de la masă să n-arunci/ strânge-le şi dă-mi-le mie*/ îmi aminteşte Crina/ aproape zilnic/ iar eu am grijă să-i îndeplinesc fetei rugămintea// câinele ei a muşcat-o de inimă/ într-o zi:/ a ieşit pe poartă/ şi nu s-a mai întors// de atunci/ înainte de a se lăsa întunericul/ Crina merge până la capătul străzii/ unde câinii de prin vecini sau de aiurea/ se strâng imediat/ şi privesc înfometaţi/ dar precauţi/ mâncarea/ la fel cum oamenii/ dragostea" (*Înfometaţi, precauţi*). Chiar şi viaţa, în derularea ei, este privită de poet cu nostalgie, ca o iubită etern amânată. *Magia* lui Robert Şerban constă în coincidenţa a două realităţi, care se condiţionează reciproc, una factuală (narativă, morfologică) şi alta spirituală (speculativă, revelatorie, proiectată către esenţialitate). Această răsturnare a naturii poeziei, din concret în metafizic, presupune rafinament, inventivitate, simţ constructiv. Poetul acumulează, creează tensiune, aşteptare, pentru momentul culminant care, într-o clipită, schimbă macazul, produce transmutaţia, face saltul pe un plan superior de reprezentare, cu un cuvânt, transfigurează: „în timp ce priveam la televizor/ într-o noapte/ am avut o străluminare:/ Mel Gibson nu doar că îmbătrâneşte de la un Mad Max la altul/ nu doar că e mai neînfricat şi mai dur de la un film la celălalt/ dar lui îi tot creşte părul// dacă în primul Mad Max îl are perie/ iar în al doilea măricel/ cu freză/ în al treilea Mad Max/ are pletele aproape la fel de lungi şi de-nfoiate/ ca ale Tinei Turner// Nu ştiu cât înseamnă asta pentru restul lumii/ dar mi se pare o grozăvie să vezi/ cu ochii tăi/ cum/ odată cu vârsta/ sporeşte curajul/ creşte puterea/ iar părul se transformă/ în coama unui leu" (*Străluminare*). Această modalitate, numită foarte nimerit *străluminare*, este folosită frecvent. Este urmărit detaliul, este descompus evenimentul, până la momentul detentei (procedeul pare a avea exactitatea unei gândiri silogistice, în care finalul nu este niciodată ratat). Metoda fusese folosită de Marin Sorescu, dar mai agresiv, mai patetic, mai artificial şi, deci, mai previzibil (paternul îi aparţinuse lui Jacques Prévert). Robert Şerban, precum afirmă, este interesat de faptul mărunt, de conexiunea dintre micile şi marile întâmplări ale vieţii, de simplitate, de familiaritatea şi blândeţea lucrurilor, de arta firescului. Nichita Stănescu practica şi el jocul răsturnării de situaţii, dar o făcea fastuos, după un ritual, ca un sacerdot. În cazul lui Robert Şerban, arta este, mai curând, a unui prestidigitator, a unui magician. Desacralizarea, pe care o administrează, constă în folosirea celei mai banale descrieri a unui eveniment, în fond, un alt mod secret de a sacraliza, dar făcut în văzul tuturor, ca în acest poem, în care poetul nu pare a fi altceva decât un decepţionat înger căzut: „pariul meu/ într-o zi de duminică/ a fost să merg prin oraş cu şireturile dezlegate/ şi să le spun celor care mi-ar fi atras atenţia/ că aripi am/ nu şireturi/ şi că nu vreau altceva decât să zbor// m-am plimbat până seara/ şi pe centru şi prin parcuri/ pe la periferie/ prin piaţă/ la gară/ dar nimeni/ absolut nimeni/ în afară de câteva vrăbii/ ce au ciugulit printre picioarele mele/ bucăţile rupte dintr-un corn/ nu m-au oprit să mă atenţioneze/ că aş putea să mă împiedic/ să cad/ şi poate chiar să mor" (*Aripi de-o zi*).

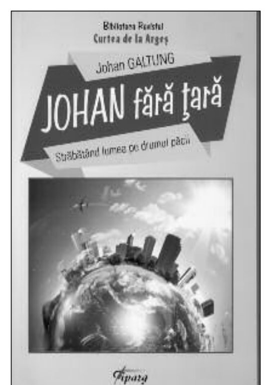
Robert Şerban a debutat în anii '90, ai secolului trecut. S-a afirmat, de la început, ca un poet cu identitate aparte. Stilul care îl caracterizează a fost menţinut în timp, cu inflexiuni care îl diversifică. Este un poet deosebit de rafinat, cu un simţ infailibil al construcţiei, cu o mare limpezime a expresiei. Opţiunile sale estetice sunt susţinute cu acuitate în poeme programatice şi confirmate în operă. Deşi încărcată cu o tensiune care provoacă emoţie şi predispune la meditaţie, poezia sa este senină, stenică, stârnind buna dispoziţie.

Sensibilizat de ingenuitatea proprilor săi copii (care se potrivesc cel mai bine cu poetica simplităţii şi a limpezimii), poetul se împarte, cum o face de cele mai multe ori, între două atitudini produse în oglindă, o mare afecţiune care este sublimată în tragic.

Carte nouă

Johan Galtung – *Johan fără ţară. Străbătând lumea pe drumul păcii* (*Tiparg*, Piteşti, 2015 – Biblioteca Revistei *Curtea de la Argeş* Nr. 4, traducere din engleză de Gabriela Căluţiu-Sonnenberg)

Masivul volum de memorii beneficiază de două prefeţe, ale academicienilor Mircea Maliţa şi Gheorghe Păun, acesta din urmă fiind şi editorul cărţii, precum şi de o postfaţă de Cătălin S. Mamali. Johan Galtung este un savant norvegian militant al păcii, teoretician, dar şi practician, străbătând globul pentru a-şi materializa ideile pacifiste. A început prin a face închisoare pentru că a refuzat serviciul militar. A avut două modele declarate: Mahatma Gandhi şi Bertrand Russell. Este doctor în matematică, dar şi în sociologie, precum şi doctor honoris causa a zece universităţi de pe toate continentele. A fost profesor de sociologie la zeci de universităţi din lume, dar şi mediator în zeci de conflicte internaţionale. A publicat peste 1600 de articole şi 130 de cărţi, cele mai multe traduse în multe limbi. A fost activist în numeroase organizaţii internaţionale de cooperare şi dezvoltare, a consiliat diferite guverne precum şi agenţiile Organizaţiei Naţiunilor Unite. Aşadar, *Johan fără ţară* e, de fapt, aşa cum îl numeşte Gheorghe Păun, *Johan al tuturor*. Cartea este scrisă cu aplicaţie ştiinţifică, dar şi cu o anume savoare, viaţa de savant în slujba lumii, a păcii, fiind împletită cu o viaţă personală deloc plată, ba chiar tumultuoasă. Johan Galtung este un om exemplar din multe puncte de vedere, vizitând şi România de câteva ori, fiind doctor honoris causa, printre altele, şi al Universităţii din Cluj în 1976. **(DAD)**

Din poezia lumii

Iuri ODARCENKO (1903 – 1960)

În prezentarea şi traducerea lui **Leo BUTNARU**

Este unul din cei mai originali poeţi ai avangardei... transfrontaliere ruse. Din cea de-a doua generaţie a primei emigraţii pariziene care, fără a reuşi să se consolideze spiritualiceşte, nimeri de două ori sub roţile istoriei. Iată de ce, ca biografie generală, dar şi ca biografii luate aparte, această generaţie avu un destin deosebit de tragic.

În prefaţa la volumul lui Iuri Odarcenko „Versuri şi proză", apărut în anul 1983 la Paris*, după 15 ani de la moartea autorului, Konstantin Pomeranţev aminteşte că, pe când prinseseră a fi publicate revistele „Renaşterea" (Paris) şi „Revista nouă" (New York), critica întâmpinase respectivele poeme mai mult decât cu rezervă. Odarcenko nu putea spune decât: „Mai aşteptaţi vreo 50 de ani şi apoi veţi vedea ce se întâmplă". Însă recunoaşterea creaţiei sale la justă valoare se întâmplă, din fericire, cu mult mai înainte de sorocul pe care îl presupunea. E drept că poeziei sale nu i se dăduse bilet de trecere şi în URSS, chiar dacă, în cercurile elitiste, era cunoscută. Din motivul că această creaţie era incompatibilă cu realismul socialist, creaţie a grotescului tragic, sadismului (autoflagelator), în care coabitează limbajul dadaist, cel al suprarealismului de inspiraţie franceză şi tradiţia „demonismului rus", fie să ne gândim barem la doi reprezentaţi ai acesteia, Googol şi Dostoievski. Şi nu pare deloc întâmplător că, născându-se în familia unui bancher moscovit, în copilărie şi adolescenţă Iuri Odarcenko îşi petrecea verile nu departe de locul unde se plăsmuiseră gogolienele „Seri în cătunul de lângă Dikanka". Iar în notele sale jurnaliere, în cele de „muncă" literară propriu-zisă, Odarcenko se angajează în dialog cu Dostoievski, pe care îl receptează precum pe un *alter ego*.

Şi dacă ne refeream la tragismul generaţie din care a făcut parte Odarcenko, să ne amintim că un alt poet excepţional, Boris Poplavski, de asemenea la Paris, ingurgită o supradoză, fatală, de narcotice... Iuri Odarcenko îşi reprimă ultimele respiraţii cu presiunea toxică a unui balon de gaz... Până la ei mai fuseseră Esenin, Maiakovski... Poetul-omul în duel cu el însuşi; în duelul autotelic al suicidului, din care nu iese nimeni învingător...

____

**Antum, i-au mai apărut volumul de versuri „Ziulica" (1940) şi nuvela „Întâlnire nocturnă" (1956).*

* * *

Diavol, diavol, cât mi-ai da
Pentru sufleţelul meu?
Căci nu-i simplu sufleţelul,
E şi cam sfios, e şi curat –
Sufleţelul meu rusesc!
„Dar de ce aş cumpăra
Sufleţelul rus?
La un capăt are-un vierme
Şi un prost – la celălalt capăt –
Ce mai suflet, ce mai, iată!
Mie mi-e mult mai hazliu
Sufletul să-ţi urmăresc:
Pe o clipă – 'n înălţime,
Pe o clipă – în adânc,
Cel mai mic păcat din lume
Trage pluta în genune –
Iată-ţi sufleţelul, aş!"

* * *

În cerul tandru-siniliu
Peste crucea strălucitoare
Se-agită stolul de stăncuţe.

La înălţimea cea mai mare
Pe cruce se aşezară
Negrele stăncuţe-stol.

Trecând prin preajmă-o bătrânică
Privind în cerul limpede
Numără stăncuţele:

La înălţimea cea mai mare
Pe cruce, iată, încăpură
Treizeci şi nouă de stăncuţe.

* * *

Ah, Vaniuşa,
Mergi şi taie cocoşelul negru.
– Cum adică, mergi şi-l taie?
Dimineaţa cocoşelul cântă, astfel că
Spre-a putea să-l auzim
Viu ar trebui să fie.

Dar totuşi Vaniuşa a tăiat
Cocoşelul negru.
Astfel, iată-i pe cei vii
Stau şi-ascultă cum
Găinuşa cotcodăceşte,
Cocoşelul şi-l boceşte.

* * *

Răzbunare în ajunul spaimei,
Sufletul în faţa-i abia de luminează
Şi gândul, ars până la capăt, iată,
Zboară precum scrumul luat de vânt.
Ca praful învârtejit de la bătaia
Aripei străpunse de săgeată.

* * *

Există pozne desăvârşite:
Se rupe, la pantof, şiretul
Când soaţa la teatru grăbeşte
Şi-şi tot sâcâie bărbatul.

Când mama se tot îngrijeşte
Să-şi îmbrace cald copilul,
Ca dânsul să nu răcească,
Însă puiul cade-n copcă, dus sub gheaţă.

Când un biet sărac adună
Bani pentr-un picior mecanic
Şi de cum păşi din nou
Sub tramvai iar nimereşte.

Când în racheta cea mai iute
Mi-am zis să părăsesc pământul,
Am dat cu fruntea de perete
Şi-am înţeles numaidecât
Că lume-i un sicriu închis.

* * *

Cum aş face ca în versuri
Să rămân doar la ce noaptea
Mi se întâmplă să visez?

Rază, rază, tu, de soare,
Ieşi din nori şi luminează
În al meu cap grav bolnav
Raiul tău cel pământean.

Eu sunt legat de ghilotină,
Capul mi-e sub ea, în coş,
Şi de la razele de soare
Sângele e ceva mai cald...

* * *

Ce cuvinte minunate:
Desfrunziri, desfrunziri, desfrunziri!
Câte rime-n aceste cuvinte:
Prăbuşiri, prăbuşiri, prăbuşiri!
Deci, va fi ca eu să aranjez
Cuvinte-n perfectă euritmie,
Şi astea vor fi cuvinte de care
Se fuge ca dracul de tămâie.

CUCII

Cucii se înmulţesc în ceasuri
La staţie, halte, bastioane,
Brotacii trăiesc prin pădure,
Dar prinşi sunt şi puşi în borcane
Ei cântă de zile luminoase –
Îi puteţi crede-n toate sau în parte...
Straşnic e să trăieşti în ceasuri de perete
Viaţa-ntreagă cântând despre moarte.

* * *

Şoarecele fuge de pisică – gâtul să-şi frângă!
Lupul va fi ucis la vânătoare.
Pasărea zboară în cerul albastru –
Va fi doborâtă, vânată, înfulecată.
Clar. Tot mai clar e. Dar iată, omul,
De nu reuşeşte el singur să se spânzure,
Înseamnă că la bătrâneţe va boli,
Fiind îndrăgit de clinici şi farmacii, –
Şi chiar atât de mândru să sune,
Precum se spune, cuvântul – *om*?

* * *

Pe Piaţa Roşie, pe eşafod
Stă o vrabie veselă-foc
Şi vede cum, de frică, trecătorul
Îşi scoate căciula, apoi o ia-puşcă din loc!

Bătrâna se cruceşte sperios-sălbatic,
Trăgând cu coada ochiulu-mprejur,
Văzând cum îşi cărăbăneşte jertfa
Călăul crunt sau viclean-bonomul fur.

Şi privind din înălţimea sa
La aceşti inşi prinşi de zădărnicie,
Stând pe eşafod şi ciripind sonor
Slăveşte soarele vrabia zglobie.

* * *

Pe ţărm talazul aruncă
Un sac cusut cu fir de aur,
Un sac cusut cu fir de aur
Pe nisip umed, auriu
A prăvălit spumosul val.
Probabil, aur e în sac
Sau poate perlele marine.
Dar dintr-o dată se arată
Coarne ce răzbat prin pânză:
Probabil, o fi dracu-n sac,
Iată, capul se clatină,
Şerpui negreaţa cozii
Şi sus, în cer, atinse stele,
Şi mă cuprinse ameţeala,
E timp să dorm, dar iată somnul
M-a ocolit furiş, tiptil,
Furiş m-a ocolit, tiptil,
Şi-n depărtare înflori
În chip de-mbietori mălini –
Cel din urmă, inevitabil somn.

* * *

Valul clatină un pieptene – înseamnă
Că s-a înecat, zic, o femeie.
Pieptene din carapace de ţestoasă.
De ce nu se îneacă şi el?
Un pieptene pe val... Ei, de ce s-o fi-necat femeia?...
Pur şi simplu se scălda şi pieptenele din păr i-alunecă.
Ah, nu, stătea pe ţărm, culcată,
Urmărea zborul de pescăruşi
Şi lăsă un pieptene acolo.

Dar ce strigă cei de pe plajă?
Şi ce de-a lume...
„Paşenka, Paşenka s-a înecat!"
Pe val – un pieptene, înseamnă că s-a înecat o femeie.

Există pozne desăvârşite:

Se rupe, la pantof, şiretul

Când soaţa la teatru grăbeşte

Şi-şi tot sâcâie bărbatul.

Când mama se tot îngrijeşte

Să-şi îmbrace cald copilul,

Ca dânsul să nu răcească,

Însă puiul cade-n copcă, dus sub gheaţă.

traduceri

Mircea Bârsilă

Un jurnal care merită să fie citit

...tabletele scrise între anii 2010–2014 se constituie, prin însumare, într-un jurnal care se citește pe nerăsuflate și care încântă prin calitățile scriiturii...

În 2014, la editura „Aius" din Craiova, **Gheorghe Smeoreanu** a publicat volumul *Sfârșitul presei și ultimul ziarist*, cu subtitlul *Jurnal 2010 - 2014*. Titlul volumului este inspirit de cartea lui Francis Fukuyama: *Sfârșitul istoriei și ultimul om*. Volumul lui Gheorghe Smeoreanu debutează cu o succintă și admirativă impresie de lectură stârnită de celebra carte a poliglotului american (de origine japoneză), impresie care, de la o frază la alta, se răsucește, ironic, spre o cu totul altă ipoteză. Respectiva ipoteză ia, subtextual, aspectul unei adevărate ,,profesiuni de credință" expusă în mod ingenios: ,,Ce bine era și ce cald între paginile acestei cărți! Eu eram ultimul om, copilul meu avea să fie ultimul om, copiii copilului meu urmând să fie ultimii oameni, într-o lavă a istoriei ajunsă la ultima ei formă până la sfârșitul lumii și începutul vieții de apoi. Mi-am zis că dacă lumea se sfârșise, atunci se sfârșise și presa. Sfârșitul presei și ultimul ziarist. Ce bine era și ce cald în tiparele acestei meserii. Trăiam, reflectam, scriam". În continuare, este întoarsă pe dos, în mod surprinzător, profeția lui Fukuyama, spre a fi pusă în evidență semnificația pe care o are pentru ziaristul Gheorghe Smeoreanu munca în domeniul presei: ,,Acum, în fiecare dimineață, sunt primul ziarist al lumii, cel obligat să inventeze presa. Cititorii mei sunt primii cititori de presă ai lumii. E răcoare în această meserie, dar sunt viu. Viața de apoi e încă departe" (p.5).

Considerațiile asupra condiției de ziarist (ziaristul local, în România de azi!) sunt expuse pe larg în scrisoarea intitulată ,,Viața de ziarist local povestită fetiței mele". Sunt narcisiste aceste ,,dezvăluiri" ? Da și nu. Sunt narcisite în măsura în care în orice act performativ și de lungă durată este nevoie și de așa ceva. În același timp, ele sunt rodul experienței unui om al presei a cărui biografie s-a identificat cu această profesie. A unui ziarist care a inventat, în provincie, sub presiunea vremurilor schimbătoare, mai multe formule de presă: inedite, competitive și, desigur, cu ,,cârlig" la consumatorii de presă scrisă. Se cuvine, în această ordine de idei, să amintim că domnul Gheorghe Smeoreanu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, a fost/este întemeietorul (directorul) mai multor publicații de succes în zonă: ,,Curierul de Vâlcea", ,,Curierul zilei", ,,Societatea argeșeană", ,,Criterii politice". A publicat trei volume de poezii, un roman și câteva cărți de teoria comunicării, de analiză economică și de teologie.

În cuprinsul jurnalului, sunt aduse sub lupa interpretativă mai multe filme și cărți, care denotă rafinament intelectual și o foarte bună priză la ceea ce este nou și interesant în orizontul fenomenului cultural în desfășurare. Între filmele comentate se numără *All Is Lost* (de J.C. Chandor), care ,,bate toate nominalizările la Oscar" și în care omul fără nume ,,nu emite decât interjecții, gemete și scânceli. O singură dată îl invocă pe dracul. Niciodată nu se roagă la Dumnezeu" (p.6), *Poziția copilului* (care ,,păstrează în ADN gena artificiosului din filmele proaste ale lui Pița sau Veroiu", p 14), *The Artist* (,,prima minunată gaură neagră în universul cinematografiei", un film ,,genial pentru că povestește despre moartea filmului mut cu mijloacele artistice ale filmului mut. E ca și cum ai picta pe un vas de ceramică istoria dispariției olăritului. Mai grav ca și cum ai explica unui orb ce este lumina, cu toată delicatețea posibilă", p. 93*)*, *Marele Gatsby* (,,Am avut permanent impresia că regizorul Baz Luhrmann nu face un film, ci o reclamă la bere. Așteptam ca, din clipă în clipă, Leonardo DiCaprio să ia în mână un Heineken",, p. 22) și altele.

Între cărțile la care apelează în tabletele sale, autorul, un autor pentru care literatura face parte, zi de zi, din viața sa, se numără: *Jurnalul de la Păltiniș*, *Prea multă fericire,* de Alice Munro (Premiul Nobel, 2013), *O coborâre în infern*, de Doris Lessing, *Iluzia voinței conștiente,* de Daniel M. Wegner (Humanitas, 2012), *Parabolele lui Iisus - Adevărul ca poveste*, de Andrei Pleșu, *20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant*, de Mircea Flonta (care i-a fost profesor, în studenție), *Iosif și frații săi*, *Prigoana plăcerilor (*în care Michel Onfray scrie despre boala Sfântului Pavel, impotența, pe care voia să o convertească în normă pentru toți bărbații), *Revolta maselor*, de Ortega y Gasset, *Ulysses*, *Jocul cu mărgele de sticlă*, *Muntele vrăjit*, *Amantul colivăresei*....

Dacă textele despre filme au drept scop stabilirea unui sincer diagnostic valoric, fie el și tăios, în cele în care se fac referi la anumite cărți, autorul preia o idee spre a renuanța-o dintr-o perspectivă personală, legând livrescul de realitatea examinată ziaristic, sau pentru a construi o replică savuroasă cu valențe ironice, așa cum se întâmplă, spre exemplu, cu *Ortodoxia pentru postmoderrniști,* de Savatie Baștovoi. Ambele serii de tablete sunt destinate cititorilor din categoria intelectualilor.

Alte tablete, adică majoritatea (,,Să-ți dorești o femeie ca pe o carte, ori...viceversa", ,,Mi-e silă de istoria pe care am învățat-o", ,,Caut femeia similară", ,,Ce nu dezvăluie un bărbat secret, ,,O dimineață de neuitat", ,,Câte femei trebuie să aibă un bărbat în viața lui", ,,Nu există nefericire în dragoste", ,,Aventuri la marginea savanei"...) se adresează publicului larg, într-o manieră al cărei principiu este surpriza punctului de vedere și care beneficiază, între altele, și de competențele de psiholog/sociolog ale autorului.

În ultima tabletă (,,Eu nu sunt Gheorghe Smeoreanu") este ,,ponegrită" ingrata muncă de ziarist care implică asumarea unei măști greu suportabile și care, prin natura ei, duce la sacrificarea unei alte ipostaze, cu mult mai dragă: aceea de scriitor. ,,Dacă aș fi cu adevărat Gheorghe Smeoreanu, spune autorul, m-aș afla acum în cabana din vârful dealului de la Albota ascultând Brahms, recitind clasicii, scriind poezii. Pentru asta m-am născut, nu pentru presă. A face presă în România de azi înseamnă a accepta de bunăvoie să renunți la ceea ce voiai să fii, înseamnă a te contorsiona într-atât încât să nu te mai poată recunoaște nici propria mamă. (...). Eu și puținii mei amici din presă ne simțim adesea mai murdari ca vidanjorii." Prin conținutul ei și prin raportul acestei tablete cu cele care au statutul de *profesiune de credință*, ultima tabletă îmbogățește, sub semnul negației bine plasate în context, spectacolul ideatic al întregului jurnal.

Așadar, tabletele scrise între anii 2010–2014 se constituie, prin însumare, într-un jurnal care se citește pe nerăsuflate și care încântă prin calitățile scriiturii, de la coerența seducătoare a argumentației la știința de a respinge clișeele de gândire și de a problematiza, abordând temele din unghiuri care stârnesc interesul cititorilor. Sub acest aspect, Gheorghe Smeoreanu, are mai multe atuuri: talentul scriitoricesc și exercițiul în acest domeniu, cultura, inteligența și, nu în ultimul rând, vocația interogativă.

Ecaterina de Alexandria, mireasa lui Iisus

În ultima vreme, cunoscuta scriitoare Elisaveta Novac este tot mai preocupată de studiul și popularizarea originii și valorilor creștinismului. După apariția, în 2013, a volumului „Orfeu, cântărețul trac" în condiții grafice excelente la Editura „Nova Internațional", în 2015 îi apare, la aceeași editură și în aceleași condiții, un alt volum: „Ecaterina de Alexandria, mireasa lui Iisus".

Lectura celor două cărți certifică de netăgăduit că autoarea este profund convinsă de creștinism și că are la îndemână instrumentele scriitoricești cu care să convingă cititorul să adere la aceeași credință. Pentru a convinge creează autentice modele creștine înzestrate din plin cu însușiri umane de cea mai bună calitate, precum și daragostea pentru Dumnezeu, dârzenia în lupta cu cultul păgân, puritatea sufletească și capacitatea de a se jertfi pentru credință.

Orfeu din „Orfeu cântărețul trac" este poetul Marii Tracii, întâiul mare poet al umanității, preotul și precursorul lui Iisus. Ecaterina din „Ecaterina de Alexandria, mireasa lui Iisus" este frumoasă, inteligentă, are darul vorbirii alese și știa toate limbile vremii. Negăsind mire potrivit printre pământeni, devine mireasa lui Iisus, urmându-i chinurile.

Cu ochii negri, cu părul lung, castaniu și strălucitor, cu fața albă și plină de lumină, Ecaterina urmează calea creștinismului, începând cu întâlnirea cu Iisus, cu botezul ei, cu punerea inelului pe deget de către Iisus, cu creștinarea poporului. Apoi urmează momente de încrâncenare cu împăratul Maximian, care încearcă s-o convertească la idoli și să renunțe la Hristos. Cu toată cruzimea lui, împăratul este învins, iar Ecaterina este declarată sfântă, urmată de mulțime. Dar împăratul devine și mai crunt, își arde învățătorii și slujitorii, iar Ecaterina este bătută până la sânge și decapitată. Ea urcă la Hristos, iar pe pământ, în mod simbolic, unde a curs lapte în loc de sânge au crescut crini, purtați pe brațe de tineri la nunțile lor.

Paginile cărții conțin date istorice convingătoare privind personaje, lucruri, întâmplări, descrieri, cartea însăși devenind un solid pilon al creștinismului. Aflăm că Mânăstirea Sfânta Ecaterina a fost construită de împărăteasa Elena, mama lui Constantin cel Mare la începutul secolului al patrulea după Hristos. Această mânăstire este o oază creștină într-o lume islamică. După 17 secole, Mânăstirea păstrează intactă mâna pe care Ecaterina i-a oferit-o Mirelui ei, Iisus, iar fiecare pelerin care ajunge la moaștele ei primește în dar un inel cu monograma ei în cinstea inelului pe care Iisus i l-a pus pe deget.

Autoarea cărții nu se detașează de valorile și însemnele creștinismului, este una cu ele în cuget și simțire. Participând la liturghia oficiată de preoți în Mânăstirea Sfânta Ecaterina, consemnează, fără echivoc: „Dumnezeu locuia în noi, iar noi ne lăsăm în voia Lui, într-o sfântă plutire, binecuvântând clipa unică, clipa de splendoare".

ION LICĂ-VULPEȘTI

cronici

Dumitru Augustin Doman

Mica fericire de joi

Grădina din jurul casei în care tot omul cultivă flori şi mirodenii, livada de meri de pe deal, şarpele cu care te întâlneşti în miezul verii pe cărare, toate fac parte din memoria de început a omului, de memoria paradisiacă, de încercarea de transfer a Raiului pe mingea asta de pământ şi apă. E similar nostalgiei ţăranului care, ajuns la bloc, cultivă în ghivece ardei iuţi şi pătrunjel la etajul 12, consolându-se în acest fel că e mai aproape de soare, de cer, de însuşi Dumnezeu...

*

Moartea poate fi locul contrastant unde „în negre ape se oglindesc leproşi” (Trakl).

*

Când văd cerşetorul la colţul clădirii cu zece etaje, cu şapca lui în care se află mai totdeauna 15-20 de lei, iar eu n-am în buzunar atâţia bani, mă simt un impostor. Vin cu maşina la birou, umblu îmbrăcat curat şi mă dau cu parfum, dar n-am în buzunar suma din şapca soioasă a cerşetorului. Şi, ca impostura să meargă până la capăt, când am totuşi un leu, îl pun în şapca aceea şi primesc fals detaşat mulţumirile lui şi urările de să-mi trăiască copiii...

*

- Poţi trăi fără să citeşti în fiecare dimineaţă măcar un poem din Trakl?

- Da.

- Adică, poţi trăi fără versul „Pe fruntea mea trece metal îngheţat”?

- Sigur, pot trăi.

- Dar şi fără acesta: „Tăcut, deasupra Calvarului, se deschid ochii de aur ai lui Dumnezeu”?

- Pot, pot!... răspunde vesel.

Întrebătorul s-a interesat şi a aflat că da, omul poate trăi fără un vers de Trakl.

*

Se moare la momentul inoportun. Tocmai când frunzele vişinului din grădină capătă cea mai frumoasă culoare galben-roşcată, ei bine, tocmai atunci vine bruma într-o noapte şi frunzele zboară prin grădină, tocmai atunci „risipei se dedă” vişinul din fundul grădinii mele.

*

Într-o toamnă târzie, a vizitat biserica de la Borzeşti, ctitorie a lui Ştefan cel Mare, fiu al locurilor. Pe când preotul înalt, tânăr şi bărbos, spunea povestea bisericii, el a luat de sub nucul mare de lângă biserică o nucă şi a pus-o în buzunarul sacoului cică pentru mai târziu. Revenit acasă, a uitat sacoul într-un şifonier vechi dintr-o debara, iar în câţiva ani, de acolo a răsărit un nuc mic şi firav la început, tot mai viguros apoi, a spart geamul cu crengile sale, s-a înălţat uriaş peste casă, peste grădină şi peste oraş, ca o maiestuoasă sfidare la adresa morţii.

*

Concepţia lui Lev Tolstoi despre sinucidere total opusă celei a lui Cioran, de pildă: „Posibilitatea de a-ţi pune capăt zilelor este un spaţiu de mişcare dat oamenilor. Dumnezeu n-a vrut în viaţa asta sclavi, ci lucrători liberi. Dacă rămâi în această viaţă, înseamnă că-ţi convin condiţiile. Şi dacă-ţi convin - munceşte! Dacă însă vei pleca de la condiţiile de aici, dacă-ţi vei pune capăt zilelor, dincolo ţi se vor oferi din nou altele la fel. Aşa că de plecat n-ai unde. Ar fi bine de scris istoria trăirilor pe care le are în această viaţă cel care şi-a pus capăt zilelor în viaţa anterioară: cum, dând peste aceleaşi cerinţe care i s-au pus în cealaltă, ajunge la conştiinţa că ele trebuie îndeplinite. Şi e în această viaţă mai înţelegător decât alţii, amintindu-şi de lecţia primită“.

Aşadar, de fapt, „spaţiul de mişcare dat oamenilor“ prin sinucidere este un cerc vicios.

*

Într-o jumătate de verset, toată tristeţea din poezia lumii: „Noi vom muri şi vom fi ca apa vărsată pe pământ, care nu se mai poate aduna”. (II Regi; 14, 14).

*

Mica fericire de joi. Ajuns în Piaţa Ivancea, pe caniculă, pe arşiţă, pe crunt zăduf, mă aşez ca un automat pe terasa umbrită, dornic peste poate să mă răcoresc c-o halbă de bere rece. „Dar, am bani de-o halbă?” mă întreb panicat chiar cu o jumătate de minut înainte să apară blonda ospătăriţă. Am găsit în buzunarul de la piept finanţe suficiente (adică trei lei) şi o undă de fericire a trecut prin mine ca fulgerul săptămâna trecută prin uriaşul nuc din vecini.

În drum spre casă, mă întâlnesc cu domnul acela cu minţile rătăcite, fost profesor de matematici, cel care dă ocol pieţei 12 ore pe zi, vorbind singur, în şoaptă, nederanjând practic pe nimeni. Ca de obicei, este bărbierit la sânge, îmbrăcat îngrijit, chiar elegant. După atâţia ani de când îl ştiu, e prima oară când mă abordează: „Vă rog să mă scuzaţi, vreţi să-mi daţi patru lei să-mi cumpăr acţiuni la o multinaţională?” Am mai găsit exact patru lei în buzunarul de la piept şi i-am oferit cu plăcere. Mica fericire de pe terasa Pieţei Ivancea s-a împlinit acum.

*

În turma de porci a trimis Mântuitorul şleahta de draci. Într-o turmă de porci, care suportă orice, nu-i aşa, îi cere Teofil Domnului să trimită moartea cea care şi-a luat tigva la purtare.

*

Moartea ca o absenţă. Gheorghe Grigurcu: „Murim nu prin ceea ce am simţit, nu prin ceea ce am gândit, nu prin ceea ce n-am făcut, ci prin ceea ce n-am simţit, prin ceea ce n-am gândit, prin ceea ce n-am făcut, ca o răzbunare a golului pe care n-am izbutit a-l umple”.

*

Aripile brune ale unui fluture ca sânii plecaţi la plimbare ai unei actriţe de vodevil.

*

„Doamne Iisuse, binecuvântează mâncarea asta puţină, cât un mic dejun pentru un porumbel, pe care s-o mănânc în singurătatea mea şi să mă şi satur!” se roagă Paul şoptit, în barba-i roşcată. Şi Iisus nu numai că binecuvântează neînsemnata hrană a lui Paul, dar şi vine la masa lui sărăcăcioasă şi mănâncă împreună amândoi pe săturate, dar mai şi rămâne să se îndestuleze şi albul porumbel apărut pe pervazul ferestrei deschise. „Acum pot muri liniştit şi sătul!” îşi şopteşte Paul în barba-i roşcată.

*

Are un sentiment cert. Îi mai trebuie doar un om, obiectul pe care să consume respectivul sentiment.

*

Moartea, atât de simplă, ca o transfigurare suprarealistă.

*

Cea mai amară povestire a lui I. A. Bunin, narând la persoana întâi o viaţă chinuită, se numeşte oximoronic *Viaţă frumoasă*! Şi ce final de...viaţă frumoasă:

„- Soarta m-a făcut beteag (olog, n.m.), Nastia, şi apucat din fire: ba sunt vesel, nici eu nu ştiu de ce, ca înaintea unei nenorociri, ba mă apucă urâtul, mai cu seamă vara, când e arşiţă şi praf – de-mi vine să-mi fac seama! Uite, am să mor, o să mă îngroape în ţintirimul Ciorno-Slobodskoe, şi pe mormântul meu praful acesta o să zboare peste gard o veşnicie!

Ce să vă necăjiţi pentru asta, Nikanor Matveici, că doar, dacă murim, nu mai simţim nimic.

N-are a face, zicea el, că n-o să simţim nimic atunci; nenorocirea e că acum, cât trăim aici, ne gândim la asta...”

E adevărat, era o plictiseală la noi în casă, la Samobvalovi, după-amiază, când toată lumea îşi făcea somnul, iar vântul aducea nori de praf! Iar ologul şi-a curmat zilele, tot pe o arşiţă cumplită, într-un ceas de linişte adâncă...”

*

La intrarea în noaptea fără lună, şi-a pus ochelarii cu foarte multe dioptrii şi noaptea a devenit compactă, ca o moarte.

*

O anecdotă, de ce nu?

Familia Jones îşi petrece seara, ca de obicei, în linişte şi pace.

Ia uite ce scrie în ziar, că în săptămâna asta au murit 11 oameni care trecuseră de 100 de ani.

Da, e o categorie de vârstă cu grad de mortalitate foarte ridicat. Îţi cam taie cheful de a mai deveni centenar!....

*

Nu mă interesează timpul lumii, nici măcar al Universului, ci – cu tot egoismul – sunt disperat doar când mă gândesc la timpul vieţii şi morţii mele.

*

Două lucruri de făcut bine: să-ţi trăieşti viaţa cu demnitate şi să-ţi mori moartea cum se va putea.

*

Tânărul poet tocmai şi-a tăiat tacticos venele cu briciul în cadă. Îşi priveşte tot mai pierdut sângele roşu-negru dizolvându-se în apa fierbinte care se face roşie-rozalie. În timp ce căldura îl copleşeşte, îşi vede sângele ajungând în canalizarea oraşului, inundând-o, refulând prin gurile de canal şi cărând la vale spre fluviu şi spre ocean, de-a valma, oameni, animale mici, maşini de lux, case de vacanţă, buşteni, biblioteci şi chiar palate prezidenţiale. „Potopul roşu, bă! Ha-ha-ha!” îl asurzeşte pe veci o voce din aerisitorul băii sale de la etajul 13 bis.

*

Dumnezeu, singura fiinţă care nu m-a dezamăgit. Pentru simplul fapt că nu eu l-am ales.

*

Ştiu, e târziu, îşi zice Teofil, e timpul, soarele e tot mai rece, întunericul tot mai compact, e timpul, şi totuşi, preget!

Are un sentiment cert. Îi mai trebuie doar un om, obiectul pe care să consume respectivul sentiment.

Moartea, atât de simplă, ca o transfigurare suprarealistă.

Constantin Arcu

Elixirul tinereții

Cînd ești într-o pasă proastă, toate merg aiurea. Acum numai de-ar reuși să iasă din încîlceala de gînduri negre care îl asaltau din toate părțile ca un roi de bondari. Știa că există leacuri pentru toate bolile sufletești. Nu se pricepea la doctorii, însă puțină mișcare nu i-ar fi stricat. Putea să-și ia abonament la un bazin pentru o săptămînă sau două, de ani de zile apuca să înoate numai în concedii, la mare.

proză

Rămase sub cearșaf și după ce nevastă-sa se ridică, așteptînd să se înalțe dinspre bucătărie, cîteva minute mai tîrziu, aroma de cafea. Știa că n-o păcălește și totuși continuă să simuleze că doarme dus. N-avea chef să răspundă la un interogatoriu matinal. Dana trecu de cîteva ori încoace și încolo pe lîngă ușa întredeschisă, fără să-l deranjeze. Dacă nu vrea să se ridice, treaba lui, dădu femeia de înțeles. Cel puțin, așa îi traducea el intențiile.

Se săltă din pat numai cînd o auzi încuind ușa de pe hol, semn că plecase la serviciu. Avea cîteva ore bune în față. Și totul îi apăru dintr-odată mai puțin grav. Își aminti confuz de cele petrecute cu o zi în urmă și se întrebă dacă nu exagerase semnificația întîmplării. La urma urmei, o prostuță îi cedase locul în tramvai, ce găsise atît de tragic? Ar fi trebuit să facă o glumă și lumea din vagon să se distreze pe seama neroadei. Din păcate, nu-i omul care să reacționeze spontan. De fiecare dată ratează. Și de fiecare dată îi vin în minte replici geniale, însă mult prea tîrziu.

Rămase un moment într-o nehotărîre calmă, între dorința de a sorbi o gură de cafea și presiunea din burtă, care-i cerea să se ușureze. Călăuzit de instinct, se deplasă ca prin vis în cealaltă cameră. Luă două guri de cafea, apoi se strecură la fel de tăcut și rapid spre toaletă. Așezat pe vas, rezolvă, fără să-și bată capul, o integramă anostă. Integramele, dacă nu solicitau inteligența, aveau măcar darul de a stimula defecarea.

Își examină în oglindă barba nerasă de două zile, un amestec de țepi negri și albi. Se văzu nevoit să accepte că ofensiva perilor albi devenea tot mai vizibilă de cîtva timp. Continuînd să-și țină barba sub observație, întinse pe față gel de ras și apoi trecu bigul printr-un jet de apă caldă. Începu să se bărbierească, satisfăcut că reușește să înlăture atît de simplu urmele trecerii anilor.

Își fricționă fața cu loțiune, încercînd să-și aducă aminte cînd i-au ieșit cele două mici protuberanțe în partea dreapta a feței. Nu le dăduse atenție pînă acum, probabil s-a tăiat în timp ce se bărbierea și s-au produs mici infecții. Cu timpul apar unele semne, nu te poți feri, își spuse. La urma urmei, era bărbat în toată firea cu pielea aspră, bătătorită, nu un bebeluș rozaliu.

Se deplasă în bucătărie și luă cîteva linguri de lapte și cereale, gîndindu-se că ar fi cazul să reducă porțiile de mîncare și să renunțe la alimentele cu grăsimi și la dulciuri. Devenise greoi de cîtva timp, masiv și, la fiecare control, medicii îl sfătuiau să fie atent la greutate. Dar pe cît de ușor se iau kilogramele, pe atît de dificil se dau jos. Pentru asta ar fi trebuit să facă foame și nu se simțea în stare. Dacă sărea întîmplător vreo masă, numaidecît îl apuca amețeala, începea să-l doară capul și își ieșea din sărite din te miri ce. Măcar să se mențină la aceeași greutate, își propuse, dacă nu era în stare să slăbească.

După ce isprăvi cu micul dejun, Nae își trase pantalonii și-și căută bluza în dungulițe. Încălță niște sandale maronii, fără șosete. Își aminti în ultima clipă că medicii recomandă să porți șapcă în zilele astea fierbinți. Pescui una de pe cuier și o așeză șmecherește pe-o ureche, aruncînd o privire fugară în oglindă. Mergea și așa, dar i se păru mai de efect s-o așeze cu viziera la spate. Nu există vreo lege care să interzică sexagenarilor să-și așeze cozorocul șepcilor așa cum vor și nimic nu-i împiedică s-o facă pe-a nebunii.

Coborî scările fluierînd *Et si tu n'existais pas*, un șlagăr de-al lui Joe Dassin din anii primei lui tinereți, dar care-i stîrnea și acum fiori. O porni întins prin dimineața înaltă, purtat înainte de un elan juvenil, pășind sprinten printre indivizi preocupați, grăbiți spre serviciile lor. Însă după cîteva sute de metri, imediat ce intră pe Calea Victoriei, își dădu seama că nu știa încotro o pornise atît de ferm. Simți că intră în derivă, ca un cuirasat în plină viteză abandonat din mers de echipaj. Dintr-odată își dădu seama că e complet dezorientat.

Unde se grăbea? Avea tot timpul din lume, se simțea pe deplin liber și, totuși, nu se putea smulge dintr-un simțămînt acut de derută. Ce să facă la ora asta? Se gîndi să meargă la un film, nu intrase într-un cinematograf de ani de zile. Dar cu siguranță nu aveau program atît de dimineață. Niciodată nu i-a trecut prin cap că s-ar putea simți atît de inutil. E cel mai scîrbos sentiment pe care l-a putut trăi.

Pînă de curînd, în fiecare dimineață lua metroul cîteva stații, cobora la tipografie și pătrundea în ținutul lui. După ani și ani de muncă, pentru el nu mai existau taine în meserie și patronul sau șefii îi solicitau opinia de fiecare dată cînd era de luat o hotărîre însemnată. Era nevoie de prezența lui acolo, se simțea de neînlocuit, nea Nae, cum îi spuneau toți. Și dintr-odată s-a dezlănțuit urgia, firma a intrat în faliment și lucrătorii au fost disponibilizați. Fusese scos pe tușă, nimeni nu mai avea nevoie de serviciile lui și situația părea fără remediu. Nu-și dădea seama ce putea să aștepte.

Lîngă o mică terasă împinsă pe trotuar, se gîndi să-și comande o halbă cu bere, așteptînd să apară vreun tip cu care să schimbe o vorbă. Ar fi putut să afle cum își petreceau timpul cei care nu aveau ce face. Dar pe terasă erau numai cîțiva tineri cu cești de cafea și cocteiluri, nici pomeneală de halbe cu bere. Îi trecu prin cap să meargă într-un parc unde se joacă șah sau tenis de masă sau unde poți sta pe o bancă ori lua o bicicletă pentru două ore. Nu se putea hotărî, parcă nu avea chef de nimic.

Înaintă pe Calea Victoriei, căutînd să-și regăsească tonusul de la prima oră. Încerca să gîndească pozitiv, asigurîndu-se că viața e frumoasă și trebuie trăită clipă de clipă. În rest, nu s-a întîmplat nimic grav. A muncit destul la viața lui, era timpul să-și tragă sufletul puțin. Iar de lucru găsești pe toate drumurile, numai să ai chef să-ți pui osul la treabă. Deocamdată, se afla într-o vacanță de care trebuia să se bucure. Totuși, ceva nu-i ieșea la socoteală. Nu simțea nici un strop de satisfacție, tinerele, ofensate parcă, îi ocoleau privirile. Nae se întrebă dacă există cumva vreun semn exterior după care poate fi recunoscut un individ disponibilizat.

Nu era nimic grav, se asigură Nae. Cînd ești într-o pasă proastă, toate merg aiurea. Acum numai de-ar reuși să iasă din încîlceala de gînduri negre care îl asaltau din toate părțile ca un roi de bondari. Știa că există leacuri pentru toate bolile sufletești. Nu se pricepea la doctorii, însă puțină mișcare nu i-ar fi stricat. Putea să-și ia abonament la un bazin pentru o săptămînă sau două, de ani de zile apuca să înoate numai în concedii, la mare. Mișcarea l-ar ajuta să scape de gîndurile astea nocive, presupuse el.

Fără să aibă vreun plan, din Calea Victoriei o luă printre Sala Palatului și Biserica Kretzulescu, traversă o stradă și ieși în Cișmigiu. Dădu în cele din urmă peste indivizii care jucau șah și pierdu mult timp trecînd de la o partidă la alta. Unul fluiera melodii de altădată, dar cei mai mulți discutau zgomotos și parcă puși pe ceartă despre fotbal și politică. Urmări cu interes mutările combatanților, încercînd pe rînd să le anticipeze, deși nu mai jucase șah de zeci de ani. Își propuse să facă și el o partidă într-o bună zi, deocamdată intenționa să intre în atmosferă și să-și dea seama de nivelul jucătorilor. Fauna din jur i se păru simpatică; toți se cunoșteau între ei și știau exact cîte parale face fiecare.

Trecuse de amiază cînd și-a dat seama că i se făcuse foame. Cîte un jucător se sălta de lîngă tabla de șah, anunțînd că pleacă la masă. Un slăbănog neras de cîteva zile își scoase un sandvici dintr-o pungă, dînd de înțeles că ar fi păcat să piardă timpul deplasîndu-se pînă acasă sau poate că nu-l aștepta nimeni cu masa întinsă acolo. Nae își aminti că era timpul să pună și el ceva în gură. Se văzu cu o halbă de bere și cîțiva mititei fierbinți în față. Își închipui cum îi tăvălește prin muștar și-i așază apoi pe felia de pîine. Imaginea îl făcu să saliveze și se smulse de lîngă mesele de șah.

Porni spre o terasă din apropiere, constatînd că, din păcate, nu-și luase mobilul la el. Simți cum i se strînge inima la gîndul că s-a produs o minune și firma și-a revenit, iar șeful îl căuta să se prezinte de urgență la muncă. Neglijența asta putea să aibă urmări grave, cum de nu se gîndise? Vedea încăperile firmei forfotind de oameni, colegii alergau zăpăciți de ici-colo, încercînd să recupereze pierderile din perioada de inactivitate. Și tocmai cel care ar fi putut face puțină ordine și instaura un plus de coerență activității căsca gura la partidele de șah din Cișmigiu.

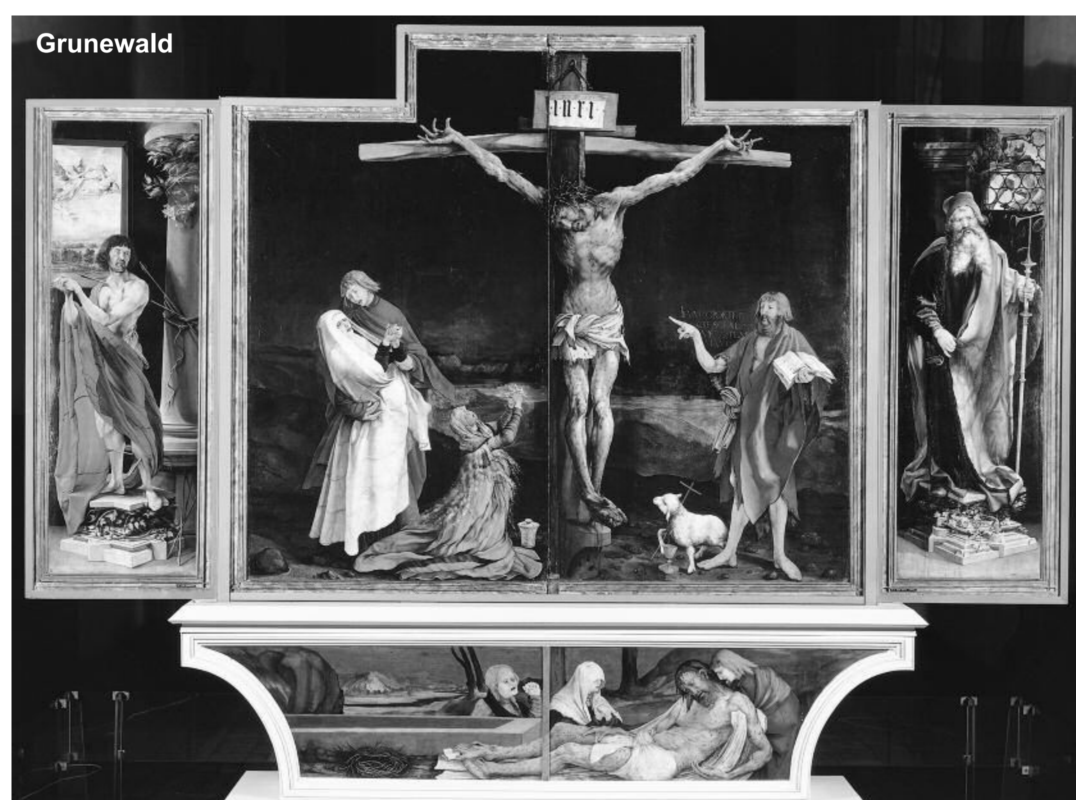
Cuprins brusc de agitație, ieși de sub umbra arborilor și păși pe aleea topită de caniculă către bulevard. Statuia lui în mișcare se încastră în aerul fierbinte, înaintînd pe trotuarul în pantă. Părea că sfidează cîteva legi ale fizicii și pășește într-o lume ireală, pulsatilă. Se deplasa ferm către Universitate, animat parcă de o voință străină, fără să-și bată capul cu aceste amănunte. Începuse să transpire abundent, însă nu se putea opri nicidecum din drum.

Abia cînd pătrunse în pasaj, Nae Panait se extrase din straniul corset statuar în care îl învăluise valurile de caniculă, recăpătîndu-și înfățișarea de om grăbit și tulburat. Își trecu dosul palmei și-și șterse sudoarea de pe frunte. Înainte de toate, trebuia să-și verifice telefonul mobil. Luă metroul pătrunzînd într-un tărîm răcoros, ca într-o pivniță. Nu era aglomerat, de obicei în perioadele fierbinți de vară locuitorii părăsesc în masă orașul, căutîndu-și adăposturi cu umbră și verdeață. De îndată ce ușile s-au închis în spatele său, încercă să se liniștească. Probabil făcea tensiune de la zăpușeală, nu strica să-și controleze presiunea arterială la unul din punctele medicale amenajate în corturi prin oraș.

Își dădu seama tîrziu că s-a anunțat apropierea unei stații și se îmbulzi printre călători, cerîndu-și din viteză scuze. Reuși să iasă din vagon, iar ușile s-au închis chiar în spatele său. În ultima clipă, își spuse, de

îndată ce puse piciorul pe peron. Simţi cum îl pătrunde un simţămînt de satisfacţie pentru că nu ratase coborîrea. Asta înseamnă să fii pe fază, îi trecu prin minte. Exact ca şi în viaţă, e nevoie să ştii cînd să iei un tren şi cînd să te dai jos, socoti, în timp ce urca pe scările rulante. Chicoti în sinea sa, apoi se uită îngrijorat în jur. Nimeni nu păru să bage în seamă că rîde de unul singur, degeaba îşi făcea griji.

Ieşi la suprafaţă şi privi dezorientat. Ceva nu era în regulă, părea că nu mai recunoaşte locurile. Observă în faţă nişte coloane şi-şi dădu seama că se află în Piaţa Romană. Din păcate, coborîse cu o staţie înainte. Toate merg aiurea, îşi spuse, uitînd brusc gîndurile pline de satisfacţie de adineauri. Ridică umerii, ca şi cum ar fi vrut să se lepede de orice responsabilitate. Ce să-şi mai reproşeze acum? Nu ştia cum e preferabil, să se întoarcă la metrou sau să facă o staţie pe jos? Zări aprinzîndu-se lumina verde la semafor şi pe loc se hotărî pentru ultima variantă.

Grunewald

După ce traversă şi la următoarea trecere de pietoni, porni pe trotuar în susul bulevardului Lascăr Catargiu, asurzit de zgomotul de autoturisme care rulau în ambele sensuri. Se întrebă cine o fi fost Lascăr Catargiu? Îşi aminti că a citit ceva despre acest Catargiu, poate au tipărit o carte în tipografie, dar nu-şi mai amintea nimic acum. Poate că a fost un general sau vreun politician veros, pentru că ăştia dau de obicei numele străzilor noastre. Chicoti iar în sinea sa, gîndindu-se că generaţiile viitoare, ha, ha, ha!, se pot aştepta la soluţii şi mai năstruşnice.

Avea ceva de mers, dar pe trotuar era umbră. Părea acceptabil. Simţi din nou că îl încearcă foamea, apoi gîndul la mîncare fu alungat de regretul că nu-şi luase mobilul la el. La vreo treizeci de metri în faţă desluşi cîţiva tineri. Erau cinci sau şase, printre ei se afla şi o fată. Discutau stînd la umbră, în apropierea unei porţi negre din fier. Nae înainta preocupat, fără să le dea atenţie. Cum se întîmplă deseori, nici ei nu-i dădeau atenţie lui Nae şi-şi continuau discuţia.

Echilibrul fragil datorat acestui dezinteres reciproc se rupse în momentul în care unul din tineri îşi întoarse întîmplător capul în direcţia lui Nae. Omul se afla la vreo zece metri şi înainta în ritm susţinut, fără să fi băgat ceva de seamă. Dar privirile tînărului se agăţaseră insistent şi stăruiau pe figura domnului Nae. Acesta sesiză că tînărul se holba în direcţia lui şi-i răspunse printr-o figură nedumirită şi apoi, imediat, sfidătoare. Ca ce chestie, nu? se întrebă.

Dar tînărul, un sfrijit pistruiat, cu părul gălbui şi rar, ceva mai scund decît Nae şi, cu siguranţă, la o categorie inferioară, nu se pierdu cu firea. Continuă să-l privească în faţă cu impertinenţă şi ironie. Nae nu reuşea să înţeleagă obrăznicia pipernicitului şi simţi cum inima începe să-i bată cu putere. Pe vremea cînd făcea rugbi un terchea-berchea ca ăsta n-ar fi îndrăznit să se dea la el nici plătit, dar acum pesemne că îl credea expirat şi lipsit de vlagă. Îi reveni bănuiala că exista un semn pe trupul lui, o etichetă care informa oamenii de faptul că se apropie de o vîrstă. Ce altceva să-l dea de gol?

Nae îşi scutură capul întrebător, dorind o explicaţie civilizată, însă pistruiatul îi susţinu privirea rînjind. Nu era o simplă căutătură nevinovată şi întîmplătoare, neruşinarea era afişată. Un mucea care i-ar fi putut fi copil, cum de îndrăznea? se întrebă Nae. Nu părea să aibă mai mult de douăzeci şi cinci de ani, pe cînd Cristi, fiul lui din prima căsătorie, se apropia de treizeci. Nu-şi aminte cîţi ani împlinise Cristi, mare ruşine să nu ştii cîţi ani are fiul tău. Îşi propuse să-şi noteze şi să reţină pe dinafară cîteva cifre importante. Dacă ar fi fost aici şi Cristi, huliganul ăsta n-ar fi îndrăznit să-l înfrunte cu atîta neruşinare. Din păcate, de vreo trei ani se auzeau tot mai rar la telefon şi legătura lor părea să se rupă cu totul.

Însă agresorul de faţă, habar n-avea de existenţa unui Cristi care l-ar fi putut lua pe sus. Îşi permise chiar să-şi intensifice insolenţa.

- Ia te uită la el, he, he, he, mîrîi, către ceilalţi. Tataie se dă mare şmecher!

Nae nu înţelegea nimic din bîiguiala individului. Ce naiba voia? Inima îşi acceleră bătăile şi simţi cum mintea i se întunecă. Nu era el bătaia de joc a unui mucos. Îşi încleştă pumnii din instinct şi înaintă în direcţia agresorului. În acel moment, detectoare speciale ar fi putut identifica învolburîndu-se prin aer, întunecaţi şi primejdioşi, norii conflictelor. Din ei se împrăştie peste lume sporii scandalurilor dintre oameni, a ciocnirilor violente şi războaielor. Pentru că atunci tinerii din grup, aţîţaţi din senin, luară poziţii belicoase, înconjurîndu-l. Numai tînăra rămase impasibilă, ceva mai în spate. Nae apucă să observe că avea o poşetă roşie, minusculă şi nişte blugi rupţi în genunchi.

- Ia zi, moşu', n-ai intrat în derivă cu cozorocu' ăla întors?! îl întrebă unul deşirat, cu un *piercing* în nas.

Nae îl măsură din ochi, spunîndu-şi că lunganul nu făcea doi bani la bătaie. Dar îşi clănţăneau dinţii înspre el cinci tineri mult mai sprinteni, care nu aveau de gînd să stea cu mîinile în sîn pentru ca el să-i snopească în bătaie. Unul părea mai rezervat, însă ceilalţi patru începură să se învîrtă în jurul lui, cumpănindu-şi prin aer pumnii. Părea aiurea o luptă în asemenea condiţii, dar nu vedea cum ar fi putut să stopeze conflictul şi să le ceară să se măsoare cu el în mod cinstit. Făcînd o evaluare sumară, trase concluzia că erau nişte derbedei de la care nu te puteai aştepta la cavalerism.

- Ce derivă, unchiaşu' se crede mare sculă pă basculă, îi răspunse sfrijitul.

Pe ansamblu, exista o disproporţie vizibilă de forţe. Chiar dacă nu era strateg versat, Nae îşi dădu seama că nu putea să facă o breşă în cercul inamic şi s-o ia apoi la goană, pentru că tipii l-ar fi ajuns după cîţiva metri. Nici nu-i stătea în caracter să fugă de luptă ca un laş, deşi nu se mai bătuse de zeci de ani, probabil din liceu. Şi mai era drăcoaica de fată care fuma privind plictisită îmbulzeala şi mişcările agresive de trupuri, de parcă se pregătea să asiste la un spectacol şi protagoniştii îşi făceau încălzirea. Lui Nae i-ar fi plăcut să împartă cîţiva pumni punîndu-i pe toţi la pămînt şi s-o întrebe apoi dacă poate să-i ofere o băutură, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

Nu era timpul să viseze la cai verzi pe pereţi, pentru că îl zări făcînd o mişcare bruscă pe cel care se ţinuse pînă atunci la distanţă. Tipul înaintă prin dreapta lui. Era brunet, cu trăsături regulate şi mustaţă stufoasă, încercînd parcă să-şi camufleze buza de iepure. Purta un şort viu colorat, lung pînă la genunchi şi şlapi în picioare. Intrarea lui în conflict strica şi mai mult echilibrul. Nae calculă la iuţeală că exista o unică şansă pentru el: să lovească primul şi decisiv. Dacă reuşea să doboare pe careva din prima, ceilalţi ar fi fost descurajaţi să mai atace. Însă nu izbutea să-şi alunge gîndul că era o tîmpenie să se ia la harţă pentru cozorocul unei şepci! De care uitase complet că şi-l aşezase invers în dimineaţa aceea.

Gîndurile astea iscate din neguri şi trăiri paroxistice îi cutreierau la iuţeală prin minte, fără să aibă timp să le ordoneze şi să le exprime. Nu apucă să transmită tinerilor părerea lui despre conflict, pentru că fu atacat în haită. Atacurile concomitent pornite din toate părţile sau simularea lor îl puseră în imposibilitate de a se apăra. Recepţionă mai multe lovituri uşoare, însă un pumn primit din dreapta îl dezechilibră. Cineva îl sprijini, hopa, tataie!, iar el înţelese că fusese cît pe ce să cadă. Îi curgea sînge din nară şi simţi ceva în gură. Îşi dădu seama că era lucrarea dentară pe care stomatologul i-o montase cu cîteva zile în urmă. Numai să n-o înghită, se gîndi. N-o putea scoate din gură, pentru că ar fi văzut tipa şi se făcea de ruşine. Asta sub nici o formă, îşi spuse.

Îl zări ca prin ceaţă pe lunganul cu *piercing* în nas pregătindu-se să-l pocnească iar, însă altcineva îl temperă, lasă-l, Săbiuţă, nu-i cazu' să ne-ncurcăm. Nae se trase spre gardul din fier forjat, reuşi să-şi scoată cu discreţie lucrarea dentară şi scuipă sîngele din gură. Descoperi cu limba golul din mandibulă, vizibil, înainte de montarea lucrării, ori de cîte ori rîdea. Însă pe moment nu simţea nici un impuls să se distreze. Ridicîndu-şi privirile, descoperi că bătăuşii tocmai dispăreau în grabă printre trecători spre Piaţa Romană.

(fragment)

Îşi dădu seama tîrziu că s-a anunţat apropierea unei staţii şi se îmbulzi printre călători, cerîndu-şi din viteză scuze. Reuşi să iasă din vagon, iar uşile s-au închis chiar în spatele său. În ultima clipă, îşi spuse, de îndată ce puse piciorul pe peron. Simţi cum îl pătrunde un simţămînt de satisfacţie pentru că nu ratase coborîrea. Asta înseamnă să fii pe fază, îi trecu prin minte.

proză

Gheorghe Grigurcu – 80

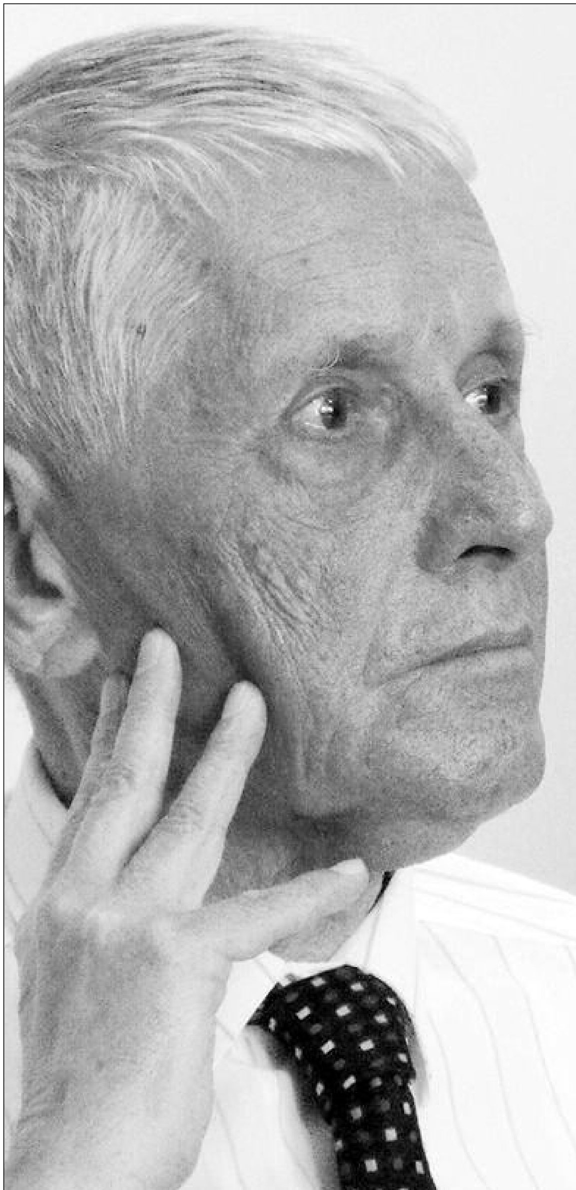

Foto: ILIE VODĂIAN

Gheorghe Grigurcu (n. 16 aprilie 1936, Soroca, România, astăzi în Republica Moldova) este un poet, eseist, aforist, comentator român. Este considerat de Ana Blandiana, Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu și alte personalități ale lumii literare unul dintre cei mai importanți critici literari români ai perioadei de tranziție între milenii și unul dintre cei mai importanți critici contemporani.

Născut în stânga Prutului, a parcurs un traseu biografic care l-a purtat prin Oradea, unde a urmat cursurile liceului, apoi la București, unde a fost timp de un an cursant al Școlii de Literatură „Mihai Eminescu“ (de unde a fost exmatriculat în urma unei vizite făcute lui Tudor Arghezi, care era în dizgrația autorităților vremii). Și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj, unde îl frecventa pe Lucian Blaga, motiv pentru care la absolvire nu a primit repartiție. A revenit la Oradea, unde a lucrat ca funcționar la „Societatea de Științe Istorice și Filologice" și ca profesor de școală, după care a devenit pentru un deceniu redactor la revista „Familia" din Oradea. După un deceniu, Gheorghe Grigurcu a fost îndepărat din redacție, și s-a retras la Târgu Jiu, unde locuiește și în ziua de azi. Nu s-a considerat însă niciodată un provincial. A trăit mereu cu gândul la Oradea, orașul de pe Criș.. În prezent este director al revistei „Acolada" din Satu Mare.

Scrie de aproape patru decenii cronici literare la cărți de poezie sau de critică, eseistică, teorie literară etc. (nu și la proză) și le risipește în presa din toată țara. A publicat în „Familia", „Viața românească", în „Contemporanul", la care a fost redactor de la distanță, de la Târgu Jiu, la „România literară", în ieșenele „Convorbiri literare".

Unul dintre cei mai importanți critici români postbelici, autorul este, tipologic, un călinescian. Scenariul articolelor sale se repetă invariabil: parcurse calm, cărțile recenzate sunt citate sistematic, analiza constituindu-se din enunțuri critice descriptive, urmate întotdeauna de citatele exemplificatoare. Tehnic vorbind, Gheorghe Grigurcu supune poezia sau critica unui decupaj expert și apoi compune un soi de colaje comentate. Inserțiile sale au adeseori și somptuozitatea, și aspectul paradoxal al modelului călinescian.

S-a afirmat și ca un polemist acerb, mai ales după 1990, când s-a angajat în lungi campanii de promovare a principiilor morale în evaluarea istoriei literare române din perioada regimului comunist.

În paralel cu critica, Gheorghe Grigurcu n-a încetat să scrie și să publice poezie: de factură modernistă, concentrată, metaforică și conceptualizantă, subtil-livrescă, disimulând teribile fervori existențiale și intelectuale. Nu întâmplător compune, mai ales în ultimele perioade, aforisme.

„Gheorghe Grigurcu domină de ani de zile viața literară fără să se amestece în ea. Nu cred că a existat în ultimii 15 ani un autor mai serios și, în același timp mai productiv, indiferent dacă își exersa condeiul neobișnuit în comentariul politic, în poezie, în eseu, în polemică, în critică sau istorie literară. (...) El nu este un critic literar care scrie și versuri și nici un poet care scrie și critică literară, el este în egală măsură un poet de primă mărime și unul dintre cei mai importanți critici literari ai acestei perioade de tranziție între milenii" (Ana Blandiana)."

„„Pentru cine e dispus s-o facă, devine evident că Gheorghe Grigurcu este unul dintre cei mai buni critici de azi". „Cînd am scris (...) despre o culegere antologică a lui Gheorghe Grigurcu, am indicat numele cîtorva poeți afini, de la Williams la Benn, pe care originala lui poezie îi evocă în latură stilistică, în felul de a concepe metafora sau în compoziția poemului. (...)Aceste șocuri imagistice în lanț, la care poetul ne supune, nu sunt numai decorative, gratuite, ci și frumoase ca niște perle date la iveală dintr-o scoică" (Nicolae Manolescu)."

„Un simbol al intransigenței devine Gheorghe Grigurcu, criticul literar de mare talent aflat de mulți ani într-un exil neoficial, la Târgu-Jiu. (...)Cel care are dreptate în absolut este, bineînțeles, Gheorghe Grigurcu" (Alex Ștefănescu)."

Adrian Alui Gheorghe

Gheorghe Grigurcu. Criticul ca şi poetul

Criticul literar care nu face cu poezia precum *somelierul* cu vinul, păcăleşte pe toată lumea. *Somelier* te naşti, indiscutabil. Ca „să vezi" vinul îţi trebuie organ.

Criticul, ca si poetul, nu are viaţă personală, viaţa sa e praf şi pulbere...! Şi asta o spun ca să parafrazez un poet, pe Nichita Stănescu, cel cu care Gheorghe Grigurcu a fost într-o prodigioasă polemică. Mai apoi, semn că şi polemicile au decontul lor, am asistat, la Deseştii Maramureşului, la momentul în care Gheorghe Grigurcu primea premiul „Nichita Stănescu" al „Serilor de poezie de la Deseşti" pentru întreaga sa operă poetică ... !

Cavalerul viu îşi înclina, astfel, sabia sa cu care duelase, cîndva, cu aplomb, în faţa cavalerului mort. Învinsese nobleţea.

Prejudecata formulată de George Călinescu, cum că în fiecare critic zace un poet ratat, ne-a făcut să ne uităm printre degete spre opera poetică sau opera pur scriitoricească a criticilor români, încercînd să înţelegem „mecanismul ratării". Dar „divinul critic" n-a făcut, poate, decît să întindă o cursă cititorului, ca să-l provoace să vadă cum deriziunea, care e arta, „naşte pui vii", ca să folosesc un clişeu publicistic. Şi mai mult, a vrut ca să spună printre cuvinte că *meseria de critic* este una a seriozităţii maxime, a asumării unor responsabilităţi determinante pentru o cultură, pe cînd poezia, creaţia în genere, e o copilărie privită cu îngăduinţă. O analizam ca pe o floare, în procesul înfloririi, dar o evaluăm doar cînd avem certiturdinea unor fructe cu greutate. Din această perspectivă privind, spunem că fiecare matur a fost odată copil, că fiecare serios critic „de azi" a tremurat pentru o rimă, a plîns pentru o frunză care părea să cadă cu tot cu cerul plumbuit de toamnă sau a tremurat pentru vreo iubită inconsistentă care lua chip doar în metaforă. Gheorghe Grigurcu e criticul serios care „nu s-a jenat" niciodată de prezenţa filonului poetic în miezul fiinţei, de această perepetuă copilărie a sufletului care e poezia, „tatăl cel aspru" este surprins de fii mînuindu-le păpuşile cu duioşie. Poate să ştirbească din autoritate o asemenea slăbiciune dovedită? Doar pentru moment, poate, a doua zi lumea se întoarce la regulile ei aspre, maturul la frîiele realităţii imediate, momentul de slăbiciune şi fantezie este depăşit cu eleganţă de toată lumea. A fost o rătăcire? A fost un mesaj subliminal? A fost o lecţie? A fost o iluzie? Toată lumea încearcă reflecţia pe seama acestui moment ...!

Criticul destructurează, prin apucăturile sale, textul, pipăind încheieturile cuvintelor, încercînd în dinţi caratele versurilor, îţi face aşchii un poem cît ai clipi. Dar apoi, cu obiectul „crimei" în faţă, precum cu un fluture dezmembrat în părţile sale componente total neatractive cînd nu sînt în zbor, nu are cum să nu încerce o reaşezare a lucrurilor. Criticul se dovedeşte, aparent, un cititor impenitent. Dar criticul care nu ştie să reaşeze cuvintele la loc, pînă la poezie, pînă la ţipătul care le-a generat, nu este convingător. Nici unul dintre criticii noştri nu poate tăgădui preocuparea pentru poezie „în intimitate", trebuşoară ascunsă cu abilitate din complexul „maturităţii critice" în faţa „copilăriei artei, a ingenuităţii creaţiei". Alex Ştefănescu a scris poezie. Ioan Holban a scris poezie. Mircea A. Diaconu, la fel. Pînă şi Al. Cistelecan a scris poezie, la început, există probe. Chiar Nicolae Manolescu, cel care se lăuda cum că ar rămîne „pe poziţia maioresciană a incompatibilităţii dintre critic şi poet, în economia aceleiaşi persoane" este trădat de numeroase texte din „Teme" care sînt ingenuităţi poetice, schiţe travestite în eseuri şi nuvele topite în false memorii. Şi chiar dacă „se atîrnă" de poezia altora, vorba lui Phillipide, criticul de poezie tot un re-creator de texte poetice este. Că nu poţi ceti cu şublerul şi compasul, ceea ce a fost imaginat şi scris cu necuvinte, cu tăceri, cu aproximări şi alte fantezii. Dacă am aduna date despre „poezia criticilor", sînt convins că ar ieşi o lucrare consistentă care le-ar trăda intimitatea „păcătoasă" bine ascunsă de limbajul fioros, tăios, critic. Ei, în acest context de fapte şi ipoteze, Gheorghe Grigurcu a avut curajul să pună propria inimă în palmă, ca un chirurg care îşi stabileşte singur diagnosticul.

Am asistat la o demonstraţie de „băut vin" în prezenţa unui *somelier* celebru în lumea lui, care ne-a făcut proba că pînă în acel moment nu am băut vin, ci *ne-am adăpat*. Ne-a vorbit de vibraţia vinului, de curgerea interioară, de lumina eliberată dintr-o picătură, de relaţia vinului cu mintea, cu sensibilitatea individuală, ce se întîmplă cu vinul la trecerea unei femei frumoase, ce se întîmplă cu acelaşi vin la trecerea unei femei urîte, cum să ţii dumicatul de anafură pe limbă, în momentul în care te împărtăşeşti cu vin etc. După două ceasuri eram toţi euforizaţi de cuvinte şi asocieri, vinul nu mai ţinea de sete, ţinea de frumuseţe, de viaţă. De atunci m-am uitat cu alt respect la vin, cînd îl văd curgînd într-o cană, ştiu dacă e „de soi" sau e doar o biată făcătură.

Criticul literar care nu face cu poezia precum *somelierul* cu vinul, păcăleşte pe toată lumea. *Somelier* te naşti, indiscutabil. Ca „să vezi" vinul îţi trebuie organ. Aşa şi cu poezia, aşa şi cu critica, aşa cu oricare potecă în ţinutul literaturii. Dumnezeu cînd a făcut potecile pentru Gheorghe Grigurcu, i-a dat două şi i-a spus să meargă pe amîndouă, alternativ şi deodată, pînă la capăt. „Egal în călcătură ...!", i-a mai strigat Dumnezeu din urmă. Nu-i treabă uşoară, dar dacă ai două posibilităţi de a înmulţi talantul ce ţi s-a dat, iaca te ţii de drum.

aniversare

ARGEŞ memoria revistei 50

Nr. 11. Aprilie 2016

ARGEŞ

REVISTĂ POLITICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ

4

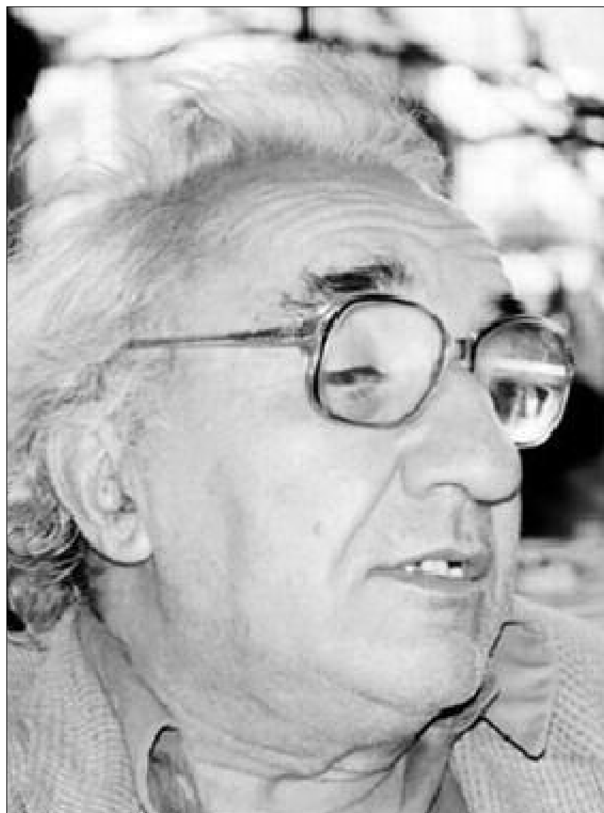
Primăvară

Balada acestui pămînt

PETRE M. VLAD

Virtuţile tradiţiei

Din iunie 2015, revista *Argeş* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenţei sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preţ de 12 numere, momente şi... schiţe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieşirea în lume a publicaţiei care a pus oraşul Piteşti pe harta culturală a ţării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanţi scriitori au fost laureaţi ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-şefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeş* reprezintă implicit un important capitol de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărţi ai căror autori le-au croit iniţial aci în rubricile lor. Cu bune şi cu faste, cu mai puţin bune, *Argeş* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecţie, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puţin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajutaţi de editor, de finanţator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Piteşti aşa cum se cuvine şi cum ne place să credem că merităm. **(D.A.D.)**

Mircea Ivănescu

dar sunt
și amintiri adevărate

Și eu am umblat odată cu o amintire
în mâini, strângând-o atent, să nu-mi scape.
(Îmi alunecase o dată – și se rostogolise de-a dura
pe jos. Am șters-o frumos, cu mâneca hainei,
nu mi-a fost frică. Amintirile mele sunt mingi –
nu se sparg niciodată. Numai dacă-mi scapă,
din mâini, se pot rostogoli foarte departe –
și mi-e lene să mai alerg după ele, sau chiar
să mă întind la marginea mea, să-mi las mâna
din ce în ce mai lungă în jos, să fugăresc amintirea.
Îmi iau mai bine o alta. Și asta poate fi falsă).
Și eu am umblat deci odată cu o amintire
în brațe – (și mă gândeam, cu un rânjet
rău, că într-o carte celebră, nu mai știu cine
umbla cu propriul său cap prin infern, luminându-și
drumul). Și parcă nu e totuna?

(*Argeș*, nr. 4(47)/aprilie 1970)

LITERATURA UNIVERSALĂ

Albatrosul

Vrînd să se distreze, matrozi din echipaj
Prind albatroși — sublime cocoare colosale —
Ce urmăresc — tovarăși nostalgici de voiaj —
O navă plutitoare pe-ntinderi abisale.

Și doar ce-l pun să umble pe netedele bîrne,
Că regele tăriei, stingaci, sfios și bleg,
Își lasă, albe vîsle, aripile s-atîrne
Și rîde, imitîndu-l, un echipaj întreg.

Înaripatul crainic, sub slăvi semeț pribeag,
Cît e, acum, de comic, de-mpiedicat și hîd!
Un marinar ca dînsul șonticăie, beteag,
Iar altul, cu o pipă, îl sîciie... Toți rîd!

Poetul e ca prințul de peste nori și zări,
Cel ce, sfidînd arcașul, doar spre furtuni aleargă...
Dar, surghiunit pe glie-n noiane de ocări,
Imensele lui aripi l-împiedică să meargă.

Orbii

Privește-i pe-ndelete, o, suflete: sînt groaznici,
Ca niște manechine. Ridicoli oarecum,
Pășesc, cumpliți și stranii, ca somnambuli, pe drum,
Țintindu-și ochii-n zare, întenebrați, năprasnici.

Ce fără sfîntul licăr, ca niște globuri crunte,
Rămîn spre cer într-una, ca spre un alt tărîm.
Și nu e chip vreodată să-i vezi spre caldarîm
Că, visători, își pleacă îngreunata frunte.

Așa străbat, sărmanii, nețărmurita beznă

CENTENAR

Charles Baudelaire

I

La 31 august 1867, amputat și umilit în umanitatea sa bio-psihică de afazia provocată de un ictus cerebral, Poetul se stingea în clinica doctorului Duval, nu înainte însă de a fi cucerit celebritatea. La patruzeci și șase de ani, cît avea, obrazul îi fusese mîncat de „leprele inimii" (rongé par les chancres du coeur). *Acest albatros, „prinț al nourilor", avusese în personalitatea sa omenească și artistică gustul pentru bunăstare, lux, belșug, catifea și mătase, ca orice* bourgeois *al vremii sale, astfel că e ușor de imaginat suferința în care s-a sfîrșit. Suferință cu atît mai acerbă, cu cît era conștient de ceea ce înseamnă în literatură: adoptase și adaptase, după cum spune André Ferran, cele mai variate influențe ale timpului său, pentru a da naștere unei poezii originale, cu adînci repercusiuni în lirica celei de a doua jumătăți din secolul trecut.*

Ceea ce a creat e greu de înțeles fără contextul epocii în care a trăit: Florile răului *— cartea aceasta „atroce", după propria-i mărturisire — au țîșnit din miasmele metropolei moderne:*

„Le coeur content, je suis monté sur le montagne
D'où l'on peut contempler la ville en

sale de orizonturi depărtate, de experimentul de mai tîrziu al lui Gauguin. Cu sensibilitatea sa acută taie sentimentele proprii în felii, le izolează și le contemplă pe fiecare în parte. Poeziile sale sînt o suprapunere a acestor felii, îmbogățite în fiecare zi cu cîte un nou miracol liric. Este în ele un fel de incantație orfică; de altfel, somnul i se pare plin de minuni, starea de veghe bună doar pentru a colecta forme, culori, arome pentru vis.

Caracteristică liricii baudelairiene este bruma aceasta a visului, care conferă o fosforescență sepulcrală poemelor sale. Complexitatea personalității lui nu e necesar patologică, după cum afirmă unii dintre comentatori. Ceea ce dă o tonalitate, un colorit pronunțat nou artei lui poetice este refuzul de a adera la estetica epocii. Mobilitatea și inconsecvența i se par singure realitate viabilă, dorința de evadare spre frumosul „fără canoane" este religia sa ardentă. De aici mărirea cu lupa a detaliilor nereceptate încă în categoriile frumosului academic, armonizarea lor într-o operă poetică plină de muzicalitate și melancolie. De aici și stăruința de a fixa în poeme la fugitive beauté *— frumusețea fugară, veșnic schimbătoare. Închis în el însuși ca într-o ocnă, poetul tinde neîncetat să plăsmuiască o altă înfățișare a lumii, după placul său*

Bufnițele

Sub tise negre, în amiază,
— Zei din meleaguri depărtate —
Stau bufnițele înșirate,
Cu ochii roșii. Meditează.

Și-ntr-una, fără să se miște,
Așa au să rămînă pînă
Ce negura o să se iște
S-ajungă peste tot stăpînă.

Și neclintirea lor l-învață
Pe înțelept că-i bine-n viață
Să fugi de zarvă și vîltoare.

Dar omu-i osîndit anume
Că, beat de-o umbră trecătoare,
A vrut să-și schimbe locu-n lume.

Piaza rea

Ca s-ajung să urc Olimpul
Cum, pe culmi, un stei din hău,
N-am, Sisif, curajul tău!
Arta-i lungă; scurt e Timpul.

Spre un cimitir răzleț,
Fără cripte sfidătoare,
Cîntă marșuri funerare
Inima-mi, trudit drumeț...

Ce comori de pietre rare
Zac în beznă și-n uitare
Pe sub steiuri mari, de stînci!

Cîte flori cu dor pribeag
Dau miresmele-n vileag
Sihăstriilor adînci!

Pipa

Octavian Goga

Toamnă

În parc cad foile uscate
De prin copaci le smulge vântul,
Ca mii de aripi sfârtecate
Se fac azi una cu pământul

(Trecuta) vieții risipire
Mă mângâie încet pe frunte
Și trista lor hirotonire
mi-atinge firele cărunte.

Din depărtări parcă s-abate
Un stol de visuri frânte-n două...
Copaci cu ramuri despoiate
V-am dat podoaba-ntreagă vouă.

(poezie inedită, *Argeș*, nr. 4(23)/aprilie 1968)

LITERATURA UNIVERSALĂ

„Doresc personaje comune, în care să se poată regăsi oricine"

MERIDIAN

Georges Simenon și realismul contemporan

I

Maigret este, desigur, personajul său cel mai popular. Belgienii au ridicat chiar statuie acestei ficțiuni zămislite de fantezia prodigioasă a unui compatriot : Georges Simenon e belgian de origină, elvețian prin adopțiune, francez ca limbă de elecțiune și internațional prin circulația impresionantă a cărților sale. Intr-o statistică publicată de curind de UNESCO, el are dintre toți scriitorii occidentali cele mai multe lucrări apărute in versiuni străine. Numărul total al romanelor sale este de altfel de 190. **Le chat** — Pisica, ultimul din ele, intimpinat cu aprecieri elogioase de critică, este al 191-lea roman de Simenon !

Care este secretul acestei productivități singulare in romanul francez sau de limbă franceză contemporan ? Să-l ascultăm pe scriitorul insuși, care s-a destăinuit nu prea demult unui ziarist in pofida fobiei sale de interviuri, publicitate, autografe, și, in general, de orice indiscreție privind laboratorul de creație sau viața particulară a artistului :

„Cind dau peste un nou subiect de roman, nu mă pripesc de fel să-l aștern pe hirtie. Il pot purta in mine mai multe săptămini sau chiar luni. Narațiunea se implinește treptat și capătă formă, in timp ce imi văd frumușel de multiplele mele indeletniciri. Cind insă mă apuc de scris, nu suport să mai fiu deranjat. Mă conving intii de toate, firește, dacă intreaga mea familie se află in deplină sănătate, dacă toate treburile mele curente sint rezolvate. După care, timp de două zile, intocmesc fișe cu semnalmentele personale foarte precise ale personajelor romanului la care lucrez : data și locul nașterii, numele de fată al mamei inainte de mariaj, profesiunea tatălui, particularitățile fizice, preferințele culinare, maniile vestimentare ș.a. Fișele acestea imi ingăduie să lucrez rapid și fără a săvirși erori sau confuzii. Pe urmă, timp de o săptămină, scriu intr-un ritm de aproximativ un capitol pe zi. A opta zi corectez manuscrisul, il dau la fotocopiat și trimit totul editorului. Altădată, eram capabil să mă concentrez asupra unei cărți timp de douăsprezece zile sau chiar două săptămini, azi, după zece zile mă simt epuizat...".

Așadar, un roman conceput și redactat in cel

Nicolae Georgescu

Cu sinceritate despre Nicolae Velea

„Cred că ştiu de ce avem reţineri să scriem despre Velea noi, cei care l-am cunoscut sau i-am fost apropiaţi. El era omul care nu-şi trăia viaţa, şi-o făcea: noi eram simple personaje, ceea ce ne aduna la un loc era doar decor, întâmplările veneau, desigur, din neant – dar el controla totul. Eram, într-un fel, marionetele lui. Regiza; nu punea la cale: regiza. Adică făcea în aşa fel ca ceea ce se petrece să aibă un fir roşu, să aibă un scop. A fost o ruptură cândva, în viaţa lui, o trecere de la bărbăţie la bătrâneţe cam greu de înţeles şi asimilată de mulţi oameni simpli cu boala, sau cu viciul, viciile, asta a făcut să fim cam neatenţi cu Velea-cel-bătrân, şi asta face acum să avem o reţinere când e să vorbim despre el...

Eu l-am văzut şi i-am fost alături în mai toate împrejurările posibile, cred, şi când te tăia cu genialitatea şi când nu putea să se exprime nici faţă de el însuşi. În ultimul an al vieţii avea o dorinţă ciudată, tolstoiană aş zice, de a fugi, de a se rătăci, de a-şi şterge identitatea: şi în aceste moment exprima ceva prin care simţeai că te construieşte din afară, că te acaparează în lumea personajelor sale. A petrecut o noapte într-un sediu de poliţie, cu o pungă de chiftele de peşte la el, doar pentru că n-a vrut să spună cine este sau să dea un număr de telefon al vreunui cunoscut: voia să ştie cum e la poliţie, cum sunt cei dinăuntru, cei din afară...”

(*Argeş*, nr. 4(346)/aprilie 2011)

MEȘTERUL MANOLE

pagini de poezie și proză

Oglindă

Cîndată peștii devin frunze
plutind printre nuferii stelelor,
iar frunzele se fac pești
și se grăbesc spre adîncuri
și se ascundă de timp.
Atunci bate din aripi, în somn,
Pasărea măiastră bătrînă ca lumea,
și frunzele se întorc în copaci
bolnave de pămînt,
iar peștii în apele lor,
bolnavi de cer și de vînt.

Geneză

Bărbatul și femeia au fost, la început,
O singură ființă în înveliș de lut.
Sălășluiau într-însa dorințele contrare
În somn adînc căzute și-n falsă nemișcare.
Căci, din adîncuri mute, primordiala sevă
Săia-n tipare tainic spre un Adam și-o
Evă.
Astfel, din încleștare o dublă stea ivită
La temelia lumii stă veșnic neclintită.
Și spirite opuse se caută într-una
Spre sacră contopire. Ca soarele și luna.

Perpetuum

Rezultatele concursului nostru literar

Trierea numeroaselor lucrări primite în cadrul celui dintîi concurs literar organizat de revista „ARGEȘ” s-a încheiat cu următoarele rezultate:

PREMIUL I — nu s-a acordat.

PREMIUL II, în valoare de 700 lei, a fost acordat lui DAN ROTARU, student la Iași, pentru poeziile: „Poem de nuntă”, „Sătenii mei”, „Metamorfoze” și „Cînd o mamă”.

PREMIUL III, în valoare de 500 lei, a fost atribuit lui OLIMPIU VLADIMIROV, student din București, pentru poeziile: „Patrie”, „Dacă n-ai fi” și „Ană”.

MENȚIUNI, în valoare de cîte 200 lei, s-au acordat lui DOREL CRISTEA, pentru schița „Bătrînul și soarele”, și elevului ION MIHAI COCHINESCU, pentru schițele „Tablou” și „Dacă n-ar fi primăvară”.

Urăm tinerilor premiați noi succese în activitatea lor literară, cu speranța că distincțiile primite din partea revistei noastre îi vor determina la o sporită exigență artistică și la abordarea curajoasă a unor teme desprinse din realitatea bogată a zilelor noastre.

Zbor

Vară de Argeș, cu prunii strîmbi pe dealuri.
Un copil taie fluiere-n sălcii. Ce departe
E totul... Sturzul viilor va rătăci o vreme
Pe drumurile noastre astupate de ... sălbatic
Și va spune lacrimi albastre ... ginese
Frunzele nucului sub ... nu ne vom întoarce.
Aerul mai tresare la iluzii optice, dar seara
Caii ne-așteaptă-n zadar lîngă rîu. Păianjenii
Stelelor cad pe funii galbene și se ridică
Sub cupola de greieri. Elementele
Își pierd conținutul ...

Semne

S-ascunde anotimpul alb
Într-un colț din inima mea
Și mă simt dintr-o dată
Străină cu ochii plecați
Peste puntea de gheață a apei —
Îmi număr în gînd anii
Ce curg...
Și ceasul îl desprind
De pe mîna care nu-i a mea

Inscripții

Țară

În grai sînt strofe limpezi în care și-a lăsat
Poporul peste veacuri și visul și povara,
Arînd la cîmp cu doina sau paloșul rotat;
Iar cît se-ntinde hora cuvintelor, e Țara...

Cîmpulung

Scriu din pridvorul casei cu joardele de viță
Sucite pe sub streșini, cu frunza-n dungă-scut,
Ci vîntul cînd adie, lumina-i veveriță
Iar aerul — izvorul fîntînii de băut.

Somn

Lungindu-mă — pirogă, de firul unui gînd,
Pe mările uitării mă simt alunecînd...
Dar cînd o spumă-n plesnet, la mal m-a lepădat,
Mai sună-n mine valul cu care m-am luptat.

TEODOR DRAGOMIRESCU

Cîntec

Marin Ioniță

Sera de scriitori de pe Șoseaua Kiseleff

„Pe Călinescu nu l-am văzut niciodată la Şcoala de literatură. Dar dacă nu vine muntele la profet, vine Mahomed la munte. Curiozitatea mea se mutase într-un fel de obsesie, de atracţie magnetică. Credeam că dacă îl văd, dacă îl aud poate înţeleg ceva dintr-un mister care părea indescifrabil: cum de este posibil ca într-o singură viaţă de om să încapă atâtea vieţi?

Răsfoiam monumentala *Istorie a literaturii române de la origini până azi*, în ediţia originală (cea cu poza Mareşalului înfăşurat într-o mantie albă cu cruce, motiv suficient ca să fii anchetat de Securitate, dacă a fost găsită cartea la tine). Ea fusese introdusă în şcoală subversiv, tot de Labiş, procurată tot de la acelaşi bătrân anticar ce vindea cărţi pe sub mână numai persoanelor de încredere. Îmi aduc aminte cum ne înghesuiam şi ne loveam în capete deasupra ei, furişaţi într-o cameră dosnică, întorcând paginile cu sufletul la gură.

Aveam în faţă cea mai uriaşă carte din câte am văzut şi nu ne venea să credem că ea a fost plămădită de un singur om...”

(*Argeş*, nr. 4 (238)/aprilie 2002).

Intersecții

Nepăsare? — Secularii arbori care formau unicul tunel via, veritabil arc de triumf al naturii, bătrînii copaci ai splendidei porțiuni de măreție și bogăție vegetală din imediata vecinătate a Găeștilor, au fost doborîți cu joagărul și securea. Ei acopereau drumul carelor încărcate spre Dunăre și înapoiate spre munți, de arșiță și dogoare. Crescuți la dimensiuni uriașe, nepuțind fi cuprinși decît de 3—4 oameni cu brațele deschise, copacii aceștia au auzit glasul străbunilor — au auzit și cele din urmă lovituri de secure care le-au sfîrtecat durata!

Cineva zicea că sînt tăiați ca nu cumva să cadă o cracă pe șosea și să perturbeze circulația. Un asemenea cataclism însă nu s-a produs niciodată

Altcineva era de părere că drumul era prea îngust. În loc să dubleze șoseaua lăsînd șirul de arbori pe mijloc, ceea ce ar fi dat o poezie excepțională locului, acest „cineva" s-a pus cu toporul pe copaci, uitind că rădăcinile se vor răzbuna răsturnind viitorul asfalt care le va acoperi... În orice caz nu e o virtute distrugerea unicului exemplar de asemenea drum din Eu-

patina vremii pe metalul care demonstra pînă mai ieri pe-o categorică verticală, tăria unei idei și puterea unui simbol... Azi Coloana infinitului e o jumătate de iluzie optică iscată din cealaltă jumătate a conturelor slăbite pe muchii.

Constatarea ne aduce aminte cu amărăciune de „inovația" unui func-

scîndurii. Sătenii spun că savantul profesor Nicolae Iorga începuse unele cercetări istorice și de artă, pe care însă nimeni nu le-a mai continuat.

Un singur loc e zugrăvit, peretele servind drept catapeteasmă, purtător al unor desene colorate, de un arhaism impresionant, rar intîlnit în aceste lăcașuri. Dacă ar trece Picasso, care a dat nouă interpretare desenelor din pșterile africane, ori Chagall, inspirat din primitivismul scenelor biblice din fostele lăcașuri de cult și pe care le-a ridicat la valori artistice nemăsurate, ar găsi noi și puternice surse de inspirație... Dar locul e necunoscut și nebăgat de seamă nici măcar de comisia argeșeană de restaurare a monumentelor de artă, în sertarele căreia stau de luni de zile un raport și o cerere de sprijin material.

Peste splendidele picturi de o valoare artistică excepțională, plouă, acoperișul fiind putrezit. Încheieturile bîrnelor sînt șubrezite și prin rosturile lor pătrund ploaia, zăpada, vîntul. Marea comoară de artă e pe cale să dispară și o dată cu ea prețioasele vestigii ale culturii noastre neaoșe, important document de studiu pentru

Marta Petreu
într-un interviu:

Ce v-a marcat copilăria? Dacă ar trebui să faceţi o „tablă de materii” dintr-o zi de primăvară de pe când aveaţi 10-12 ani la Jucu, ce v-ar veni prima oară în memorie?

- Zăpada topindu-se, ţurţurii picurînd la streaşina casei... Covata de lemn pusă lîngă casă, să adune apa moale de zăpadă... bună pentru spălat pe faţă şi pe păr... Noroiul. Lumina crudă de primăvară. Îmi plăcea să caut baraboi, adică bulbi de cucută, să-i mănînc. Mama ne certa foarte tare, pe mine şi pe fratele meu, cînd ne prindea scurmînd prin garduri după baraboi. Pe cimitirul de lîngă grădină creşteau adevărate culturi de cucută, aşa că eram greu de supravegheat... pînă nu le dădea frunza, cum scăpam la joacă, cum scurmam după baraboi... Cu adevărat frumos era din mai, cînd începeau florile de cîmp: întîi bujorii de mlaştină, o specie locală de orhidee, pe care îi culegeam de pe un loc al bunicului meu, „La patru rude”... Sigur, nu mai era al bunicului, era colectivizat, dar mergeam să-l vizităm... să-l inspectăm, mai bine zis, ca şi cum ar fi fost încă al nostru. Bunicul îl cumpărase pe cocoşei şi locul făcuse parte din zestrea mamei. Apoi veneau stînjeneii galbeni de baltă, coada mielului, sunătoarea, grozama, nalbele, margaretele, fuiorul, tremuriciul, laptele cucului, bumbuşcuţele, albăstrelele, ciocănaşii, macii, balţul miresei, sînzîienele, clopoţeii, scînteiuţele, mărul lupului, coada şoricelului, ceapa ciorii, urda vacii, romaniţa, bobocul gîştii, trifoiul roşu, luhărul, capul popii, chimionul, levănţica... Un paradis binemirositor, flori pe care le culegeam euforică şi le căram acasă în snopi. Toamna mai găseam numai mentă şi panseluţe sălbatice, prin miriştile nearate. Şi violete tîrzii, pitite în iarba din grădină sau în grădiniţa de flori...

Aveam o grădiniţă de flori, cadoul pe care tata i-l făcuse mamei la însurătoare: casa terminată şi grădiniţa de flori, cu stînjenei, lalele, iasomie, melin, crizanteme albe... A fost locul meu de joacă. Stăteam cu ceasurile să aştept să se deschidă o floare sau să chinui o cupă de gura leului, tot deschizîndu-i şi închizîndu-l botul. Numai de papucul doamnei nu mă atingeam, deşi rozul ei însîngerat îmi aducea pe limbă gustul de miez de lubeniţă – dar era sub protecţia mamei. Panseluţe, safchiu, rezedă, crini înalţi, mai înalţi decît mine, stînjenei portocalii şi svelţi, tufe de măturici albe şi vişinii ori straturi de petunii lipicioase... şi regina nopţii, care inunda serile vineţii cu oceane de nelămurită nostalgie... apoi gustul acrişor al ciocănaşilor... bujorii albi şi roz, ca îngheţata, de care nu mă atingeam, pentru că erau florile din care mama îmi făcea, în fiecare iunie, la sfîrşitul anului şcolar, buchetul pentru festivitatea de premiere... Cred că într-o viaţă anterioară am fost herbonist, şi că în viitoarea întrupare voi fi pur şi simplu o plantă: iarbă, de pildă; sau troscoţel, pe care să-l pască voios vitele... Cu puţin noroc, aş putea fi o tufă de mentă.

(Argeş, nr. 4 (322)/aprilie 2009)

Inedit

Marin Preda, elev la Şcoala Normală din Buzău, văzut de profesorul Ion Costin

Evocarea profesorului Ion Costin clarifică două chestiuni legate de biografia lui Marin Preda, respectiv: prima - cu privire la episodul trecerii acestuia prin Buzău, ca elev al Școlii Normale „Spiru Haret”, în primele zile ale lui octombrie 1940; iar a doua - cu privire la începuturile prieteniei cu Ion Caraion, pe atunci elev la Liceul „B.P. Hasdeu”.

STAN V. CRISTEA

(*Argeș*, nr. 4/aprilie 2013)

3

Săptămîna un tânăr şi „demascator" articol scris la adresa lui Caraion. El considera că „Drumul robilor", ca şi revista Zarathustra erau de sorginte legionară. Scriitorul documentarist E Barbu care, după cum s-a scris, a pus mâna şi pe o parte din manuscrisele lui M. Preda a atacat furibund, pentru a-şi pune în umbră colegii de breaslă, care l-au depăşit în ale scrisului.

Chiar E Barbu face în acel articol aluzie la Caraion despre care afirmă „că în răutatea lui nu-i exclus să fi împins milițianul, în [illegible] minei [illegible]" (citez din memorie, din rev. Săptămîna de prin 1985-87) Acest lucru confirmă că E Barbu, pe baza unor manuscrise, atestă că „Cel mai..." este biografia lui Caraion.

Dacă „Drumul robilor" sau Zaratrusta au avut tangență cu legionarismul nu știu. Dar știu că poezia este o mare [illegible] lucrească, iar „Zaratrusta" era o revistă deschisă tinerilor ispitiți de tainele literare și genii distinctive.

Ca și Caraion, Marin Preda și-au purtat crucea, împreună cu generația lor plătind un tribut mult prea ~~[illegible]~~ scump în locul marilor merite la care aveau dreptul.

Ion Costin

Baia Mare
Str. Gării nr. 3 ap. 20.

Note pentru istoria unei cărți

TUDOR ARGHEZI

CUVINTE POTRIVITE

Ediția 3

Coperta ediției a treia — 1928

TUDOR ARGHEZI

CUVINTE POTRIVITE

Coperta primei ediții — 1927

GABRIEL ȚEPELEA

bilete de papagal

Liceul

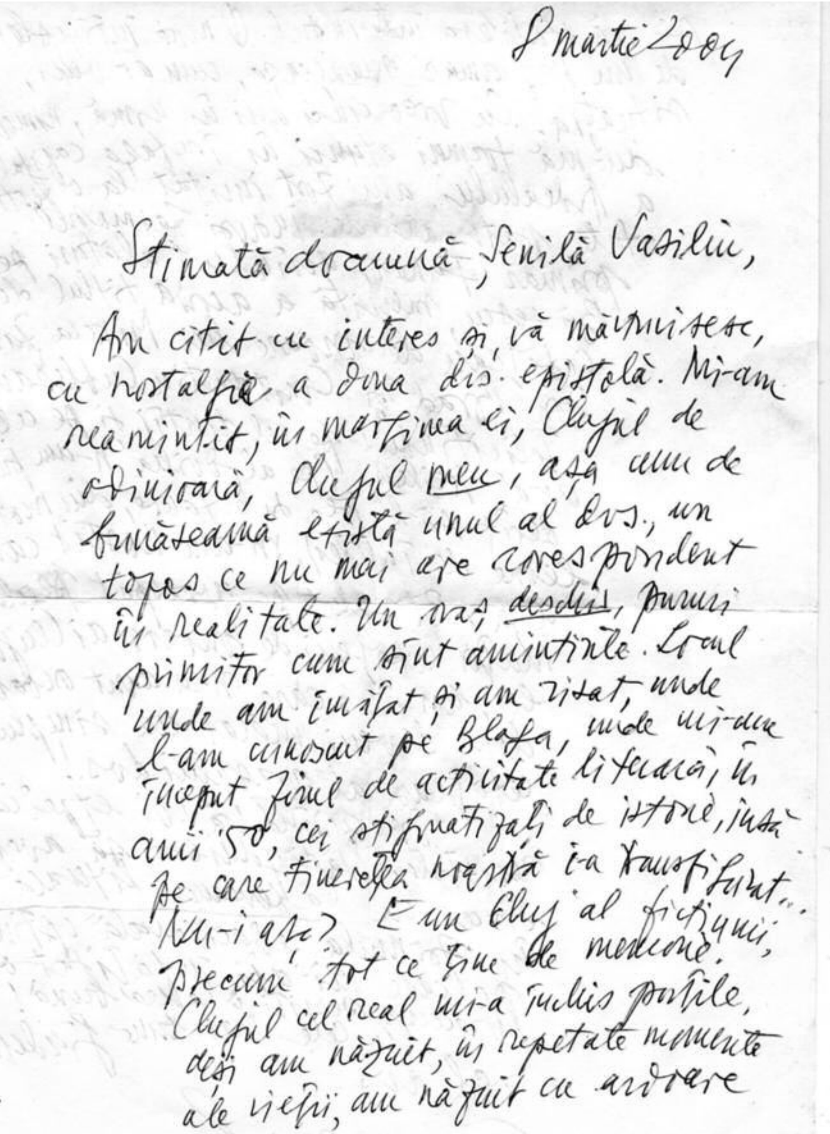
TUDOR ARGHEZI

Supliment îngrijit de Dumitru Augustin Doman şi Simona Fusaru şi ilustrat cu fotografii din arhiva revistei şi din colecţiile Jean Dumitraşcu, Vasile Ghiţescu, Dan Rotaru, Nicolae Oprea.

Gheorghe Grigurcu – 80

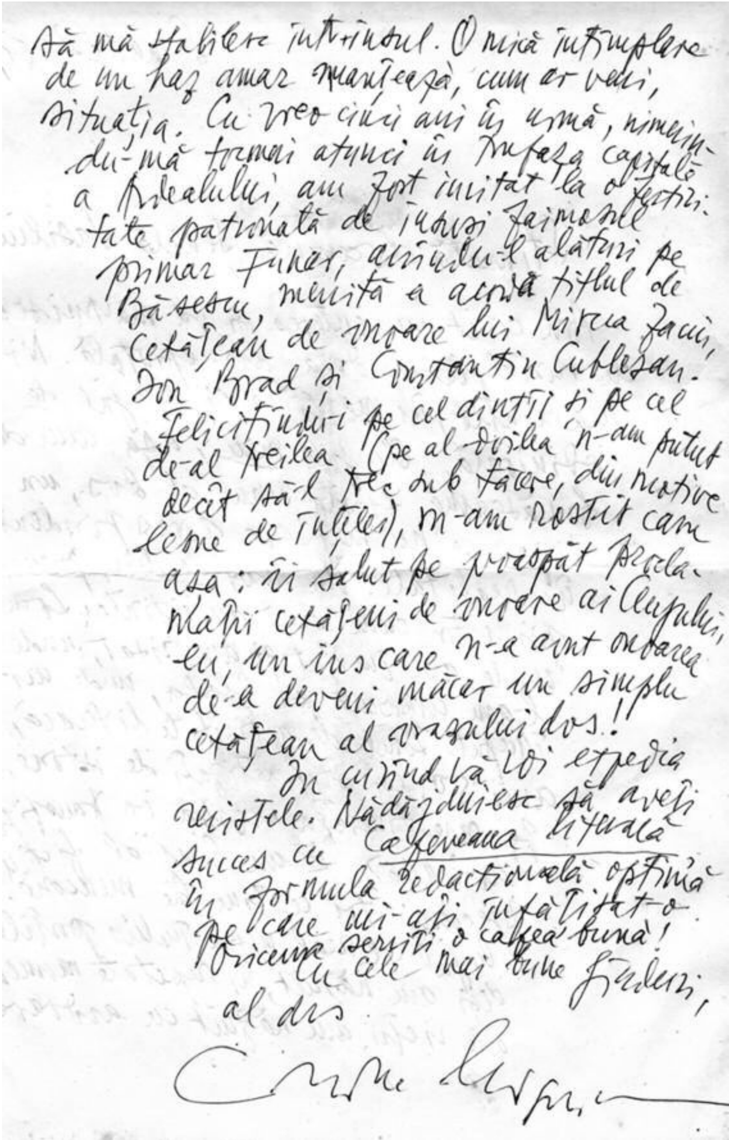
Nostalgia după Cluj

Cu scrisul său acid și direct prin care atacă mizeria culturală de ieri și de azi, prin care veștejește lipsa de ținută morală a intelectualilor angajați politic și lucrativ, indiferent de regim, Gheorghe Grigurcu lasă impresia unui permanent nemulțumit de tot și de toate cele ce s-au petrecut și se petrec în societatea românească. Partea dureroasă a lucrurilor e că de cele mai multe ori are dreptate. Interior însă, Gheorghe Grigurcu e un sentimental rănit de viață în marea lui dragoste: Clujul tinereții sale, Orașul de pe Someș s-a arătat până la capăt ingrat cu admiratorul său. În loc de orice comentariu, redăm alăturat textul unei scrisori adresate unei alte persoane nostalgice după Cluj. **(M.Ş.V.)**

8 martie 2004

Stimată doamnă Senilă Vasiliu,

Am citit cu interes și, vă mărturisesc, cu nostalgie a dvs. epistolă. Mi-am reamintit, în marginea ei, Clujul de odinioară, Clujul meu, așa cum de bună seamă există unul al dvs., un topos ce nu mai are corespondent în realitate. Un oraș de vis, pururi primitor cum sînt amintirile. Locul unde am învățat și am trăit, unde l-am cunoscut pe Blaga, unde mi-am început firul de activitate literară, în anii '50, cei stigmatizați de istorie, însă pe care tinerețea noastră i-a transfigurat... Nu-i așa? E un Cluj al ficțiunii, precum tot ce ține de memorie. Clujul cel real mi-a închis porțile, deși am năzuit, în repetate momente ale vieții, am năzuit cu ardoare

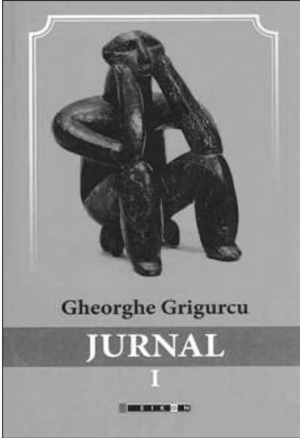

să mă stabilesc într-însul. O mică întîmplare de un haz amar înfățișează, cum veți vedea, situația. Cu vreo cinci ani în urmă, nimerindu-mă tocmai atunci în urbea capitală a Ardealului, am fost invitat la o festivitate patronată de însuși faimosul primar Funar, având-ul alături pe Băsescu, menită a acorda titlul de cetățean de onoare lui Mircea Zaciu, Ion Brad și Constantin Cubleșan. Felicitîndu-i pe cel dintîi și pe cel de-al treilea (pe al doilea n-am putut decît să-l trec sub tăcere, din motive lesne de înțeles), n-am rostit cam așa: îi salut pe proaspăt proclamații cetățeni de onoare ai Clujului, eu, un ins care n-a avut onoarea de-a deveni măcar un simplu cetățean al orașului dvs.!

În curînd vă voi expedia revistele. Nădăjduiesc să aveți succes cu Cafeneaua literară în formula redacțională optimă pe care mi-ați înfățișat-o. Oricum serviți o cafea bună!

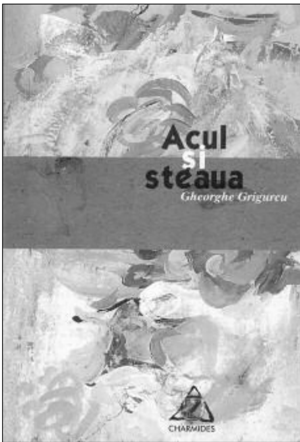
Cu cele mai bune gînduri,
al dvs.
[signature]

Volume publicate

Poezie

Un trandafir învață matematica (1968)
Trei nori (1969)
Râul incinerat (1971)
Salută viața (1972)
Înflorirea lucrurilor (1973)
Apologii (1975)
Rigoarea văzduhului (1978)
Contemplații (1984)
Cotidiene (1986)
Oglinda și vidul (1993)
Un izvor bolborosind înăuntrul termometrului (1996)
Nimic n-ar trebui să cadă (1997)
Amarul Târg (1997)
Dealul purtat de scripeți (1999)
Spațiul dintre corole (2000)
Acul și steaua (2001)
De unde până unde (2002)
Natură moartă și vie (2003)
Un trandafir învață matematica, ediție definitivă a creației poetice de până în anul 2000 (Ed. Vinea, 2004)
Calendar (2004)
Fiindcă (2005)
Castele în Spania (2005)
Șterge soarele de praf ca pe-o mobilă (2006)
Muzeu (2008)
Cerc și punct (2010)
Nimic n-ar trebui să cadă (2011)

Critică, istorie literară, publicistică

Miron Pompiliu și Junimea (1969)
Teritoriu liric (1972)
Idei și forme critice (1973)
Bacovia - un antisentimental (1974)
Poeți români de azi (1979)
Critici români de azi (1981)
Printre critici (1983)
Existența poeziei (1986)
De la Mihai Eminescu la Nicolae Labiș (1989)
Peisaj critic, I, II, III (1993, 1997, 1999)
E. Lovinescu între continuatori și uzurpatori (1997)
Cum am devenit stalinist (1997)
A doua viață (1997)
Imposibila neutralitate (1997)
Dialoguri crude și insolite (1999)
Amurgul idolilor (1999)
Poezie română contemporană, I, II, (2000)
Amintiri din epoca de platină (2000)
În răspăr (2001)
Repere critice (2001)
În jurul libertății (2003)
În pădurea de metafore (2003)
Post-texte (2003)
Jocul literaturii și al sorții (2004)
Vorbind, în colaborare cu Laszlo Alexandru și Ovidiu Pecican (2004)
De la un critic la altul (2005)
La ce oră vine dentistul (2005)
Din Jurnalul lui Alceste (2005)
Fișele unui memorialist (2006)
Opinii în genere inconfortabile (2007)
Breviar Cioran (2007)
Întrebări, răspunsuri, întrebări, interviuri (2007)
O provocare adresată destinului. Convorbiri cu Dora Pavel (2009)
Exerciții de adevăr (2011)

Bibliografie selectivă

Ștefan Aug. Doinaș, *Lampa lui Diogene*, București, 1970, p. 144-145.
Ion Negoițescu, *Lampa lui Aladin*, București, 1971, p. 235-238.
Mircea Iorgulescu, *Al doilea rond*, București, 1976, p. 154-163.
Dan Cristea, *Faptul de a scrie*, București, 1980, p. 338-343
Mircea Martin, *Singura critică*, București, 1986, p. 201-215;
Gabriel Dimisianu, *Lumea criticului*, București, 2000, p. 326-333;
Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*, vol. III, Brașov, 2001, p. 266-278.
Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. II, București, 2001, p. 1117-1118.

Premii și distincții

Premiile Uniunii Scriitorilor din România, ale Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, Asociației Scriitorilor din București, ale revistelor „Familia", „Convorbiri literare", „Poesis", „Euphorion", „Mozaic", „Argeș", „Cuget liber", Premiul național „Tudor Arghezi" (Tg-Cărbunești), Premiul orașului Bistrița, premiul Serilor de la Brădiceni, premiul Festivalului internațional de poezie Emia (Deva), premiul Asociației Culturale „Duiliu Zamfirescu" (Focșani), premiul „Opera Omnia" al Uniunii Scriitorilor din România, premiul orașului Beclean, premiul de poezie (Desești, Sighet), premiul „Virgil Mazilescu" (Corabia), premiul Consiliului Județean Gorj

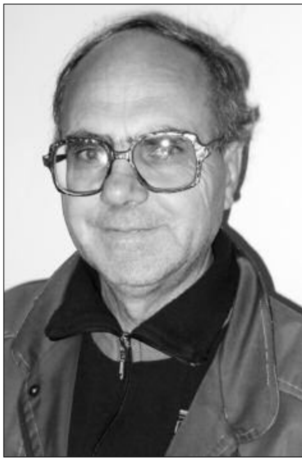
Premiul Național Monica Lovinescu-Virgil Ierunca 2009 Premiul National de Poezie „Mihai Eminescu" – Opera Omnia pe 2015

Cetățean de Onoare al municipiului Botoșani, 2016

(Sursa: Wikipedia)

aniversare

Viorel Nica

Carte străină

O fructuoasă inversare mitologică

Deși este deficitară în materie de construcție narativă, nereușind să se articuleze convingător, să se impună printr-o impecabilă logică a povestirii, ficțiunea realist-fabuloasă *Medeea și copiii ei* (tradusă, cu scrupulozitatea adecvată, de Gabriela Russo, publicată de Humanitas, în 2014), de Ludmila Ulițkaia (scriitoare rusă, născută într-un sat din Urali, în 1943) realizează performanțe artistice notabile pe feluritele paliere ale fabulației abundente, de-a dreptul captivante, găzduiește o seamă de personaje robuste, autentice, memorabile, ne oferă descrieri luxuriante de o profunzime indubitabilă, dialoguri savuroase, comentarii subtile (asupra existenței curente, nu de puține ori distorsionate) și, nu în ultimul rând, o viziune asupra lumii mai aparte, neconvențională, proaspătă, aurorală, apropiindu-ne treptat de Crimeea fascinantă, privilegiatul loc de intersecție al unor etnii rezistente și prețioase, dornice mai degrabă să coopereze constant, să se respecte reciproc, să conviețuiască în pace decât să se hărțuiască la nesfârșit, să se blameze frecvent ori, și mai și, să se lase în voia cine știe căror imbolduri hegemonico-acaparatoare.

În ciuda faptului că n-a putut naște niciun copil în tinerețea ei, cât se poate de normală altminteri, grecoaica Medeea Mendes din Teodosia (localitate situată în Crimeea), văduvă ajunsă în toiul bătrâneții, iubește mult de tot copiii celorlalți, pe care îi tratează în cel mai matern mod cu putință, permițându-și să inverseze datele cunoscutului mit antic al femeii înfuriate pe soțul infidel, gata să-și devoreze odraslele nevinovate. În casa-i modestă își găsesc adesea adăpost mulți vitregiți ai sorții. Răsplătindu-i ospitalitatea „fiecare nou-venit îi aducea cadouri, și Medeea le primea ca și cum erau destinate casei și nu ei personal”. Vizitată de nepotul Gheorghi, bătrâna gazdă se dovedește extrem de generoasă. Generozitate dovedită și față de alte rubedenii ale sale, care, după ce i-au trecut pragul casei, ajung să se simtă ca-n sânul lui Avraam.

După ce-i murise soțul, iubit și respectat, „a citit Psaltirea un an întreg”, începuse să creadă mai degrabă în Dumnezeu decât în hazard. Tocmai fiindcă „nu știa dram de teologie (...) simțea că sânul lui Avraam nu-i chiar așa de departe de locurile unde trăiesc suflete de creștini”.

Cu multă vreme în urmă, Medeea Sinopli fusese „premianta clasei”. Statut obținut „cu multă trudă și cu bătătură la mână”. Mulți și multe o admiraseră pentru „curajul, independența și manualitatea ei, tipic feminină”. În timpul adolescenței rămăsese orfană, se deprinsese să guste „bogăția nuanțelor” (atunci când îi scria vreunei prietene de departe), trăise o experiență mistică, primind semne tulburătoare de la părinții săi decedați, „se obișnuise (...) să doarmă puțin”, să vegheze mult, fusese călăuzită de „simțul responsabilității”, de acuta conștiință a limitelor sale.

În tinerețe îl cunoscuse pe stomatologul evreu Samuel Mendez, se căsătorise cu el, lucrase ca soră medicală într-un sanatoriu, „iubise marea mai mult decât orice”, aflase că „dincolo de legăturile simple de la cauză la efect dintre evenimente, mai există alte lucruri care le leagă, unele sunt de domeniul evidenței, altele sunt ascunse și câteodată de nepătruns”, avusese „încredere deplină în Cel-de-Sus”, fusese taxată de autoritățile neînțelegătoare ca „o mic-burgheză și o piatră de moară moștenită de la vechiul regim”, avusese grijă ca frații și surorile sale s-o apuce pe calea cea bună, să-și rânduiască viața cum trebuie, într-un mod exemplar, se împăcase totdeauna cu soarta, suferise atunci când „a simțit cu putere ce înseamnă neîmplinirea ca mamă” (fără a-i îngădui însă complexului sterlității să degenereze într-o obsesie autodistructivă), căutase să-și vădească fertilitatea în plan spiritual, ocrotind din plin tot ce intra în relație cu ea, strânsese câteva lucruri mai acătării pe care le ținea într-un cufăr mic de piele, își întocmise o arhivă meticuloasă, detestase superficialitatea ce „aducea cu sine numai nenorociri”, dezavuase „legea asta a bunului-plac, a capriciilor, a toanelor, mofturilor și plăcerilor de moment”. După ce-i murise soțul, iubit și respectat, „a citit Psaltirea un an întreg”, începuse să creadă mai degrabă în Dumnezeu decât în hazard. Tocmai fiindcă „nu știa dram de teologie (...) simțea că sânul lui Avraam nu-i chiar așa de departe de locurile unde trăiesc suflete de creștini”. Prin 1955 „conduce micul spital”, de vreme ce „fusese singurul felcer din Colonie”. Obișnuită cu orice fel de greutate, „Medeea era pregătită să ducă povara la nesfârșit”, „era singurul om care trăise după legea ei proprie”, prețuind într-o mult mai mare măsură autonomia decât heteronomia.

Antonello Da Messina

În orișice situație, „râvna tăcută cu care creștea copiii, cu care muncea, se ruga și ținea posturile nu era ceva care venea din felul ei ciudat de a fi, ci din obligația pe care și-o luase de bunăvoie de a urma o lege abolită de toți pretutindeni”. Îmbrăcând „haine de văduvă”, „i-a impresionat pe toți cu frumusețea ei, cu chipul ei blajin pe care nu i-l remarcaseră până atunci”.

În lunga-i văduvie „a așteptat un semn al soțului de pe lumea cealaltă, așa cum așteaptă lumea poștașul cu scrisoarea trimisă de mult”. La moartea lui Stalin „a văzut durerea vie din sufletul oamenilor, le-a văzut lacrimile neprefăcute, a văzut, de asemenea, cum îl mai blestemă pe mutește cei care nu vor să le împărtășească durerea, dar a privit cu indiferență evenimentul”. În loc s-o sleiască de putere, apriga confruntare cu te-ai mira ce adversitate existențială „îi dăduse până la urmă Medeei vigoarea arborelui trainic, cu rădăcinile bine înfipte în solul pietros”, făcând-o să se simtă uneori aidoma lui Odiseu cel reîntors în Itaca.

În timp ce călătorise prin pitoreasca regiune a Rostovului cu intenția de a-și revedea o parte din rudele dragi, avusese ocazia să se convingă că „lumea era făcută astfel încât, în ciuda numărului tot mai mare de oameni și a zăpăcelii generale, a rămas aceeași, așa cum o înțelegea ea - plină de mici miracole, oamenii continuau să se întâlnească și să se despartă, și toți la un loc formau o țesătură cu un desen extraordinar”, sesizase că „de la putere nu se aștepta la nimic bun, se ferea cât putea și se ținea cât mai departe de oamenii apropiați puterii”.

Descoperind că, la un moment dat, răposatu-i soț avusese o legătură ilicită, primejdioasă chiar cu sora ei Sandra, trecuse printr-o criză cumplită, „o piatră grea atârna pe sufletul” său neobișnuit cu trădarea infamă, cu atitudinea libertină, cu infidelitatea rușinoasă, cu viciul compromițător. Cu toate că îmbătrânea, obișnuia să stea „ca stânca în fața mării”, să nu se dea bătută în fața sorții hărțuitoare, câtuși de puțin prielnice, să prețuiască „bunătatea și generozitatea celorlalți” mai mult decât orice altceva, căpătase încredințarea că „inteligența ascunde toate defectele”, înțelesese că „suferințele și necazurile sunt date doar pentru ca întrebarea „Din ce cauză” să devină „În ce scop” și pentru ca fiecare făptură umană să se dumirească într-o bună măsură asupra rosturilor existenței sale.

După ce a ieșit la pensie, Medeea și-a pierdut încetul cu încetul sprinteneala de altădată, a continuat să-și ospețească rudele apropiate și îndepărtate cu aceeași dărnicie inepuizabilă, străduindu-se să le înțeleagă atât calitățile, cât și defectele, a aflat cu durere că nepoata ei Mașa, autoare de versuri quasimistice, se sinucisese într-un moment de disperare erotică, a început să semene cu o icoană, și-a iertat sora păcătoasă ce-i atrăsese cândva soțul slab de minte într-o frivolă aventură extraconjugală, s-a străduit să-și țină unită familia din ce în ce mai împrăștiată prin întreaga lume, a rămas „neprihănită” până în ultimul ceas al vieții sale, trăite într-un mod profund, echilibrat, responsabil, fără a aluneca măcar o singură dată în vreo direcție prăpăstioasă, fără a se compromite câtuși de puțin, fără a se înscrie pe orbita puterii malefice, fără a renunța la demnitate, omenie, seriozitate.

Dintre toate personajele prezente în remarcabilul roman *Medeia i eio deti* (apărut, în original, în 1996), Medeea Sinopli ne reține cu deosebire atenția prin profilul ei mitologic inversat, prin robustețea-i sufletească, prin capacitatea de a rezista oricărei ispitiri malefice, de a rămâne o ființă integră, neîntinată până la capătul ființării sale nescutite de piedici, dificultăți, momente critice, prin neabătuta voință de a-i uni pe ceilalți (mai înainte de orice pe risipiții membri ai familiei sale) întru realizarea unui proiect demn de existență, prin disponibilitatea dialogală, prin generozitatea neistovită, prin ospitalitatea atât de firească și de degajată, prin permanent mărturisita credință în Dumnezeu (în niște vremuri când celor mai mulți le era aminte să pășească prin lume întorcându-i spatele lui Dumnezeu), prin ethosul său tonic, cu adevărat creator, prin neostoita-i râvnă de a se pune în slujba vieții nemistificate, prin vocația protectoare, prin toleranța nedrămuită, prin curajul și stăruința de a-și preface sterilitatea fiziologică în fertilitate spirituală. Suntem întru totul de acord cu Christa Wolf care afirmă, clar și răspicat, că valoroasa-i congeneră Ludmila Ulițkaia „captează cu mare talent farmecul unui loc unde se învălmășesc destine, farmecul unui peisaj și, mai presus de toate, magia eroinei sale, Medeea”.

Ştefan Dimitriu

BUCUREŞTIUL DE IERI, DE AZI ŞI DE MÂINE

Cea mai recentă carte a Elisabetei Isanos, „Păsări, curţi şi grădini”* – imn de dragoste închinat Bucureştilor, dar şi studiu de caz în privinţa sănătăţii oraşului, a locuitorilor săi şi chiar a naţiunii întregi – este una dintre cele mai surprinzătoare şi mai binevenite apariţii editoriale ale acestor ani. Concepută mai întâi ca un mod de a se raporta la mici fapte domestice, legate mai ales de salvarea unor vietăţi ale cerului ajunse la ananghie ori de deplângerea situaţiei unor arbori din vecinătatea casei măcelăriţi fără milă de drujbele edililor, cartea Elisabetei Isanos devine cu fiecare pagină, până la cele patru sute ale ei, un jurnal de atitudine şi de acţiune, un apel emoţionant, avizat şi imperativ la conştiinţa publică, pentru a-i trezi grija şi răspunderea faţă de mediul în care ne trăim cu toţii viaţa şi de care ar trebui să fim cu toţii responsabili.

Documentată temeinic, prin contact direct cu o realitate scăpată din frâu dar şi prin apelul permanent şi calificat la o vastă şi selectă bibliografie, autoarea are iscusinţa aceea rară de a-l implica total pe cititor în demersul ei, de a-l face s-o urmeze, fie cu bucurie, fie cu revoltă, niciodată cu indiferenţă sau resemnare, pe toate drumurile şi cărările pe care i le propune, de a-l familiariza cu situaţii, cu medii sau cu probleme mai puţin sau deloc cunoscute, pentru a-l face părtaş la ideea de a pune gândul şi umărul la intrarea în firesc a lucrurilor.

Fără a fi în niciun caz didactică, ci dimpotrivă, spumoasă, inventivă, antrenantă, fermecătoare, Elisabeta Isanos ne predă totuşi o lecţie măiastră de cunoaştere a rosturilor fundamentale ale vieţii unui oraş şi, în cele din urmă, ale unei ţări, de implicare în restabilirea acestor rosturi atunci când, din neştiinţa, din lăcomia ori din dezinteresul unor factori de decizie politică ori administrativă, dar şi din inerţia ori din ignoranţa noastră, a celor mulţi, ele au fost date peste cap.

Astfel, pentru o punere în oglindă şi pentru stimularea ideii de continuitate în bine, sunt frecvente referirile la oraşul de odinioară, la Bucureştiul grădinilor, al livezilor şi al podgoriilor, la Bucureştiul edificiilor istorice, la Bucureştiul monumentelor culturale, la Bucureştiul personalităţilor artistice, literare, ştiinţifice, în contrast cu tablourile dezolante ale oraşului de astăzi care tinde parcă să-şi piardă memoria, copleşit de noxe chimice sau sonore, schilodit de construcţii ridicate fără nicio logică urbanistică, văduvit peste limita suportabilului de parcurile sale publice, în vreme ce indivizii „care fură din spaţiul respirabil al oraşului se numesc acum *dezvoltatori*”. Scene ca acestea, descoperite în plină vară în noua piaţă din faţa Universităţii, Piaţa Statuilor, cum o numeşte autoarea, devin tipice pentru un oraş în care asfaltul şi materialele plastice încep să înlocuiască până la saturaţie iarba şi arborii: „E sfârşit de iulie, vacanţă, toată lumea se joacă la umbra unui palmier de plastic, pe un petic de plajă fictivă, printre flori infantile de lemn şi oi de placaj. (...) Ce să însemne oare (...)? Că ne tragem, ca şi oraşul, dintr-un cioban mioritic sau că suntem cu toţii o turmă?”

De altfel, această Piaţă a Statuilor, ca şi Palatul Şuţu, devenit Muzeul de istorie al oraşului Bucureşti, curtea Bisericii Ruse şi apartamentul propriu de la etajul 7 al unui bloc de pe aceeaşi stradă (Ion Ghica) şi, într-un sens ceva mai larg, Centrul Vechi al oraşului reprezintă pentru Elisabeta Isanos un fel de *Axus Mundi*, punctul de plecare şi de întoarcere al tuturor peregrinărilor sale, fie că este vorba de expediţii propriu-zise (totdeauna în doi, cu atât de inimosul, discretul şi devotatul G.) prin feluritele cartiere ale oraşului, alteori dincolo de hotarele acestuia (Pădurea Băneasa, Palatul Mogoşoaia, Lacul Snagov etc.), fie de cercetarea migăloasă şi sietematică a unei bibliografii impresionante, pentru a descoperi, pentru a pune în lumină, pentru a compara, pentru a stabili sensurile exacte, pentru a salva de la uitare nume de păsări, insecte şi animale, nume de arbori şi flori, ca şi nume de oameni care şi-au dedicat viaţa studierii acestor factori de mediu fundamental necesari pentru existenţa normală, echilibrată, în armonie cu sine însăşi a fiinţei umane.

Aducând în discuţie cu o artă aparte toate aceste mărturii ale unor trăiri personale ori ale unor experienţe glorioase, atestate cărturăreşte de veacuri şi de milenii, ea reuşeşte să facă din cartea sa o demonstraţie convingătoare a nevoii omului, apăsat de grija zilei de mâine ori furat de excesele civilizaţiei industriale, de a se reîntoarce, până nu este prea târziu, la condiţiile strict necesare existenţei sale, din ce în ce mai ameninţate, mai primejduite.

O astfel de demonstraţie, pe cât de amănunţită, pe atât de amară, are ca obiect însăşi Piaţa Statuilor, despre care am amintit şi pe care autoarea o urmăreşte în timp, cu inima plină de revoltă şi neputinţă, cum se transformă, din nu se ştie ce raţiuni, dintr-o peluză verde, bogată, necesară, străjuită de arbori umbroşi, într-o platformă imensă de beton, înconjurată de mesteceni firavi (siberieni), care se usucă văzând cu ochii în condiţiile climaterice ale Câmpiei Române. Fără să mai vorbim de modul cu totul în afara normelor ştiinţifice în care au fost tratate, arheologic vorbind, urmele de viaţă şi de civilizaţie din subsolul locului (cimitir, temelii ale mânăstirii ori ale fostului Colegiu Sfântul Sava etc.), ori în care au fost dislocate, cu acest prilej, şi remontate apoi anapoda, cunoscutele, sacrele statui ale lui Mihai Viteazul, Ion Heliade Rădulescu, Gheorghe Lazăr, Spiru Haret. Şi totul, sub pretextul construirii unei parcări subterane care, în fapt, nu rezolvă nimic. „Să se fi petrecut toate astea pe vremea lui Ceauşescu – scrie cu năduf autoarea – câte lacrimi ar fi stârnit, aici şi în alte părţi! *Demolarea trecutului*, spuneau mai demult. *Tiranul analfabet!*” Şi mai departe: „Când totul va fi terminat, prevăd că vor fi aduşi copaci în hârdaie, anomalie a vremurilor noastre, simbol al ruperii legăturii cu pământul, copaci fără umbră şi fără viitor”. Ceea ce, după cum am văzut, s-a şi întâmplat.

Că asemenea monstruoase brutalizări ale mediului, şi nu numai, s-au înregistrat cu nemiluita în vremea de tristă amintire a dictaturii ceauşiste, nu mai încape îndoială. Chiar şi în cazuri ca acela de la Lacul Morii când, ne spune Elisabeta Isanos, „o lucrare necesară (de protejare a Capitalei de o posibilă inundaţie catastrofală n.n.) s-a transformat, atunci, într-o agresiune, într-un atac diabolic şi perfid asupra oamenilor şi, mai mult decât atât, asupra celor morţi”. Pentru că, „scoşi din casele lor «de veci» şi duşi cu miliţia într-un loc blestemat, sordid, infernal, ca şi puşcăria în care intrau când erau vii, morţii erau trataţi ca infractori”. Aşa cum, din păcate, continuă să se întâmple, după cum am văzut, până în zilele noastre, şi cu viii şi cu morţii. Având de astă dată ca motor blestemul globalizării prost înţelese? Sau, dimpotrivă, înţelese perfect?

Aflaţi sub puterea acestui blestem, sub „presiunea unei ameninţări, mereu amânate”, bucureştenii, dar nu numai ei, par a trăi totuşi – aşa cum ni-i arată Elisabeta Isanos – cu inconştienţa pasagerilor de pe Titanic de dinaintea tragediei. Iată-i, de pildă, într-un tablou vivant, la un grătar la iarba verde, într-o zi cu mult soare, la Pădurea Băneasa, unde se etalau, cât vedeai cu ochii, „cărnuri pregătite, de-a valma cu burţi, coaste şi spinări dezgolite, încât nu mai ştiai care erau pentru fript pe jar şi care pentru pârlit la soare”. Drept pentru care, scrie cu umor amar autoarea: „Cred că peste sute de ani, poate mai mult, dacă rămâne vreo amintire despre noi românii, se va spune că pe 25 decembrie erau adoraţi porcul şi Moş Căciun, iar primăvara, la o dată schimbătoare în funcţie de fazele lunii, era sărbătoarea grătarelor cu mititei”.

Dar dincolo de *lamento*-urile şi disperările sale, dincolo de strigătul său de revoltă în numele cetăţii, Elisabeta Isanos caută şi sugerează tot timpul soluţii de îndreptare. Iar unele din cele mai neaşteptate dintre acestea îşi află punctul de pornire, ei da!, în plină stradă, într-o zi cu zăpadă şi zloată, când scriitoarea se împiedică într-un morman de cărţi vechi, aruncate acolo fără milă, în picioarele trecătorilor. Fără să ştie neapărat despre ce cărţi era vorba, ci în primul rând din respect pentru litera tipărită, ea le culege din mocirlă şi le duce acasă. După ce le usucă şi le curăţă de noroi, are surpriza să constate că dăduse pur şi simplu peste o colecţie de cărţi rare. Fapt de două ori năucitor: mai întâi, pentru felul în care Bucureştiul îţi poate arunca la tot pasul în cale unele din comorile lui, şi apoi, pentru marcarea gradului de condamnabilă ignoranţă al unei bune părţi a locuitorilor săi. Pusă în faţa acestei revelaţii, scriitoarea notează: „Am recuperat din noroi o bibliotecă, în care am găsit răspunsuri la unele întrebări şi îndoieli”.

Una dintre aceste cărţi, *Discussions politiques*, îi aparţine scriitorului francez Èmil Faguet, care analizează pe toate feţele consecinţele şi învăţămintele Revoluţiei franceze de la 1789. Carte venită tocmai bine pentru un spirit scormonitor ca acela al Elisabetei Isnos. Căci tot după o revoluţie ne aflăm şi noi, românii. E drept, după mai bine de două sute de ani decât francezii. Dar multe dintre problemele de atunci ale Franţei sunt de o stringentă şi dureroasă actualitate pentru România de astăzi. Am putea spune, cu atât mai mult pentru noi. Scrie, de pildă, gânditorul francez: „pentru a avea propria aristocraţie, democraţia trebuie să-şi formeze electoratul, e singura ei şansă de a supravieţui”. De o aristocraţie intelectuală avem şi noi nevoie acum, remarcă Elisabeta Isanos, iar pentru asta, notează ea cu toată îndreptăţirea, „învăţământul e singura instituţie prin care democraţia se poate aristocratiza, creându-şi propria elită”. Şi asta, pentru a nu ne topi ca fulgul în apă într-o Europă maşteră pentru ţările mici, conduse de politicieni obtuzi, fără substanţă intelectuală şi fără dragoste de ţară. Căci, aşa cum prevedea acelaşi Èmil Faguet cu aproape o sută cincizeci de ani în urmă, Europa tindea încă de pe atunci a fi „prada unei naţiuni oarecare, cu idei înguste, cu tradiţii puternice şi cu un patriotism încăpăţânat”. Fapt care se întâmplă astăzi, sub privirile noastre.

Nu vreau să-mi închei aceste succinte însemnări fără a aminti încă o dată despre serviciul de urgenţă – simbolic în multe privinţe – pe care scriitoarea îl organizează clipă de clipă, în apartamentul său, pentru salvarea vieţii micilor zburătoare aflate în dificultate. Acţionând parcă după modelul *si tous les gars du monde*, ea formează ori aderă la adevărate reţele de salvatori, în care se remarcă, în afară de propriul soţ (inginerul Gabriel Goian, autorul numeroaselor şi inspiratelor fotografii care întregesc în mod fericit mesajul acestei cărţi), neobosita şi mult dăruita Andreea Sion, o tânără profesoară specializată în limba şi literatura japoneză, dar şi în voluntariatul cel mai activ închinat vieţuitoarelor non-umane ale urbei, personaj charismatic, despre care s-ar putea scrie un roman fabulos. Poveştile legate de aceste întâmplări sunt adeseori de o duioşie sfâşietoare. Aşa cum sunt, de altfel, şi cele privitoare la mulţi dintre „eroii” cunoscuţi (cum ar fi pictorul Murivale, cu originalele şi avântalele sale expoziţii în aer liber) ori anonimi ai oraşului (Bătrânul cu cratiţa în cap, Cântătorul din frunză, Domnul Viorel-Taximetristul ori Mama Păsărilor, pentru care „păsările sunt preoţii care-i cântă toată ziua lui Dumnezeu, iar copacii sunt templele lor”).

Dar, dincolo de problematica gravă a acestei cărţi de excepţie, memorabil rămâne în acelaşi timp modul în care Elisabeta Isanos ştie să se apropie de zonele sale de interes, stilul de abordare a faptelor, profunzimea şi nobleţea frazei, turnată adeseori în formulări greu de uitat. Pledând pentru un Bucureşti cu multe frumuseţi ascunse, pe care i le descoperă, cu multe şi grave probleme edilitare, pe care i le deplânge, dar şi cu multe potenţialităţi, pe care i le relevă, scriitoarea ridică până la înălţimi ameţitoare miza acestei cărţi, atunci când – adaptând la situaţia dată o bine cunoscută aserţiune a părintelui Nicolae Steinhardt – ne pune în faţa cutremurătorului adevăr, potrivit căruia „ideile nu sunt nimic fără oameni dispuşi să moară pentru ele”. Cine va ridica mănuşa? Pentru Bucureşti, pentru România.

Documentată temeinic, prin contact direct cu o realitate scăpată din frâu dar şi prin apelul permanent şi calificat la o vastă şi selectă bibliografie, autoarea are iscusinţa aceea rară de a-l implica total pe cititor în demersul ei, de a-l face s-o urmeze, fie cu bucurie, fie cu revoltă, niciodată cu indiferenţă sau resemnare, pe toate drumurile şi cărările pe care i le propune, de a-l familiariza cu situaţii, cu medii sau cu probleme mai puţin sau deloc cunoscute, pentru a-l face părtaş la ideea de a pune gândul şi umărul la intrarea în firesc lucrurilor.

***Elisabeta Isanos: „Păsări, curţi şi grădini”*, Tipo Moldova 2015**

cronici

Adelina Sorescu

Apă neagră – metafora unei geneze

Autorul zugrăvește realist, prin descrieri, rapoarte, documente o lume dominată de principiul „cine nu e cu noi, e împotriva noastră”: „aici, tot satul forma un neam, cu tot soiul de ramificații (...). Munca în comun, acolo unde-și aveau caii și căruțele și alte acareturi, îi transformase într-un singur corp, cu mii de membre și capete, dar cu același ritm și aceeași direcție în mișcare. Fără această coordonare perfectă, li se spunea, nația crăsăneană nu-și putea arăta splendoarea ei unică”.

cronici

Nicolae Stan, originar din Crăsani, Ialomița, membru al Cenaclului de Luni și al Cenaclului „Junimea”, a debutat în 1984 cu volumul de proze *Boare de Waterloo*, la Editura Cartea Românească. Au urmat romanele *Așezarea* (Editura Cartea Românească, 1989), *Apă neagră* (Editura Nemira, 1999), *Evelyn* (Editura Global Lex, 2003), *Ceață pe Tamisa* (Editura Cartea Românească, 2013) și eseurile filozofice *Nietzsche, ermitul vesel* (Editura Economică, 2011) și *Incursiune în sfera publică românească. Modele europene* (Editura Eikon, 2011).

Romanul, *Apă neagră,* pentru care autorul a primit Premiul pentru Proză al Asociației Scriitorilor din București, este structurat în cinci capitole (*Inspecția (I) : '90, Osman : '45-'49, Exodul : '49-'89, Inspecția (2) : '95, Execuția : 23 august '99*) și surprinde momente esențiale din viața comunității rurale, microcosmos supus unei legi universale, aceea a supremației colectivului asupra individului. Aspecte ale vieții cotidiene, rapoarte ale Serviciilor de Securitate, studii socio-antropologice, fenomene ale naturii ce se înscriu în aceeași dominantă a controlului absolut, toate acestea curg lin precum cursul Ialomiței, doar din când în când involburat de o mână nevăzută. Fără vreun alt preambul, în afară de un citat din Platon, autorul îl introduce pe cititor în atmosfera...unei nunți?! Este prima imprese creată cititorului în fața căruia se derulează chipurile câtorva nuntași din satul Crăsani, județul Ialomița. De fapt, este vorba despre o fotografie a unei nunți (pretext narativ pentru fotografierea, în plan simbolic, a unei epoci), ce va constitui obiect de analiză alături de alte documente, scopul fiind acela de a reconstitui o întreagă lume: „Recuperarea istoriei se realizează punând în funcțiune izvoarele ei autentice, viața de zi cu zi a oamenilor, sacralitatea acestei vieți peste care deseori trecem fără să o sesizăm”.

Pe măsură ce scrierea avansează, informația se diversifică, printre rapoarte, statistici, doctrine fiind prezentate, cu măiestrie, scene de familie, evenimente din viața comunității și ecoul acestora în mentalitatea colectivă, credințe și valori ale crăsănenilor. Menirea tuturor momentelor din viața personajelor este aceea de a prezenta multiplele fațete ale istoriei, precum și dualitatea sufletului uman, pendulând între viață și moarte, ascensiune și cădere, extaz și agonie, apa – element al purității și regenerării, și expresia ei în planul metaforei – „apă neagră” – element al distrugerii, al unei lumi ce se stinge pentru ca alta nouă să se nască. Chiar dacă, din punct de vedere ierarhic, personajele se diferențiază, acestea evoluează în aceeași direcție și după aceleași valori, ghidate de o voință colectivă: Solomon Albu, „primarul și starostele de netăgăduit al așezării”, Președinte al Sfatului Popular, impresionează prin figura impozantă de conducător („crăsănenii începuseră să și-l reprezinte ca pe un trimis printre ei de către mai marii activiștilor comuniști, pentru a întrona și în Crăsani, odată pentru totdeauna, egalitatea și echitatea de care vorbeau cu mare aplomb mulți bărboși considerați importanți”); Băncilă Paul, contabil la Colectiva mai întâi, apoi al Cooperativei de Consum; Crăciun Mituș, „cel mai revoltat pe acest destin nedrept, (...), un tânăr țăran sărac și cinstit”, secretar al Sfatului Popular; Moise Ștefan („luptător pe amândouă fronturile”); Ilie Iulian („un țăran cumsecade cu toată lumea”); Toma Aurel (vicepreședinte și viitor președinte al Sfatului Popular); Pandrea Mihai („până în '47 căpitan în Garda Regală; considerat chiabur). Despre crăsăneni, circulau multe vorbe: că ar fi bețivi, că „prindeau pești cu carul cu boi”, că erau „băutori de lapte” (din cauza numărului mare de oi), că erau nemuritori. La multe dintre acestea, cugeta Pandrea Mihai, cel care îl predase pe Cernomîrdin, fiind apoi condamnat pentru „uneltire împotriva ordinii sociale” și trimis la Canalul Dunărea-Marea Neagră.

Specialistul-muzeograf, Valere Marinescu, va întocmi dosarul ce cuprinde informații despre urmărirea, capturarea și moartea sovieticului Osman cel Negru / Cernomîrdin, trădător al cauzei comunismului. De altfel, acesta apare în fotografia de la nunta lui Moise Ștefan și Moise Olimpia, personaje la fel de importante în economia romanului. Reconstituirea vieții fiecărui personaj se bazează pe amănunte ținând de momente, stări, încercări, conflicte care, la un moment dat, se estompează, lăsând loc spectacolului ființei umane, care nu se dezice de nicio provocare din partea vieții. Autorul păstrează culoarea locală, prezentând viața sub toate aspectele sale: de la țăranul de rând antrenat în vârtejul istoriei, mediul social-politic (calitatea de cetățean, tot mai mult înăbușită de Stat) cu toate frământările sale (teama de doctrină, de a se exprima liber, înființarea Gospodăriilor Colective, reprimarea mișcărilor reacționare), până la cucerirea libertății – decembrie '89.

Autorul zugrăvește realist, prin descrieri, rapoarte, documente o lume dominată de principiul „cine nu e cu noi, e împotriva noastră”: „aici, tot satul forma un neam, cu tot soiul de ramificații (...). Munca în comun, acolo unde-și aveau caii și căruțele și alte acareturi, îi transformase într-un singur corp, cu mii de membre și capete, dar cu același ritm și aceeași direcție în mișcare. Fără această coordonare perfectă, li se spunea, nația crăsăneană nu-și putea arăta splendoarea ei unică”. Cei care „se retrăgeau în primitivismul și-n individualismul lor retrograde” erau dușmanii de clasă, ce trebuiau reduși la tăcere, în numele unui Bine colectiv. Moise Ștefan și Pandrea Mihai, revoltații care nu sunt de acord cu metodele acestui Bine, sfârșesc prin a se înscrie în Gospodăria Agricolă Colectivă. Își îneacă amarul în vin, având pentru un moment, iluzia controlului asupra mersului frenetic al istoriei: „Universul se transformase într-o smochină amară de nedigerat, iar ei erau înghesuiți în miezul ei, erau nimiciți de un mecanism străin și inflexibil”.

În această lume în care vocea individului este înăbușită, se remarcă personalitatea lui Solomon, ce domină universul romanesc: „Stejarul așezării, zâmbea când harul crăsănean se revărsa susurând mieros pe lângă urechile lui mari, impresionate și fericite. Era poporul lui talentat și muncitor, era o nație de cântăreți, iar el însuși Primul Bărbat al acestei guri de rai.” Autorul punctează foarte bine atotputernicia lui Solomon peste așezarea rurală, prin utilizarea posesivului: „nația” crăsănenilor era a lui, toate onorurile îi erau închinate lui (de pildă, „Cântarea Crăsănenilor”). Personajul amintește chiar de regele Solomon din Vechiul Testament, vestit pentru înțelepciunea sa de a conduce poporul.

În această societate prea mult îndoctrinată, spectacolul autentic ocupă un rol din ce în ce mai important: „De altfel, însăși viața dintotdeauna a crăsănenilor fusese un veșnic spectacol ivit din succesiunea de schimbări și de influențe de aiurea, care-i copleșise și, de asemenea, le strecurase în sângele lor tumultuos morbul adaptării”. Meciurile de fotbal sau balurile de la Căminul Cultural erau prilejuri de sărbătoare pentru crăsăneni. Spectacolul nu este prezentat doar în formele sale *cuminți*, autorul lărgind orizontul observației până la erotism, cuvintele stând martore ale lipsei de pudicitate, scenele erotice venind parcă să sfideze ordinea socială prestabilită. Pentru crăsăneni, îndemnul horațian „Carpe diem!” devenise expresia unei singure libertăți ce nu putea fi înăbușită de regim: aceea de a dori și de a iubi pătimaș. Plăcerea amanților pare să anihileze orice restriște, măcar și pentru un moment. Sodoma și Gomora renasc sub ochii cititorului din ruinele unei sensibilități umane strivite și ea de interesul de partid sau de realizarea cotelor impuse de Stat.

Ca un adevărat demiurg, autorul nu întârzie să dea și pedeapsa pentru păcatele zămislite „sub comanda unui regizor magnific”: în iunie '70, un dangăt de clopot avea să anunțe o catastrofă și, odată cu aceasta, urmarea la „credința crăsănenilor în ei înșiși, ca fiind propriii lor stăpâni, și în prezentul lor perpetuu”. Inundația ce avea să lovească din plin satul era ca o trezire „dintr-un somn pervers”. Potopul a durat șapte zile, atenția îndreptându-se către o altă forță, superioară omului, cea a naturii, ce se dezlănțuia pedepsitor prin „apa cea atotputernică și stăruitoare”. Urmările potopului se înscriu în aceeași direcție a dezintegrării: „Crăsănenii un dormiseră șapte nopți în șir. Ochii li se înroșiseră, aveau bărbi și firele albe se înmulțiseră. Privirile lor se plimbau absente peste apa neagră care le înconjura casele și averea”; apa din fântâni devenise nepotabilă; bătrâni, femei și copii s-au îmbolnăvit grav și au existat paisprezece morți. Valențele *apei* rămân pozitive, căci *ea* purifică, smerește; *neagră* devine pentru că se încarcă de murdăria păcatului. Iată metafora plasată cu abilitate printre inspecții, „probe de limbă”, „orientări valorice”!

Într-o societate în care totul se putea duce oricând *pe apa sâmbetei*, oamenii aveau nevoie de o schimbare, de certitudini. Ca un adevărat conducător, Solomon le promite în discursul său: „Vom înălța o lume nouă! Vom face o sistematizare a satului!”. Reacția nu întârzie să apară: „Toma aplaudă primul și după el începură și ceilalți să-și lovească palmele cu mare elan, câteva minute în șir, cu fețele extaziate de viitorul pe care-l întrezăreau că plutește în aer pentru ei, ca un fruct gata copt, ce urma să le pice exact în gura larg deschisă și pregătită să înfulece toate vitaminele îndelung pregătite”. Rutina sătenilor este și ea *fotografiată* prin scenele de familie (masa, cearta dintre soți pe seama infidelității, discuții cu privire la sosirea celor doi ingineri agronomi, Lazăr și Leonte, curățatul viei). Nu lipsesc nici ironia specifică țăranului român, nici descrierea pitorească, presărate printre scenele de frământare socială: „Se arăta o zi strălucitoare, parcă turnată în cristal pur. Pale abia simțite de aer cald cutreierau văzduhul transparent. Jur-împrejur, din mugurii și frunzele viței de vie, precum și din iarba fragedă înstăpânită peste tot, se revărsa, neprihănită și odihnitoare, verdeața primăvăratică. Totul era cufundat într-o tihnă desfătătoare, fără nimic improvizat sau contrafăcut. Căci ea era dublată apăsat de o senzație de ordine eternă, subtilă, de nespus”. Pe acest fundal cu iz de nostalgie auctorială, se petrec evenimente ce marchează existența crăsănenilor: dispariția neașteptată a celor doi ingineri agronomi, moartea unora dintre vocile importante ale Crăsaniului, venirea inginerului Mircea Butnaru, terminarea podului de piatră de peste Ialomița (septembrie '89), dispariția lui Solomon, „cu câteva zile înainte de un Crăciun nespus de însorit”. De altfel, acesta din urmă este momentul culminant, căci stindardul libertății avea să fie purtat de un copil având în jur de 13 ani, prin vocea căruia răsuna glasul de fier al libertății: „Tiranul a fugit! Va fi executat! Jos dictatorul!”. Imaginea fiului omului de serviciu al Primăriei, „înfășurat în tricolorul neamului lor viteaz”, ne duce cu

(continuare în p. 25)

Un regal – Ion Mureşan

Original şi fără ostentaţie, renumitul poet echinoxist Ion Mureşan ne-a oferit, la sfârşitul lunii trecute (29 martie 2016), la Centrul Cultural Piteşti, un regal poetic. S-a dovedit a fi exact omul care ştie să creeze atmosfera potrivită şi să livreze argumente care pot susţine ideea că *lumea nu poate să existe fără poezie*, dimpotrivă, poezia în viziunea acestuia există pretutindeni (pentru că *frumuseţea există pretutindeni*, ar fi spus Rilke), prin ea poetul atinge o veritabilă iluminare interioară care se revarsă apoi în/peste lume, aptă să o vindece. Este un scriitor sensibil, un mare căutător al formelor literare fidele propriei gândiri, o minte deschisă şi un suflet efervescent – altruist, pentru care *aproapele* este din public, cucerind prin savoarea răspunsurilor, prin sinceritatea implicării şi prin umorul de bună calitate (totdeauna inserând în el un sâmbure de adevăr şi de învăţătură). Temele dezbătute au fost diverse: ce este poezia; care sunt valenţele ei *active*; dacă ea are un efect (terapeutic) mai bun asupra maladiilor interioare sau mai degrabă asupra celor exterioare; dacă este bine (sau nu) ca poezia să se mişte între nişte graniţe (auto)impuse: care ţin de limitările moral-religioase sau etic-laice, care ţin de inserţia biografismului şi a întâmplării mărunte sau de limitele de (trans)scriere a ei în limbaj. De interes pentru publicul din sală, îndeosebi pentru scriitorii urbei, mulţi dintre ei prezenţi la eveniment, a fost relaţia lui

întotdeauna la fel de important ca şi el însuşi. Dacă Dostoievski era convins că *frumuseţea va salva lumea*, Ion Mureşan crede că *poezia* va face acest lucru – îi contrazice pe cei care spun că în prezent se scrie prea mult, dimpotrivă, *se scrie prea puţin*, afirmă el, *în raport cu nevoia de însănătoşire şi de purificare a societăţii în care trăim*. Fiecare poet participă cu forţele sale la această *tămăduire necesară*, cât şi cum (se) poate, împreună făcând însă *forţa vindicativă* mai puternică. Este nevoie de toţi şi este loc pentru toţi – şi împreună fac bine oamenilor. *Citeşti mai mult – trăieşti mai mult* este deviza sa, de aceea *orice autor este o geografie care merită vizitată*!

Ion Mureşan este un autor care n-a agreat deloc aventura cantitativă a scrisului – el a publicat până în prezent numai trei volume de poezie, lucru care nu l-a împiedicat să primească – pe drept merit – Premiul Naţional de Poezie Mihai Eminescu pentru Opera Omnia, în anul 2013. Completând fericit genul liric cu eseistica, răspândit în antologii şi interviuri, în traduceri şi recitaluri poetice, Ion Mureşan este o prezenţă vie în spaţiul literar românesc şi totodată o prezenţă spectaculară.

Patologia lumii contemporane este multiplă, corpusul social suferă, se degradează constant, colectează infecţii care trebuie eradicate, iar poezia are certe virtuţi psihoterapeutice, dispune de *metaforele vindecătoare* în stare parcă să stimuleze *celulele gliale* care au rolul de a ne păstra neuronii într-o lume tot mai afectată, mai subtilă şi mai inspirată în formele de proliferare a răului. Poezia este privită de autor aşa cum era privită de T.S. Eliot, care în *Funcţia socială a poeziei* vorbeşte despre ea ca despre o îndeletnicire instinctivă de salvare a umanităţii din om şi un mod de rezistenţă faţă de deteriorarea şi/sau dispariţia limbii în care gândeşti.

Prima parte a evenimentului s-a desfăşurat sub forma unei întâlniri interactive, invitatul a primit întrebări

Ion Mureşan cu poetul/atemporal Mihai Eminescu, precum şi atitudinea sa faţă de critica literară, viziunea asupra rolului scrierilor critice în formarea şi formularea unui punct de vedere corect asupra cărţilor, puterea de orientare şi de prelungire a vieţii unei cărţi prin intermediul criticului profesionist etc. După dialogul purtat cu cei prezenţi, recitalul poetic în sine a delectat şi a încântat deopotrivă, devenind şi un argument al afirmaţiilor teoretice. În lectura autorului, poezia a (re)devenit magică, limbajul şi-a recăpătat puterile misterioase, atemporale, iar în altarul sufletului forţa cuvintelor a putut aduce bucuria unei lumi redimensionate pozitiv. Poemele au avut puterea să trezească, aşa cum scria cândva Novalis, acele tainice puteri şi de a ne face să simţim prin cuvinte o lume neştiută, plină de strălucire, o lume de care cu toţii avem nevoie. Ipostaza creatorului de poezie a fost completată de ipostaza omului mişcat (şi motivat) de frumosul etern al lumii, de emoţia şi de iubirea pentru lumea noastră imperfectă, pe care artistul o acceptă necondiţionat, prin vocaţie, şi încearcă perpetuu să o tămăduiască.

O surpriză plăcută şi totodată un exemplu de inspiraţie, probitate şi mobilitate profesională mai ales, a oferit celor prezenţi şi editorul lui Ion Mureşan, Gavril Tărmure, directorul Editurii Charmides din Bistriţa-Năsăud. În câteva cuvinte acesta a prezentat unele aspecte relevante din activitatea sa de promovare artistică şi a creionat implicit un tablou cultural al oraşului în care trăieşte – constituind pentru mulţi un exemplu de dăruire intelectuală. Aşadar, piteştenii au avut prilejul să aprecieze o rodnică prietenie, dar şi câteva proiecte reuşite, cu vizibilitate în plan naţional (unele cu ecouri şi în spaţiul internaţional), iar poezia – *calea regală a spiritului* – se poate spune că a beneficiat cu succes de o pledoarie specializată.

MAGDA GRIGORE

Leonid Dragomir

“Apostolatul urechii”

Publicarea la Editura Trei a cărţii Papei Francisc, *Numele lui Dumnezeu este milostivirea*, (trad. de Cerasela Barbone, Bucureşti, 2016), m-a nedumerit iniţial, cunoscând profilul editurii axat pe cărţi de psihanaliză, psihologie sau de graniţă între acestea şi filosofie, religie, sociologie etc. Pe parcursul lecturii am căpătat însă convingerea că nu a fost o alegere doar conjuncturală, ceea ce sper să reiasă întrucâtva şi din cele ce urmează. Cartea cuprinde un dialog amplu cu jurnalistul vaticanist Andrea Tornielli prilejuit de convocarea în martie 2015 a Anului Sfânt al Milostivirii şi, în final, Bula papală redactată cu acest prilej: *Misericordiae Vultus*.

Mesajul Papei Francisc este chiar cel din titlu, întrebările jurnalistului contribuind la aprofundarea şi nuanţarea lui. Într-adevăr, prin simplitatea lor aparent banală, ele “scot din ascundere” de la sine înţelesurile care sunt cel mai adesea ignorate sau uitate. Spre exemplu, una dintre primele întrebări sună aşa: “De ce are nevoie umanitatea de milostivire?”. Răspunsul Suveranului Pontif accentuează ideea că suntem o umanitate rănită care a pierdut sensul păcatului şi uneori cade pradă deznădejdii, crezând că boala de care suferă e incurabilă. Dimpotrivă, susţine el, tot ce ni se cere pentru a fi iertaţi şi a păşi pe drumul vindecării este să fim în stare să ne recunoaştem păcătoşi în faţa lui Dumnezeu şi să-i cerem milostivirea pe care el niciodată nu oboseşte să ne-o dea. Dacă nu putem nici atât, măcar să încercăm să o dorim cu sinceritate. O rază de speranţă e suficientă pentru ca harul lui Dumnezeu să ne mângâie şi să ne ofere soluţii. În cuvintele Papei: “Doar cine a fost atins, mângâiat de blădeţea milostivirii Îl cunoaşte cu adevărat pe Domnul. De aceea am repetat deseori că locul în care se întâmplă întâlnirea cu milostivirea lui Iisus este păcatul meu”.

Multe dintre afirmaţiile sale sunt la persoana întâi, referindu-se în special la experienţa de confesor sau la întâlniri relevante cu oameni simpli. Accentul cade pe smerenie şi pe atitudinea de a nu-l judeca pe celălalt: “Când am ascultat confesiuni, m-am gândit mereu la mine însumi, la păcatele mele, la nevoia mea de milostivire şi deci am încercat să iert mult”. Însă recunoaşterea nu doar declarativă, ci simţirea păcatului propriu şi a nimicniciei persoanei tale în faţa lui Dumnezeu presupun intervenţia harului divin. Fără milostivire, deci fără har, omul nu poate face nimic; ba chiar nici lumea nu merită să existe. Numai că Dumnezeu nu este doar drept, ci şi milostiv, alminteri n-ar mai fi Dumnezeu, ci ar fi ca noi, cei cărora păcatul ne-a împietrit inima. De aceea pentru a fi eficientă şi pentru a nu provoca mai mult rău decât bine şi justiţia umană trebuie însoţită de milostivire în sensul că trebuie ajutaţi să nu rămână la pământ cei care au căzut.

La o întrebare a lui Andrea Tornielii, papa Francisc distinge între păcătos şi depravat: în timp ce primul este capabil de căinţă, de recunoaşterea stării de păcătoşenie în care se află, al doilea şi-o maschează salvând prin diverse treptipuri aparenţele şi anulând astfel posibilitatea căinţei.

L.D.

Înţelesul etimologic al cuvantului milostivire este “deschiderea inimii faţă de cel în suferinţă”. Papa Francisc o consideră întâiul atribut al lui Dumnezeu şi mesajul cel mai important al lui Iisus Hristos. Alături de compasiune care are un chip mai uman, de participare lăuntrică la suferinţa celuilalt – iar Iisus dă întotdeauna dovadă de compasiune neprivind niciodată drama umană din exterior – ambele sunt armele cele mai importante în lupta împotriva “globalizării indiferenţei”. Tot ele se împotrivesc pierderii “ uimirii în faţa salvării care ţi-a fost dăruită”.

Din punct de vedere practic, milostivirea are două aspecte: trupesc şi sufletesc. Posibilităţile de milostivire trupească (hrană, îmbrăcăminte, adăpost ş.a.) nu lipsesc în zilele noastre, lor trebuind să le urmeze actele de milostivire sufletească. Între acestea, există patru care definesc ceea ce Papa Francisc numeşte “apostolatul urechii”: a te apropia, a şti să asculţi, a sfătui, a învăţa pe celălalt, întâi de toate cu mărturia proprie. Din câte cunosc, calităţi de felul acesta se cer şi unui bun psihanalist sau psihoterapeut, mai ales ştiinţa de a-l asculta pe celălalt cu înţelegere şi compasiune, virtuţi atât de rare în epoca “comunicării generalizate”. Este unul dintre motivele pentru care apariţia acestei cărţi la Editura Trei nu este chiar întâmplătoare. Chiar dacă între “terapia prin cuvânt”, cum mai este numită psihanaliza şi confesiune sau spovedanie în Ortodoxie există diferenţe, nu cred că prima interzice sau face inutilă relaţia cu duhovnicul sau confesorul. La o întrebare a lui Andrea Tornielii, papa Francisc distinge între păcătos şi depravat: în timp ce primul este capabil de căinţă, de recunoaşterea stării de păcătoşenie în care se află, al doilea şi-o maschează salvând prin diverse treptipuri aparenţele şi anulând astfel posibilitatea căinţei. La depăşirea acestui comportament duplicitar ca şi la (re)descoperirea capacităţii de a iubi, poate contribui, cred, şi psihanaliza. Mai departe alegerea este a fiecăruia, căci aşa cum spune Sfântul Augustin, un mare explorator al meandrelor interioare ale păcatului: “Iubeşte şi fă ce vrei”.

litere

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica literară

Un roman în limba germană cu specific românesc complet necunoscut

Procesul extrem de tortuos al întoarcerii autorilor şi operelor în literatura română, odată sfârşită lunga noapte totalitară, în lipsa unei politici de stat cât de cât coerente, scoate uneori la suprafaţă - când nimeni nu se mai aştepta - nu numai drame şi traiecte umane exemplare, desfăşurate în exil în împrejurări de viaţă şi moarte de mare demnitate, dar şi corolarul lor transubstanţiat în produse artistice incredibile, de o certă valoare, zeci şi zeci de ani cu totul ignorate. Importante câştiguri în domeniul creaţiei propriu-zise, esenţiale pentru configurarea normală a unei anumite etape de dezvoltare a literaturii noastre au rămas astfel, în mod mai mult decât condamnabil, în afara fluxului vieţii propriu-zise a literaturii, văduvind-o, pur şi simplu, de un număr esenţial de factori de progres. Este şi cazul romanului *Apa trece... pietrele rămân* al doamnei Alice Albrich-Mavrocordat(o), o carte scrisă şi apărută în limba germană sub titlul *Die Steine Bleiben* la Wollzeilen Verlag, în 1961; pentru prima dată tradusă în româneşte de către Magdalena Sima şi publicată la noi de Editura Galaxia Gutenberg, abia în 2015. O revelaţie literară pentru cititorul român, nu mă feresc să o afirm, din mai toate punctele de vedere, deşi atât de tardivă. Dar cine este acest autor cu un nume atât de exotic, aproape complet necunoscut în România până mai deunăzi şi de ce romanul domniei sale, închizând în titlu, iată, o cunoscută zicală românească, trebuie restituit canonului literaturii române?

Voi spune mai întâi că am primit versiunea românească la *Die Steine Bleiben* prin diligenţele rafinatului poet şi traducător român, de mai mulţi ani stabilit în Germania, Eugen D. Popin. Mulţumindu-i încă o dată, adaug că domnia sa a avut bunăvoinţa, de asemenea, să-mi semnaleze la vreme şi o interesantă "recenzie" la carte, apărută la Viena, în ziarul *Diaspora TV*, întocmită de jurnalistul Mihai Anthony. Materialul respectiv s-a dovedit extrem de preţios mai cu seamă graţie precizărilor biografice care îl însoţesc cu privire la viaţa şi activitatea scriitoarei Alice Albrich-Mavrocordat(o), în fond, o serie de note conţinând largi extrase din lucrarea cu caracter biografic, în curs de pregătire de către autorul român de origine şvabă, intitulată *Alice Zekély Albrich-Mavrocordato – o scriitoare enigmatică*. Născută în 1907, într-o mică localitate de lângă Viena, în familia unor intelectuali austrici (tatăl, ofiţer la un moment dat în armata austro-ungară, se pare că avea ascendenţi români în Transilvania), la 11 ani, Alice Zekély se stabileşte cu familia în Ardeal (din câte se pare la Sibiu). Va urma la Bucureşti un liceu francez (din alte surse de informatie, german). Înaintea examenului de absolvire, la numai 17 ani, Alice Zekély se îndrăgosteşte de principele moldovean George Mavrocordat, cu 10 ani mai mare, cu care se mărită. Îl va urma în palatul princiar al familiei de la Vaslui unde, în 1927, va da naştere unui copil (Nicolas Mavrocordat(os), stabilit, după sfârşitul Celui de al doilea Război Mondial, în Franţa. După câtiva ani, Alice Mavrocordat se desparte de primul soţ şi revine la Sibiu unde îl cunoaşte şi îşi reface mariajul cu doctoral Albrich, al cărui nume îl va purta şi după sfârşitul pretimpuriu al acestuia. Rămasă după "naţionalizarea" din 1948 atât fără moştenirea funciară lăsată de primul soţ, cât şi fără de casă sau orice alt insignificant mijloc de supravieţuire, Alice Albrich-Mavrocordato este nevoită să ia calea exilului. Va fi adesea întâlnită în unele cercuri artistice, după cum spun câteva voci ale diasporei, atât din Austria, cât şi din Germania sau Elveţia, unde citea, cu diverse ocazii, atât poezie cât şi proză. În afara cărţii de care ne ocupăm, Alice Albrich-Mavrocordato a lăsat, în manuscris, pe lângă câteva povestiri (unele publicate şi risipite prin diverse reviste) şi o altă scriere de mai largă respiraţie, romanul *Turnul Prinţesei*... În ianuarie 2000, la 92 de ani, Alice Albrich-Mavrocordato părăsea această lume. Am sintetizat, aşadar, în puţine cuvinte, datele care fac transparentă enigma, între ghilimele, numelui autoarei: *A. Albrich-Mavrocordato* (aşa cum este semnat primul ei roman în versiunea germană). În continuare să încercăm să răspundem şi la a doua întrebare formulată mai sus şi să vedem de ce *Apa trece... pietrele rămân* este un roman care aparţine *de facto* şi trebuie restituit istoriei literaturii române.

ALICE ALBRICH-MAVROCORDATO, ***Apa trece... pietrele rămân*, Ed. Galaxia Gutenberg, 2015**

"Tema naratorului" la Alice Albrich-Mavrocordato în romanul *Apa trece... pietrele rămân* (sintagmă atât de dragă lui Marin Preda, un autor favorit al canonului naţional, cu siguranţă mult supraevaluat) este, ca şi la respectivul autor, universul rural românesc. Cu deosebirea radicală că, în timp ce Preda descrie, mai ales, în *Moromeţii II* (dar şi în primul volum), începutul procesului dezrădăcinării şi alienării lumii rurale din Siliştea Gumeşti, un sat din sudul Munteniei, situat la circa 30 de km. de Roşiori şi 70 de Piteşti, Alice Albrich-Mavrocordat(o) face monografia rezistenţei moţilor din ţinuturile Câmpeni, Vaşcău, Brad şi până în Munţii Bihorului la acest proces "istoric" ireversibil (în concepţia exaltată a comuniştilor!). Oamenii liberi din moşi strămoşi, ancoraţi de pământ şi animale, *iţanii* din Bihor datorează mica lor bunăstare oilor. "Ele îi hrănesc, scrie A.A.-M., şi îi îmbracă, stabilesc cu vechile obiceiuri ciobăneşti ritmul vieţii lor, sărbătorile şi evenimentele anului. Anul oilor începea primăvara, când erau mânate la păşune. El continua cu sâmbra oilor, marea adunare a ciobanilor în miez de vară, apoi târgul de brânză, unde ciobanii dădeau brânza de burduf ce străluceşte de grăsime în schimbul tutunului sau al sării, al cremenii, al acelor de cusut sau al unui briceag pe care atâta îl ascuţeau de puteau să-şi taie la marile sărbători chiar şi barba cu el. Apoi urma târgul de fete, torsul şi ţesutul lânii. Apoi se mergea cu măgarii la piuă, în valea râului, ca apoi la târgul de toamnă să se facă schimbul între pânza aspră, ţesută, şi piei sau cuşme noi. Toate astea le aduceau oile, an de an, din timpuri străvechi". În faţa prigoanei comuniste, alături de aceste animale, mocanii descrişi de doamna A. Albrich-Mavrocordat(o) vor găsi în creierul munţilor Bihorului, adăpost şi hrană, pământuri ferite ochiului duşmănos pe care le vor deşteleni; simpatie şi sprijin la micile grupuri de partizani... Si vor găsi mai ales în refugiul lor temporar acele nebănuite resurse ale vieţii de a înfrunta furtuna într-o solidarite umană monolitică, de nezdruncinat. Dacă în *Moromeţii* (1955 şi 1967), Preda se dovedeşte cu vârf şi îndesat un adept al neoiobăgismului ideologic (conf. Mircea Popescu) promovat de propaganda jdanovistă de la Bucureşti, partizan de voie de nevoie (vai !!!) al cutumelor realismului socialist, ca unică metodă de creaţie, cu experienţa cunoscută nemijlocit în ţară a primilor ani de rezistenţă a ţăranilor ardeleni şi nu numai faţă de "despropietărirea" şi "naţionalizarea" micii proprietăţi rurale întreprinse de către regimul de aşa-zisă democraţie populară, începând din iunie 1948, autoarea exilată rămâne adepta unui realism sui-generis, circumscris bunului simţ şi obietivităţii ca valori fundamentale. "În micul sat Vaşcău, notează naratorul omniscient din *Pietrele rămân*, nu se ştiau prea multe despre măsurile luate de regimul comunist. Numai rareori se rătăcea ziarul «Scânteia» până aici. Bătrânul popă răposat, care până nu de mult şi-a făcut treaba aici, învăţătorul pe jumătate surd, primarul satului, un ţăran înstărit, pe ăştia toţi nu-i interesa politica. Sătenii erau crescători de oi şi oameni ai munţilor. (...) Viaţa îşi urma cursul şi nimeni nu se aştepta ca lucrurile să meargă nici mai bine nici mai rău (...). Şi Vâşcăul s-a pricopsit cu un sfat popular, compus din patru tovarăşi. Preşedintele era de loc din Galaţi pe Dunăre şi se simţea străin la munte. Aşa încât a dat mână liberă secretarului. Ca şi consilier şi l-au adus pe tovarăşul Tatu, un bărbat din Gurahonţ, care nu avea leţcaie, dar care avea o memorie excelentă, în care se regăseau biografiile tuturor ţăranilor din zonă. Având o constituţie slabă, Tatu nu era potrivit pentru muncă şi la drept vorbind nici nu prea avea chef de muncă. Mereu fusese un exclus, iar acum devenea puternic. (...) Tatu avea acum un pardesiu din piele maro şi o servietă, iar preşedintele se făcea tot mai gras şi mai trândav". O teribilă şi fundamentală diferenţă de nivel artistic şi de idei, dar şi de elementară percepţie a legilor fireşti care guvernează lumea şi viaţa oamenilor, până la urmă, despart *Moromeţii* – un roman sub injoncţiunea ideologiei partinice – de *Apa trece... pietrele rămân*, construct artistic funcţionând exclusiv în virtutea libertăţii neîngrădite de creaţie. În acest sens, aş observa că mai toate evenimentele, ca tot cursul acţiunii, de altminteri, în romanul lui Preda rămân confuze şi serios tributare anomiei scenei social-politice, pe când, în *Pietrele rămân,* alternarea planurilor şi tablourilor, minuţios întocmite şi decupate din realitatea imediată : Munţii Apuseni/ Moldova/ Munţii Apuseni/ închisoarea Doftana/ minele de cărbuni din Valea Jiului şi iarăşi Munţii Apuseni, cum observa în *Prefaţă* şi *Ion Buzaşi*, trădează indubitabil - n-ar trebui să ezităm a remarca - o certă vocaţie constructivă. Dovezile creativităţii artistice la Preda, spunea undeva Eugen Negrici, ţin mai degrabă de mentalitatea, moravurile barbare şi primitivismul oripilant al lumii rurale descrise de el (un domeniu în care prozatorul Teleormanului a excelat precumpănitor), disponibilitate versatilă devenită sub comunişti pentru mulţi prozatori români model artistic. Nimic din toate astea la Alice Albrich-Mavrocordato, un scriitor în afara oricărui tezism partinic, realmente îndrăgostit de puritatea simţirii şi naturaleţea mişcărilor sufleteşti ale moţilor, vieţuitori între văile Hălmagiului, Crişului, Mureşului şi vârfurile Munţilor Bihorului. Idila amoroasă naivă şi delicată dintre tânăra Dochia şi boierul fugar Radu Bogdan, petrecută în chiar casa soţului tinerei femei, arestat şi deţinut de comunişti pe nedrept în urma unei delaţiuni grosiere, constituie în acest sens o pagină antologică. Sărăciţi de pe urma Războiului Mondial, umiliţi şi prădaţi cu ferocitate de invadartorul de la Răsărit, până şi necăjiţii ţăranii din Bogdăneştii Moldovei (al doilea teatru de desfăşurare a acţiunii în *Pietrele răman*) resimt un suflu înviorător şi fiorii primenirii spirituale cu ocazia sărbătorii Învierii. *"O undă de speranţă părea să-i cuprindă pe bieţii ţărani moldoveni. Ei răsuflau uşuraţi, râdeau, se pupau şi se îmbrăţişau: « Hristos a înviat!* (s.n.)». Unde întâlnim asemenea scene la neasemuitul romancier al lumii rurale pe care ar fi reprezentat-o cu brio Marin Preda? Unde sunt bisericile şi preoţii neamului acestuia de păstori şi truditori ai pământului la acest autor convertit →

cronici

din convingere la comunism, cum se întreba şi Alexandru George? Fără *realism socialist* ori *narodnicism* de trei parale, fără prejudecăţi poporaniste ori sămănătorise post festum, însă cu o lăudabilă simpatie faţă de popor, de istoria şi realităţile lui adevărate, Alice Albrich-Mavrocordato aduce în prim-planul romanului său o lume rurală populată, cum e absolut natural, atât de masa de ţărani, cât şi de preoţii, moaşele comunale, morari, peţitoare, slugi, jandarmi, boieri sau mici meseriaşi, de la mic la mare, cu bune şi rele. Spre deosebire de acelaşi Preda, în opera căruia micul nucleu familial ţărănesc nu constituie decât un preferat obiect de batjocură, pentru A.A.-M. aceste coagulate socio-morale, cu un viu instinct al simţului proprietăţii, constituie polii magnetici şi motorul care antrenează în mod exemplar sensul şi valoarea întregii existenţe a comunităţii săteşti. Frumuseţea acestor aglomerări umane la sate, pe deplin libere şi atât de deschise contrastează indiscutabil puternic cu lumea tiparului realist-socialist din opera lui Preda, Petru Dumitriu, V. Em. Galan sau chiar Mihail Sadoveanu cu al său *Mitrea Cocor* de poveste...

Sigur, recursul la binecunoscutul roman rural al lui Marin Preda, o carte cu pedigri critic impresionat, vizavi de o creaţie romanescă remarcabilă dedicată aceleiaşi lumi şi aceleiaşi perioade istorice, dar care a rămas complet necunoscută mai bine de patru decenii câmpului literar românesc, poate părea la prima vedere un demers exagerat. Asta însă numai dacă excludem, urmând prejudecăţile şi canoanele literaturii realist-socialiste şi comuniste, căreia încă îi mai suntem serios tributari, faptul că dincolo sau, cu unele accente, chiar în interiorul ei mai există şi o altă lume rurală (cea adevărată), mult mai autentică şi mai sănătoasă din punct de vedere uman, pe care comuniştii au exilat-o şi s-au străduit prin toate mijloacele să o ascundă chiar şi la nivelul eposului. Faţă de o asemenea nefastă politică de deturnare deliberată a adevărului, personal, nu găsesc nici un motiv în a mă reţine să spun adevărul întreg, ori de câte ori se iveşte prilejul. În orice caz, nu *Moromeţii* (fie şi vol. I) este creaţia cea mai izbutită a prozatorului teleormănean (ba chiar dimpotrivă!), ci cu totul conjunctural *Intrusul* (1968).

"O privire în fugă la literatura exilului ne convinge, scria în 1963 în *Revista Scriitorilor Români*, nr. 2, pp. 141-143, Mircea Popescu, "cel mai important cronicar literar al exilului" (*apud* Virgil Ierunca), *că adevărata prelungire a ţării adevărate suntem noi; şi nu din cauza unor merite particulare, ci numai întrucât am ales libertatea. Climatul culturii româneşti dintre cele două războaie mondiale, cu efervescenţa sa creatoare, cu varietatea tendinţelor, stilurilor, tonalităţilor, cu disputa rodnică de idei şi credinţe, chiar dacă atunci, la vremea sa, contradictoriul şi adversarii ne iritau, îl regăsim astăzi numai peste fruntariile ţării. Literatura reperistă e, cum bine spunea Alexandru Busuioceanu, el însuşi un exponent de frunte atât al culturii din ţara de ieri, cât şi al surghiunului de astăzi, doar un «imens cimitir»* Analizând şi referindu-se în continuare doar la situaţia romanului, Mircea Popescu aprecia că "*De la capitulare până astăzi* (1963, n.n.) *n-a apătut în România ocupată nici o singură operă în proză valabilă altfel decât sub aspectul contigenţei politice, a unui roman neconformist al lui George Călinescu* (Bietul Ioanide, n.n.), *imediat dispărut din librării. Mult lăudatul «Mitrea Cocor» e un accident nefericit în cariera de romancier a răpostaului Sadoveanu. «Un om între oameni» putea fi scris, nu de Camil Petrescu, ci, de pildă, de Chivu Stoica. «Desculţ»-ul lui Zaharia Stabncu e sub orice nivel de mediocritate, iar «Moromeţii» lui Marin Preda depăşesc fără efort, şi această limită a decenţei. Pricina – să ne înţelegem –nu e că Mihail Sadoveanu ori Camil Petrescu ori chiar fostul fascist fanatic Zaharia Stancu şi-a pierdut, dintr-odată, talentul netăgăduit. Dictatura şi sufocantul analfabetism cultural al lui Leonte Răutu (*şeful secţiei de propagandă al P.C.R.,n.n), *umbră şi apendice târzielnic al rău pomenitului Jdanov, le-au tăiat aripile câte mai creşteau"*. Numele şi operele literare ale prozatorilor exilaţi (începând cu Constantin Virgil-Gheorghiu (*Les Sacrifié du Danube*), Theodor Cazaban (*Parages*), Constantin Amaru (*Le paresseux*), Mircea Eliade (*La forêt interdite*) şi sfârşind, dacă vrem, cu cu Vintilă Horia (*Dieu est né en exil*) contrapuse de Mircea Popescu «imensului cimitir» literar din ţară, de la acea vreme, sunt absolut zdrobitoare ca reputaţie artistică şi valoare literară. Ele dovedesc, pentru a-l cita încă o dată pe Mircea Popescu, *"că «angajamentul» în sine nu este neapărat un rău estetic; important, pentru reuşita artistică, singura care contează – altfel se face gazetărie, publicitică, propagandă – e să crezi în ideile, idealul, mitul, realitatea (*când e, s.n.*), pentru care te baţi şi pe care, cu arma proprie a condeiului, o serveşti"*. Dacă ilustrului italienist Mircea Popescu, iniţiator deopotrivă al *Revistei Scriitorilor Români* şi *Societăţii Academice Române* i-ar fi fost accesibil romanul *Die Steine Bleiben*, cu siguranţă n-ar fi ezitat să-l integreze tabloului deosebit de încurajator al romanului românesc din exil, tablou considerat de altminteri de domnia sa incomplet şi fără îndoială sumar.

Fără să fie neapărat o capodoperă, *Pietrele rămân* este mai înainte de orice un document de epocă scris cu reală plăcere şi în deplin respect atât pentru adevărul istoric cât şi pentru zecile şi zecile de adevăruri mai mult sau mai puţin circumstanţiale ale individului libertar; ca operă de ficţiune, un artefact artistic amonios, construit, pe alocuri, cu migală de orfevru şi un neasemuit dar de a împleti osmotic, povestirea, dialogul, descriera şi portretul sintetic cu o indicibilă poezie a naturii, cadru privilegiat de acompaniament al minunatei game de simţăminte şi trăiri general umane, deloc străine frustei dintotdeauna lumii rurale. Prin exponentul ei reprezentativ (mult prea lovitul de soartă şi hârşitul de boroghinele vieţii Toader Pârvu), ca şi prin titlu, ales deloc întâmplător, frumosul roman al scriitoarei austro-române se vrea şi este un simbol al trăiniciei, continuităţii şi dăinuirii unei străvechi activităţi umane şi a iadului unui neam, în pofida tuturor potrivniciilor istoriei.

La final un cuvânt de laudă sponsorului ediţiei româneşti a romanului şi iniţiatorului meritos al traducerii, dr. H. Emil Hocevar din Viena, tatăl inginerului austriac, Georg Hocevar, stabilit în România, proprietar al unei firme austriace de materiale feroviare şi vagoane în Ţara Moţilor!

Apă neagră...

(urmare din p. 22)

gândul la o altă copilă a istoriei, Ioana d'Arc, ce avea să îndârzească inimile soldaţilor francezi spre a obţine victoria asupra trupelor engleze. O nouă ordine se înfăţişa crăsănenilor, prin vocea *limpede* a unui copil având curajul să strige „Libertate"!

Rubens

Ultimul capitol, „Execuţia: 23 august '99", încheie seria de evenimente ale unei geneze sociale, prin analogie cu geneza cosmică. Într-un mod cu totul inedit, autorul *dezleagă* metafora „apei negre", fiecăreia dintre cele şapte zile ale facerii lumii corespunzându-i moartea unuia dintre personajele care s-au regăsit în poza de la începutul romanului: în Ziua a Şaptea, începe agonia lui Moise Ştefan (revoltatul), în Ziua a Şasea moare Pandrea Mihai (trădătorul), în Ziua a Cincea – Ilie Iulian (docilul), în Ziua a Patra – Băncilă Paul (puterea de a învinge orice obstacol), în Ziua a Treia – Crăciun Mituş (lupta pentru ideal), în Ziua a Doua – Toma Aurel (determinarea), Ziua Întâi fiind cea în care Moise Ştefan se stinge... „Părea că urmează o alta normală".

În legătură cu această din urmă moarte, titlul se dezgoleşte de sensul metaforic, „apa neagră" fiind glaucomul, boală de care va muri Moise Ştefan („unu' la un milion"). Moartea se instaurează lent prin boală aşa cum apa unui râu curge neîntrerupt: „Apoi, de peste tot se aude un gâlgâit prelung şi monoton, o curgere continuă, victorioasă, tânără, şi curând nesfârşirea se acoperă de apă. La început învolburată, amestecată cu nisip şi pământ, neagră, chiar neagră, pe urmă, progresiv, cu măsură, dar irevocabil, apa se curăţeşte, se limpezeşte, devine albastră-strălucitoare, calmă, mlădioasă, feminină, sarea lumii". Orbit de „apa neagră" a bolii, cea din urmă plagă, sufletul se curăţeşte, atingând desăvârşirea primordială. În spatele celor şapte morţi, stă chipul unei femei (soţie sau amantă), aluzie la pierderea acestei desăvârşiri prin păcatul originar. *Ea – femeia, ea – apa neagră* plămădesc şi curmă viaţa, vitalitatea, frumuseţea...

În prezentarea de pe coperta a patra, Constantin Ţoiu consideră că Nicolae Stan a creat „un Macondo românesc, mai puţin aleatoriu decât acela „magic" al lui Márquez şi mai apropiat de sensul parabolic al unor *topoi* din cutare roman de Llosa". Într-adevăr, romancierul a creat un univers al dezagregării treptate a unui regim, iar apa (element care la Márquez este în permanenţă prezent prin ploaie) devine simbolul curgerii istoriei. Nicolae Stan adaugă, însă, o nuanţă autentică: „apă neagră", oferind posibilitatea unor multiple interpretări, astfel încât aspecte veridice (pornind de la alegerea toposului până la amănunte din rapoarte sau studiul socio-antropologic) oglindesc o filosofie fină, ce se înscrie în acelaşi curs când domol, când spasmodic al scrierii.

Carte nouă

Costel Stancu – *Risipitorul de hârtie* (Editura Tim, 2015)

Costel Stancu este unul din poeţii remarcabili ai Reşiţei, oraş supranumit „Oraşul poeţilor". El reuşeşte să găsească simplitatea de totdeauna a textului liric, scriind mai totdeauna parabole şi pilde, ca-n această *Iniţiere*: „Vine o vreme/când/fiecare îşi încuie,/pe dinafară,/mormântul,//Înghite cheia/şi pleacă/în prima lui călătorie/adevărată". Relaţia poetului cu Dumnezeu este una empatică, dar şi evocatoare a relaţiei dintotdeauna dintre om şi Divinitate, rescriind, de pildă, o parabolă a fiului risipitor care înţelege că trebuie să ispăşească rătăcirea de tinereţe, precum în *Pedeapsa*: „Când ai plecat//ai stricat cuibul rândunicii,/ai strivit şarpele casei,/ai înţepenit roata fântânii,/ai atârnat pisica de clopot//de durere, mamei i s-a încurcat firul pe fus;/de supărare, tatălui i s-a descărcat/puşca înspre Dumnezeu.//Acum te întorci – altul? -//să construieşti un cuib nou;/să alăptezi puiul de şarpe,/să dai cep fântânii/să pui clopoţei pisicii//mama te iartă,/dar/ai să îmbătrâneşti curăţând/puşca de vânătoare a tatălui". Poetul e un resemnat, tratând moartea cu o linişte aş zice mioritică: „Nu mi-e teamă de moarte,/Cinez liniştit – a câta oară? -/în bătaia puştii,/cu ferestrele larg deschise.//Din când în când,/ridic paharul cu vin/în cinstea/nefericitului meu/lunetist." Două teme obsedează pe poetul reşiţean: moartea şi poezia, poezia despre poezie, arta poetică. **(DAD)**

Ana Dobre

Demitizare şi polemică în dimensiunea pathosului

Scrisul nu-i este indiferent scriitorului. El îl reînvesteşte cu funcţia originară, aceea de a crea, de a construi o lume cu tot ceea ce înseamnă ea: oameni, cuvinte, gânduri.

Polemica biblică este axa care străbate proza lui Savian Mur, o polemică din care decurge un mod original de a demitiza, nu în sensul unei negări a credinţei, ci în sensul aprofundării unei atitudini interogative. Gestul său nu este un gest luciferic, al revoltei faţă de Dumnezeu, vizând răsturnarea lumii create de Acesta, ci gestul unui credincios atras de revelaţia adevărurilor esenţiale. El îşi propune în noul roman cu nume simbolic, *Lut**, să rescrie scenariul biblic, *Geneza*, să recreeze personajele primordiale – Dumnezeu, Adam, Eva din perspectiva unui narator modern, adoptând tehnica realismului psihologic. Savian Mur reia, din punct de vedere epic, teme, motive, idei tratate anterior eseistic în *Statuile delirului*, liric în *Cu ochii sparţi*, în *Dimineţi înjunghiate*, unghiul de percepţie şi de receptare fiind acelaşi - *al unui marginal* (*Povestea unui marginal*), acel unghi, prin care se delimitează de opinii comune, depărtându-se de *centru*, de tendinţa de a accepta şi de a se supune, de a îmbrăţişa idei admise ca fiind *corecte* într-un anume context al puterii.

Conceput ca un lung, febril monolog, romanul *Lut* al lui Savian Mur vorbeşte despre teme tulburătoare, teme care privesc condiţia umană însăşi în diacronia şi în sincronia ei: geneză, creaţie, relaţia dintre Dumnezeu şi lume, dintre Dumnezeu şi om, condiţia omului înainte şi după păcatul originar, relaţia dintre timpul profan şi timpul biblic, sacru. Perspectiva pare unică: un Logos al Creatorului, conştientizând ratarea creaţiei, urmat de încercarea de a corecta neajunsurile.

Lumea este strâmbă pentru că a fost croită aşa, pare să fie ideea acestui narator dramatizat. În *Tablouri biblice*, Tudor Arghezi lansa, de asemenea, sugestia *plictiselii* divine, a singurătăţii, dar o trata ludic lăsând să cadă în lume ideea potrivit căreia Dumnezeu a făcut lumea, din joacă, asemenea unui părinte care face jucării pentru copiii săi. Ludicul este convertit în patetic la Savian Mur care-şi asumă ipostaza unui revoltat împotriva impasibilităţii divine, a modului precar în care a făcut lumea.

După ce a creat Edenul, Dumnezeu l-a aşezat pe om, „echivalentul unui animal de casă", preconizat ca un „animal total inofensiv" cu o unică utilitate: „să întregească decorul"... Chiar substanţa efemeră din care l-a făcut, *lutul*, vorbeşte despre precaritate şi egolatrie – „...din acel lut în care Dumnezeu să-şi contemple propriul contur, atunci când se plictisea..."

Dubla perspectivă narativă îl fixează pe narator *in illo tempore*, timpul biblic al originilor şi într-un prezent continuu etern, ca povestitor şi comentator dramatizat, dezinhibat. Autoritatea divină nu-l intimidează: creatura se răzvrăteşte şi denunţă impasibilitatea, plictisul divin. Mitul lui Pygmalion este întors, Galateea nu se mai lasă iubită, adorată, îşi cere dreptul la independenţă şi libertate, îşi cere propria viaţă. Creaţia este imperfectă, în raport cu Creatorul: „Ce să fie cu *animalul* de lângă Mine, în care am dorit să-mi odihnesc privirea, ceva nu-i prieşte, îl sâcâie! Să-i mai dăm ceva, să-l mai înveselim? Mi-am dorit un om bun, delicat, un *omuleţ*, să nu-mi iasă din cuvânt, dar, mai ales, *lipsit de iniţiativă*"...(s.a.) Există o voluptate naratorială în această revoltă faţă de Dumnezeu, revoltă din care transpar poziţiile epocii contemporane care corespund, în accepţia lui Mircea Eliade, cu afirmarea *teologiei morţii lui Dumnezeu*. Registrul stilistic ales – popular, argotic, întreţine atmosfera demitizantă.

Încălcarea poruncii divine este reinterpretată în această viziune desacralizantă. În *Les trois Graces*, Mircea Eliade o interpreta ca pierdere a şansei la viaţa veşnică, păstrând atitudinea omului sacru care denunţă profanul. Pentru Savian Mur, încălcarea interdicţiei echivalează cu revelaţia propriului eu, a propriei fiinţe: cunoaştere prin autocunoaştere: „Erau cu adevărat oameni! Îşi dădeau seama perfect. Înţelegeau cu uşurinţă". Este victoria iluzorie a omului asupra lui Dumnezeu... Acum începe creatura să vadă imperfecţiunile creaţiei, răul din lume care face ca cel mare şi puternic să-l mănânce/supună pe cel mic şi slab. Îşi descoperă condiţia şi o asumă: „Bine e *să ştii* ce e cu tine, pe lume, *să înţelegi*, *să judeci* (s.a.)". Prin destinul său, omul completează creaţia lui Dumnezeu, desăvârşind aspiraţia spre armonie. Dar Dumnezeu îşi părăseşte creaţia, părăsind, plictisit şi obosit, lumea. Absenţa atrage după sine imperfecţiunile, dizarmoniile, violenţa, cruzimea... Omul trebuie să redescopere în ADN-ul originar *mila* pentru a reveni la prototip, la visul dumnezeiesc al perfecţiunii umane.

Discurs polemic, parabolă, satiră la adresa umanităţii îndepărtate de scopul ei iniţial, originar, lamento pe muntele insensibilităţii, *Lut* de Savian Mur aduce în prim-plan, mai mult decât celelalte scrieri, o filosofie de viaţă clădită pe valori uitate: cumpătare, milă, respect pentru celelalte specii, respect pentru creaţie în totalitatea ei. Stilul epic are în el febrilitatea discursului al cărui scop este crearea de convingeri, influenţând cititorul la nivelul modului de a gândi, de a se raporta la marile probleme existenţiale. Scrisul nu-i este indiferent scriitorului. El îl reînvesteşte cu funcţia originară, aceea de a crea, de a construi o lume cu tot ceea ce înseamnă ea: oameni, cuvinte, gânduri. Logosul trece înaintea acţiunii, din revelaţiile lui desprinzându-se rostul. Iar rostul omului este de a construi în Bine, Frumos şi Adevăr, crede şi afirmă Savian Mur. Doar aşa *lutul* se reînvesteşte, demonstrându-şi latenţele, revelându-şi sacralitatea.

* Savian Mur, *Lut*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2016.

Metaforele universului închis: cuşca elastică

Romanul lui Ioan Vişan, *Cuşca elastică** este conceput pe simbolismul limitelor, fapt ce implică alianţa unor probleme existenţiale – libertate, iubire, comunicare, locul omului în lume. Plasându-şi acţiunea în oraşul „T" (Târgovişte, se poate decoda după unele sugestii istorice şi culturale), cu câţiva ani înainte de evenimentele din 1989, prozatorul pune în metafora epică din titlu realitatea social-politică antedecembristă, dând o posibilă echivalenţă universului concentraţionar. Se creează ideea unei libertăţi aparente, realitatea comunistă fiind o închisoare camuflată, o *cuşcă elastică*. În interiorul ei, spaţiile - urbanul şi ruralul, au gradul lor de libertate mimată, fapt semnificativ ce se relevă în povestea celor doi tineri Alexandru Dorian şi Adriana, tineri medici repartizaţi la Pădurea.

Nararea poveştii, din perspectivă subiectivă, este egal împărţită între *Eu* (Adriana) şi *El* (Alexandru Dorian), pentru ca luminile să clarifice întâmplările din ambele puncte de vedere. Rămân, totuşi, suficiente puncte tainice, personajele lăsându-se învăluite de indicibilul unor fapte abia sugerate.

Romanul realizează o ţesătură subtilă de text şi subtext, creând atmosfera unui timp copleşitor în care lipseşte speranţa, împiedicând comunicarea şi, prin urmare, iubirea. Fiecare resimte limitările libertăţii, o libertate concretă, personală care implică împlinirea sau neîmplinirea. Trăind în condiţii de captivitate, „un fel de izolare liber consimţită", personajul îşi asumă *renunţarea voită la libertatea de mişcare*, asumându-şi „libertatea cuştii". El, naratorul, face astfel de precizări în legătură cu simbolismul cuştii: „De data asta, iată-mă în cuşca cercetătoarei. Asta ar fi şi o nouă perspectivă din care aş putea privi lumea. Cât să poţi vedea dintr-o cuşcă?...Şi aici am de parcurs slalomuri printre curse... Am însă o şansă: o pot vedea zilnic pe femeia pentru care am renunţat la libertăţile mele de tot felul, ca să gust din beţia aşteptării, a neliniştii, a întâmplărilor imprevizibile".

Singura ieşire din acest univers închis ar fi iubirea prin care omul poate experimenta extazul iluzoriu al libertăţii absolute. Dar în aceste condiţii, iubirea cade sub limitările impuse de mediu ca şi de cele ale eului. Comunicarea este dificilă, de unde şi întrebările dureroase: „...De ce am ales-o, de ce mi-am legat existenţa tocmai de această femeie inexplicabilă?"

Stilul febricitant, detaliat în analize minuţioase ale obiectelor, dar, mai ales, ale trăirilor, ale profunzimilor sufleteşti duse în dantelării frastice ale infinitezimalului, este al unui hiperlucid ale cărui idei asupra relaţiilor controlabile privind schimburile energetice dintre nervi, glande şi psihic încep să-i influenţeze comportamentul şi gândirea. El este un Emil Codrescu atent, deopotrivă, la enigmele sufletului feminin, dar şi la „jungla lăuntrică": „Alergi nestingherit prin jungla lăuntrică, îţi survolezi atent câmpul conştiinţei şi celelalte câmpuri, şi dai peste drumul secret, pe care aluneci în trecut până te izbeşti de tăişul amintirilor încremenite acolo...", asemănările cu romanul lui G. Ibrăileanu constând în plăcerea exacerbată a analizei şi autoanalizei.

Detaliile cadrului exterior, doar sugerate, fac din Alexandru Dorian un inadaptat, un *disident*. Martor şi participant la evenimentele din 1989, apoi la mineriadele din iunie 1990, el evoluează spre statutul de victimă, obligat la alienare socială, ultimul lui popas fiind într-un spital. Revenirea în real nu mai este posibilă. Evadarea (misterioasă - într-un alt spaţiu, în moarte?) este o sugestie posibilă a unei soluţii existenţiale: „În final găsesc ideea, îmi asigur clandestinitatea drumului fără ea, mă strecor hoţeşte din casa care mi se pare un deşert şi plec spre Pădurea – locul tuturor începuturilor, al tuturor sfârşiturilor. Aveam o neînţeleasă poftă să înot în apa lacului care hrănise cu atâta lumină viaţa mea de acolo...şi... Asta a fost...". De aceea, încheierea este a *Ei*, printr-o revenire simbolică şi simetrică tot la Pădurea, labirintul în care au intrat, în care s-au rătăcit, în care s-au întâlnit şi au ratat iubirea, aşadar, transcenderea.

Finalul ambiguu, întreţinând stranietatea şi misterul („Simt cum, de undeva, din spate, un chip uşor difuz mă priveşte. Mă opresc. Inima mi se face melc. Mă întorc brusc. Nimic. Doar o stâncă ieşită din iarbă, pe panta digului, aplecată spre apă, se zbate din când în când între valuri. Pe ea scrie un nume. Mi-e frică să-l citesc...") deschide romanul spre alte interpretări. Un final deschis în care epicul şi liricul se completează într-o poezie dureroasă şi tristă despre iubire, damnare, eşec şi speranţă.

* Ioan Vişan, *Cuşca elastică*, ediţia a II-a revăzută, Editura Junimea, Iaşi, 2008.

cronici

Ion Popescu-Sireteanu

Istoricul şi etnologul ION NANIA

Piteştiul a pierdut un mare cărturar. Este vorba de profesorul Ion Nania (1934-2009), veşnicul suplinitor la şcoli din judeţ. Zeci de ani a slujit învăţământul argeşean, fără a avea drept la o catedră în Piteşti, deşi locuia în oraş.

Era un om incomod şi pentru că spunea cu glas tare ceea ce gândea şi deranja. Era „rău de gură” şi nu admitea compromisul. A avut mult de suferit, fiind permanent supravegheat şi hăituit de securitate. Se considera, însă, „un om fericit, biruitor prin viaţă, care a trăit în trei lumi total diferite, contradictorii, care s-au înlocuit, ireversibil, una cu alta”.

S-a născut în comuna Leşile-Mozacu, judeţul Argeş, într-o casă de ţărani, „în mijlocul câmpului, cam la un kilometru de inima satului, înzestrat de Dumnezeu cu minte bogată, dăruit cu carul, şi cu o tărie fizică de cremene, s-o loveşti cu amnarul”.

Când era mic, mama îl lua în copaie şi-l aşeza sub căruţă, la umbră, şi-l lăsa în paza lui Grozea, - un dulău credincios. Tatăl lucra case şi altele, la boierul Şerban Iordache, iar seara citea câte o poveste sau un ziar date de boier sau de preot. Aşa a învăţat să citească.

O întâmplare petrecută pe când avea şapte ani i-a marcat existenţa şi l-a determinat să se hotărască, „de a cunoaşte izvodirea din începuturi a vânătorii şi a tuturor sălbătăciunilor vânate de om” (**Legende şi tradiţii**, p.10).

Copil fiind, l-a cunoscut pe Vladimir Streinu, care încă se numea Nicolae Iordache şi era fiul boierului Şerban Iordache din Teiu. Acest boier a lăsat o puternică amintire în partea locului. El a insistat ca Şerban Nania să-şi dea băiatul la şcoală, cu promisiunea că-l va ajuta. Dar boierul Şerban Iordache a fost arestat de comunişti (avea 85 de ani) şi în drum spre Piteşti a fost bătut cu sălbăticie şi i s-au scos dinţii de aur. Peste puţin timp a şi murit, fiindu-i trimis acasă trupul în sicriu sigilat.

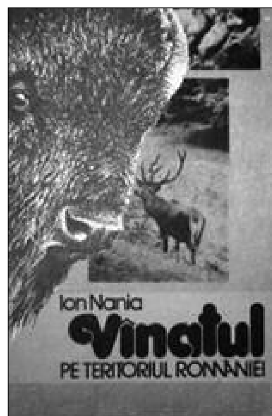
Ion Nania refuză să fie membru al Partidului Comunist. Spre a-şi ajuta mama, a refuzat un post de profesor la Câmpulung în schimbul unei catedre la ţară. Şi „am rămas suplinitor toată viaţa... am rămas credincios boierilor mei, domnitorilor şi regilor ţării, respectând şi dorinţa tatei de a nu mă da cu comuniştii” (*op. cit.*, p.14). Profesor fiind nu participa la echipele care îi „convingeau” pe ţărani să se înscrie în gospodăriile agricole colective (CAP-uri), din care cauză a fost chemat la raionul de partid la Topoloveni, de unde a fost preluat de securitate şi torturat.

„În ciuda greutăţilor, anchetelor şi torturilor pentru «reeducare», am colindat ţara pentru cunoaşterea etnoculturii multimilenare, care era înlăturată cu brutalitate, pentru aflarea trecutului despre sălbăticiunile pământului românesc, dar mai ales pentru cunoaşterea legendelor şi amintirilor despre boierii Bălăceni” (*op. cit.*, p. 15). Obţine câteva premii pentru culegeri de folclor în 1958 şi 1959, dar încercarea de a publica la Editura Ion Creangă sau Editura Litera, volumul **Legende şi mituri**, a eşuat. Cartea apare abia în anul 2007 la Editura Alean din Piteşti, a Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, cu titlul **Legende şi tradiţii**. Aici în textul intitulat *În loc de prefaţă* (pp. 7-19), autorul prezintă o seamă de informaţii autobiografice în care găsim şi mărturisirea că, pentru a aduna „comori astăzi uitate de toţi” şi-a sacrificat „timpul, banii şi viaţa de familie” (p.18). Volumul cuprinde **Legende şi tradiţii despre boierii Bălăceni, Tradiţii şi legende istorice şi toponimice, Legende despre plante** şi **Legende despre animale** şi se încheie cu un **Vocabular**.

Pe coperta a patra a cărţii sunt scrise următoarele cuvinte, semnate de Ştefan Negrea: „Trebuie spus din capul locului că profesorul Ion Nania, arheolog, istoric, istoric al ştiinţei, etnolog şi biolog în egală măsură, a realizat o monografie unică, scrisă într-o românească neaoşă – cea mai completă şi mai documentată ştiinţific din câte mi-a fost dat să citesc. Din cartea acestui pasionat om de ştiinţă, de o erudiţie enciclopedică, răzbate mândria de a fi «din Vlaşca, din Mozăceni» - sat cu nume străvechi şi frumos de origine geto-tracă”.

Altă carte publicată la aceeaşi editură, în 2009, este **Rusaliile, sărbătoare multimilenară în spaţiul românesc.** Aceasta are un *Cuvânt înainte* semnat de Alexandru Mărchidan, noul director al Centrului. „Pentru că obiceiurile, credinţele şi ritualurile din cadrul acestei sărbători fie au fost interzise de reprezentanţii regimului comunist, fie au fost interpretate eronat, autorul îşi propune să clarifice originea şi semnificaţia lor, apelând la argumente lingvistice, arheologice, istorice, corelându-le cu date oferite de folclor, toponomastică şi biogeografie” (**Rusaliile**, p. 3).

Tot Alexandru Mărchidan ne informează că „Încă din primul an de predare la catedră (martie 1957) a luat parte la toate sesiunile ştiinţifice, iar pentru culegerile de folclor a obţinut importante premii, fiind remarcat la nivel naţional. Studia cu pasiune istoria şi etnocultura locală şi folosea materialele la clasă.

Dacă la venirea în funcţia de muzeograf la Muzeul din Piteşti, în 1961, colecţiile instituţiei nu depăşeau (după mărturiile sale), 250 de piese, în 1967 acestea numărau mii de piese”... (*op. cit.*, p. 4).

Ion Nania se ocupă de străvechi ritualuri, moştenite din lumea traco-getică, între care Rusaliile, rânduirea morţilor sau moşii.

Reţinem din capitolul **Spălarea picioarelor**, o interpretare nouă şi admisibilă a inscripţiei *Decebalus per Scorilo* care va fi fost o dedicaţie cu sensul *Decebal pentru Scorilo*: „aşadar, este clar că inscripţia *Decebalus per Scorilo* de pe vasul de la Sarmizegetusa este o dedicaţie: *Decebal pentru Scorilo*; vasul a fost pus ca ofrandă de Decebal pentru înaintaşul său Scorilo, probabil cu apă, aşa cum până acum poporul român pune vase cu apă, de Moşi, pentru sufletele înaintaşilor” (*op. cit.*, p. 27).

Puternic legat de lumea rurală şi de satul natal, Ion Nania a pregătit şi a publicat, în 2004, la Editura Paralela 45, monografia **Mozăceni – o veche aşezare din fosta ţară Vlaşca**, 800 p., format academic. Este un model de scriere de acest fel, care începe, firesc, prin explicarea numelui localităţii. Spaţiul nu ne îngăduie să prezentăm măcar sumarul cărţii, dar amintim de **Marea răscoală din 1961** (pp. 600-613), **Viersul suferinţei noastre – folclor anticomunist** (pp. 614-619), **Folclor** (pp. 620-717), **Eroii neamului** (pp. 731-747), **Toponimia comunei Mozăceni** (pp. 748-766), **Vocabular** (pp. 768-775).

În anul 1977, Ion Nania a publicat prima lui carte, **Istoria vânătorii în România** (**Din cele mai vechi timpuri până la instituirea legii de vânătoare – 1891**), la Editura Ceres, 278 pagini, o monografie deosebit de valoroasă, unică în felul ei.

Dar cercetătorul a rezumat întreaga lucrare pe care a realizat-o într-un plan foarte larg, în patru volume, circa 4.000 pagini dactilografiate, cu titlul **Istoria vânatului nostru şi a vânătorii din cele mai vechi timpuri până astăzi**. Lucrarea are o importanţă excepţională pentru istoria şi etnologia poporului român. Pentru a se înţelege mai bine conţinutul acestei monumentale scrieri, prezentăm şi subtitlul primului volum: **Mărturii arheologice, istorice, folclorice, mitologice, etnologice şi toponomastice despre mamiferele dispărute.** Acest volum are următorul conţinut: **În loc de prefaţă** (pp. 2-5), **Introducere** (pp. 6-13), **Leul** (pp. 14-96), **Bourul** (pp. 97-341), **Zimbrul** (pp. 342-417), **Plotunul** (pp. 418-457), **Capra roşie** (pp. 458-518), **Saigaua** (pp. 519-530), **Calul sălbatic** (pp. 531-671), **Colunul** (pp. 672-689), **Brebul** (pp. 690-739), **Şuica** (pp. 740-763), **Baibacul** (pp. 764-770), **Hârciogelul** (pp. 771-776), **Hilacul sau şacalul** (pp.777-797), **Dihorul galben** (pp. 798-803), **Dihorul bălţat** (pp. 804-810), **Foca** (pp. 811-816). **Bibliografia** cuprinde paginile 817 – 858.

Volumul al doilea cuprinde **Mamifere pe cale de dispariţie.** Al treilea volum şi al patrulea au în atenţie **mamifere care deocamdată încă nu sunt periclitate**.

Autorul înregistrează un număr important de cuvinte şi sensuri necunoscute dicţionarelor şi lucrarea sa va deveni o sursă importantă de îmbogăţire a **Dicţionarului general al limbii române**.

Prin dispariţia profesorului Ion Nania se pierde un mare învăţat şi un cercetător exemplar, dăruit cu trup şi suflet cunoaşterii istoriei naţionale şi culturii populare româneşti.

Cu câteva săptămâni înainte de decesul său, profesorul Ion Nania mi-a încredinţat sumarul dezvoltat al lucrării **Istoria vânatului nostru şi a vânătorii din cele mai vechi timpuri până astăzi,** iar după deces fiica sa a donat Bibliotecii Judeţene „Dinicu Golescu” Argeş întreaga lucrare. Publicarea acestei mari monografii ar face servicii imense culturii româneşti.

Puternic legat de lumea rurală şi de satul natal, Ion Nania a pregătit şi a publicat, în 2004, la Editura Paralela 45, monografia *Mozăceni – o veche aşezare din fosta ţară Vlaşca,* 800 p., format academic. Este un model de scriere de acest fel, care începe, firesc, prin explicarea numelui localităţii.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Radu Ionescu, așa cum a fost, așa cum l-am cunoscut

Abia apucasem să mă bucur de descoperirea în librăria Muzeului de Artă al României a celor două volume de critică de artă, „Pictori şi sculptori români" şi „Printre artiştii contemporani" ale lui Radu Ionescu, apărute în 2002 şi 2003 la Editura *Maiko*, că a picat ca un satâr vestea morţii sale. Ştirea m-a răvăşit, pentru că după 1970 între noi se închegase o trainică legătură. Îi acordam lui Radu Ionescu întreg respectul pentru vasta lui cultură, judecata şi ţinuta intelectuală, şi toată afecţiunea pe care o presupune generosul sentiment de prietenie. Îl aşteptam cu drag să treacă pe la noi atunci când avea timp, dar mai cu seamă de sărbători, de Crăciun, de Anul Nou sau de Paşte, oricând era binevenit.

Legătura cu Radu s-a făcut printr-un prieten comun, medicul pediatru Roland Anceanu, bun cunoscător, mare iubitor şi colecţionar de artă. Spirit dinamic, polivalent, repede săritor în sprijinirea artiştilor, acesta reuşise într-un interval relativ scurt să urnească din inerţia provincială târgul Piteştilor. A fost personalitatea care a ilustrat în cel mai înalt grad zicala conform căreia *omul sfinţeşte locul*. Întâiul său contact cu Radu Ionescu a avut loc într-o circumstanţă neobişnuită. Prin anii 1960, pe vremea când aveau loc concursurile de cultură generală „Cine ştie, câştigă", Roland Anceanu s-a înscris şi el la un concurs pe teme de artă, dar pe care l-a pierdut din cauza unei întrebări la care comisia de examinare dăduse un răspuns eronat. Medicul a făcut contestaţie şi a cerut reexaminarea întrebării şi răspunsului. S-a apelat atunci la autoritatea lui Radu Ionescu. El i-a dat câştig de cauză concurentului care răspunsese corect la pârlita de întrebare. Aşa s-au împrietenit cei doi, iar legătura a durat trei decenii, până la dispariţia, în 1994, a ilustrului medic.

Radu Ionescu era o prezenţă fizică şi intelectuală ieşită din comun şi oriunde apărea atrăgea atenţia.

În 1968, prin ordin guvernamental, după obţinerea licenţei în arte, am fost repartizată la Piatra Neamţ, unde l-am cunoscut pe viitorul meu soţ. Cum simţeam că-mi pierd minţile dacă mai rămân acolo, el m-a convins să vin la Piteşti unde preda un curs de zoologie la Institutul de Învăţământ Superior. Primul contact cu târgul, cum îi spuneam eu orăşelului de provincie de atunci, m-a îngrozit. Căzusem din lac în puţ. Nici nu mai e de mirare reacţia mea faţă de Piatra Neamţ şi Piteşti, doar petrecusem 11 ani în Cluj, oraş mare, centru universitar, cu filarmonică unde veneau interpreţi de marcă şi unde dirijase Anatol Fistulari de la Covent Garden şi operă unde cântau interpreţi de talie internaţională; cu teatrul pe a cărui scenă se jucase „Regele Lear" în interpretarea Royal Shakespeare Company, cu Paul Scofield în rolul principal; cu un bun muzeu de artă unde puteau fi admiraţi minunaţii Luchieni din colecţia lui Virgil Cioflec, cu... La Piteşti, nimic din toate astea, doar un teatru de valoare mediocră, trambulină pentru actorii care doreau să ajungă la vreunul din teatrele din capitală. Cât despre viaţa artistică plastică, ia, acolo, câţiva entuziaşti pe care, cu excepţia lui Ion Gh. Vrăneanţu, nu-i băga nimeni în seamă. Expoziţiile, tare modeste, se ţineau în holul Palatului Culturii, că de galerie de artă, nici pomeneală. Nici în rest lucrurile nu stăteau mai bine, aşa că e de înţeles de ce nu visam decât să mă întorc la Cluj.

Radu Ionescu şi Mariana Şenilă-Vasiliu, 25 martie 1984, Galeria Metopa Piteşti. Vernisajul expoziţiei de pictură Mariana Şenilă-Vasiliu.

În răgazul de un an pe care i-l acordasem viitorului meu soţ, acesta a încercat să mă convingă în fel şi chip să rămân, pentru că, zicea el, Piteştiul e un oraş de viitor. Şi tot în acel an a început lupta pentru înfiinţarea unei filiale a Uniunii Artiştilor Plastici la Piteşti. Era un deziderat legitim, dar perspectiva, fără sprijin consistent la conducerea UAP, nu era deloc promiţătoare. Atunci a intervenit doctorul Roland/Puiu Anceanu, care i-a antrenat pe prietenii săi de suflet, Petru Comarnescu şi Radu Ionescu (orientarea gay a celor doi n-avea nici o legătură cu sentimentul de prietenie faţă de medic, îi lega arta). Intervenţia lui Roland Anceanu pe lângă Comarnescu şi a lui Petru Comarnescu pe lângă ceilalţi membri ai conducerii de atunci a UAP - Brăduţ Covaliu, preşedinte, Ion Sălişteanu, vicepreşedinte, Ovidiu Maitec, Patriciu Mateescu şi însuşi Comarnescu şefi de secţii - a fost salutară. Şi tot prin intervenţia lui Roland Anceanu pe lângă Comarnescu a primit, nemeritat, Ion Gh. Vrăneanţu premiul criticii pe 1969. Spun nemeritat pentru că erau alţii care l-ar fi meritat cu prisosinţă înaintea lui. Radu Ionescu, în afara intervenţiei personale pe lângă conducerea UAP, a sprijinit firava mişcare artistică locală prin vernisaje şi cronici ale expoziţiilor personale sau colective. Din păcate, la aniversarea Filialei UAP Piteşti din 2004, celor trei cărora li se datora înfiinţarea ei - Roland Anceanu, Petru Comarnescu şi Radu Ionescu - nici măcar nu li s-a pomenit numele... În acele circumstanţe l-am cunoscut pe Radu Ionescu prin intermediul proaspătului prieten câştigat în Piteşti, medicul Roland Anceanu. Lanţul prieteniilor legat atunci a rezistat timpului până când, pe rând, au dispărut, mai întâi Puiu Anceanu, în 1994, şi Radu Ionescu, în 2005.

Despărţirea lui Radu Ionescu de noi a avut loc cu vreo zece ani mai devreme. N-a fost o ruptură, ci o destrămare treptată. După 1989, an care a bulversat multe relaţii şi prietenii, drumurile la Piteşti şi întâlnirile cu el s-au tot rărit. Priorităţile lui au fost altele, mai interesante decât ale noastre care rămăsesem încremeniţi în statutul de provinciali, iar centrul său de interes se mutase cu totul în capitală, acolo unde se făceau şi desfăceau toate, de la politică la viaţa cultural-artistică. Nu-i port pică, l-am înţeles şi nu i-am reproşat niciodată nimic, doar că o dâră de amărăciune mai stăruie încă în sufletul meu.

Radu Ionescu era o prezenţă fizică şi intelectuală ieşită din comun şi oriunde apărea atrăgea atenţia. Era aristocrat până în vârful unghiilor, de la ţinuta vestimentară la elegenţa în comportament, de la deosebita educaţie, instruire intelectuală şi artistică până la felul de a se exprima firesc, într-un limbaj neafectat, accesibil tuturor. Respecta şi impunea respect. Ironia subţire era modul său de a pune lucrurile la punct. Atunci când se confrunta cu comportamentul mârlănesc-plebeu şi linguşelile unora care încercau să-i capteze atenţia şi să-i intre în suflet cu orice preţ, se baricada în politeţea cea mai rigidă. Punea distanţă de un par între el şi aceia. Public, se impunea fără efort: nici aer de superioritate şi nici limbaj preţios, doar cel mai normal fel de a fi.

Radu Ionescu nu era aristocrat doar prin educaţie şi maniere, ci şi prin naştere, neamul său trăgându-se dintr-un stră-stră-străbun boier din vremea lui Ştefan cel Mare, Plesnilă pe nume. Mai îndeaproape, tatăl său, microbiologul Constantin Ionescu-Mihăieşti (1883-1962) era fiul unui mare moşier moldovean - numele nu-l cunosc - şi al Aristiei, fiica pictorului Anton Chladek (rămasă văduvă, s-a recăsătorit cu omul politic Grigore Duca). Descendent de viţă artistică, atât prin bunicul său, pictorul Chladek, cât şi prin tatăl său, mare amator de artă, colecţionar şi bibliofil, era firesc să fi moştenit sensibilitatea şi gustul acestora pentru artă. La modelarea sa trebuie să fi contribuit însuşi mediul în care a crescut, printre prietenii tatălui său numărându-se Vasile Pârvan, viitorul academician şi colecţionar de artă George Oprescu, dr. I. Cantacuzino şi istoricul francez de artă Henri Focillon, găzduit adesea, cu ocazia vizitelor în România, de către dr. Constantin Ionescu-Mihăieşti. În chip de mulţumire, Focillon i-a făcut cadou medicului manuscrisul volumului „Viaţa formelor" (Vie des formes). În ce-l priveşte pe Ion/Jean Cantacuzino, e de amintit barem faptul că, descoperind talentul nativ al laborantului său, Dumitru Ghiaţă, l-a îndrumat să-şi urmeze chemarea.

În ce-l priveşte pe George Oprescu, acesta n-a uitat niciodată că a reuşit să-şi urmeze studiile liceale sprijinit de familia lui Constantin Ionescu-Mihăieşti. Atunci când Radu a avut probleme, pe care mă abţin să le comentez, academicianul l-a luat sub aripa lui protectoare angajându-l la Institutul de Istoria Artei, apoi ca asistent şi muzeograf al colecţiei G. Oprescu. Protecţia lui G. Oprescu s-a extins şi după moartea lui, Radu Ionescu rămânând custodele colecţiei formate de academician până în 1977 când, din ordin de sus, au fost desfiinţate micile colecţii particulare şi absorbite în Muzeul Colecţiilor pe care, pe bună dreptate, Dan Hăulică îl numea „siloz". Până la pensionare, Radu a lucrat la Biblioteca Academiei.

Pe mama lui Radu, deşi a trăit până în preajma Revoluţiei, n-am cunoscut-o personal, dar am aflat destule de la el. Elena (în familie i se spunea Linica) născută Brenk a fost, dacă am reţinut bine, prima femeie ginecolog din România. Surprinsă de declanşarea Primului Război Mondial în Franţa, a muncit cot la cot cu medicii francezi la îngrijirea şi tratarea răniţilor aduşi de pe front. Pentru serviciile sale medicale excepţionale din timpul războiului a fost decorată de guvernul francez cu Legiunea de onoare. La cei peste 90 de ani, câţi îi avea, era o femeie cu mintea limpede, energică şi plină de umor. În plină perioadă de înfometare ştiinţifică a anilor 1980, dimineaţa, pe când Radu Ionescu tocmai se pregătea să plece de acasă, mama lui l-a întrebat care anume era meniul la prânz. „Avem suflé de... şi macaroane cu brânză". Taman când să intre în lift, prin uşa întredeschisă a apartamentului, mama lui i-a replicat: „Ăsta-i menu Ceauşescu, mie mi-e foame şi vreau să mănânc!" „Avea dreptate, mi-a spus Radu, sufléul era cu brânză şi macaroanele tot cu brânză"...

Tatăl lui Radu, dacă am reţinut corect, a murit la începutul anilor 1960, iar mama sa prin 1988 sau 1989. În 1990, conform dorinţei mamei sale, care fusese incinerată, Radu a făcut un drum la Craiova unde a depus urna cu cenuşa ei în mormântul tatălui său din cimitirul Sineasca. La scurt timp după aceea m-a vizitat la Piteşti, aducându-mi un cadou mai puţin obişnuit: pălăria colonială din pai fin de orez pe care o purtaseră pe rând C. Ionescu Mihăieşti şi soţia sa, după decesul acestuia. Pălăria, masculină, fusese feminizată de mama lui cu o panglică lată de mătase de un albastru „obosit", cum se exprimase Radu. Expresia asta mi-a rămas în minte, ea arăta în ce măsură criticul avea proprietatea cuvintelor: nu veche, nu uzată, nu decolorată, ci doar o culoare „obosită". „M-am gândit că eşti singura care poate purta aşa ceva", mi-a spus Radu. Tot aşa spusese şi soţul meu când mi-a făcut cadou prima pălărie. „Ai cap de pălărie, trebuie să porţi aşa ceva" şi de atunci respectivul accesoriu vestimentar a devenit oarecum simbolul meu: fără pălărie, trec neobservată chiar de bunele mele cunoştinţe, dar după pălărie, mă recunoaşte toată lumea. Totdeauna îmi dorisem o pălărie colonială, aşa încât cadoul lui Radu a picat cum nu se poate mai bine. „Coloniala", centenară azi, m-a însoţit de atunci întotdeauna şi pretutindeni în călătoriile mele: în Mexic şi Peru, în ţările europene, în Tunisia şi ţările Orientului Apropiat, ori pe unde m-au purtat paşii. Cu panglica ei de un albastru „obosit", arsă de soare, a început treptat să se deformeze. Dă semne de „oboseală" şi paiul, dar tot nu mă îndur să renunţ la ea.

Cum poţi cunoaşte firea şi caracterul cuiva? Faptele şi vorbele, mai ales concordanţa dintre ele stau pe primul loc, însă există şi alte semne care pot ajuta să descifrezi personalitatea cuiva: modul de a se stăpâni, punctualitatea cu care se ţine de cuvânt, promptitudinea cu care răspunde la scrisori, dacă respectă protocolul sentimental într-o prietenie, cumpănirea la vorbă, gesturile şi câte-câte altele. Dar cel mai bine îţi vorbesc despre om interiorul în care trăieşte şi cărţile care-i alcătuiesc biblioteca, ele

își dezvăluie bogăția intelectuală și spirituală a proprietarului, ori, din contră, sărăcia lui, rafinamentul sau gustul vulgar. Praful, șters cu înverșunare de gospodinele harnice, pentru o bibliotecă e precum patina argintului vechi, el nu se adună decât în rafturile prea încărcate de cărți.

Frunzărind prin caietele mele jurnal în căutarea unor date, am dat peste o descriere a apartamentului din strada Brezoianu nr. 10, unde locuia Radu Ionescu. Reproduc cele notate în data de 18 aprilie 1986: „După-amiază, cafea la Radu. Cultul gazdei, colecționar împătimit, a îngrămădit până la refuz puzderie de obiecte vechi. Pe pervazul ferestrei stau înșirate fel de fel de flacoane și sticluțe cu forme și culori dintre cele mai neobișnuite. Lumina răzbătând prin grosimea cristalului pune în evidență tăietura desenului în masa vitroasă și-i scoate în evidență culoarea. Un flacon de cristal venețian pare negru, dar dintr-un anume unghi, când raza de lumină răzbate prin el, vezi adevărata lui culoare, un roșu închis și profund, ca sângele de taur. A te așeza pe vreun scaun, pe o canapea, pe ceva e o problemă: „Nu pe ăla că are piciorul rupt. Nu te lăsa cu cotul pe măsuță că e stricată. Nu.”... Erau piese de mobilier valoroase, dar care își așteptau restaurarea. Până la urmă, cu oarecare dificultate, găsești ceva pe care să stai și odată fixat locului dai ocol din ochi interiorului făcându-i inventarul. Toate obiectele sunt stil, sau mai corect spus un conglomerat de stiluri: fotografii vechi de familie în prețioase rame de argint Secession sau Art Deco, un splendid covor karamani peste care se proiectează verzi, de culoarea intensă a malachitului, patru lumânări înfipte într-un sfeșnic de argint vechi. Găoacele violacee, țepoase, ale unor imense flori uscate de anghinare, aduse taman de la Timișoara în vederea aranjării acestui colț de cameră, stau și ele într-un minunat vas de argint. Pe o măsuță orientală joasă, risipite, fel de fel de fleacuri scumpe, printre care și ultima achiziție: o trusă de broderie cu forfecuță și degetar din aur închisă într-o mică cutie de fildeș cu capac, purtând monograma regelui Carol I. Trusa a fost un cadou făcut de rege uneia dintre verișoarele sau rubedeniile feminine foarte apropiate familiei regale. Alături de trusă, un clește cu formă bizară. „Ghiciți ce e?”, ne întreabă Radu. Sucim pe față și pe dos obiectul cu aer de instrument de tortură combinat cu o rozetă în filigran. Toți trei, Puiu Anceanu, soțul meu și cu mine ridicăm neputincioși din umeri, bizara combinație ne-a pus în strașnică încurcătură. „Ei bine, se îndură gazda să ne scoată din *ambaras,* e un storcător de lămâie”. „Cât ai dat pe el?” „Patru sute”. „E din argint?” „Nu, e metal obișnuit, dar cucoana care mi l-a vândut n-a vrut să-l lase mai ieftin”. „Ce, ai mai văzut dumneata undeva așa ceva?”, m-a întrebat și trebuie să recunosc că nu. Dar ăsta, știți ce e?”, și ne întinde altă sculă-ciudățenie, cu mâner lung și capătul terminat în floare de metal în care stă înfipt un șurub. Pus pe limbă, mirosit, vorba lui Arghezi, tot nu pricepem rostul năzdrăvăniei. Ne scoate din ceață Radu: „E un instrument pentru apucat osul de la jigoul de berbec. Ca să nu pui mâna pe el când tai carnea.” Cu atâtea minunății tehnico-culinare adunate de Radu cred că nici nu mai apuci să înghiți ceva.

După prezentarea ultimelor achiziții, până Radu se duce să ne prepare cafeaua, dau ocol cu ochii restului camerei. Pe un birou vechi, un telefon negru din alea cu furcă, pe care le știu din copilărie. Peretele din dreptul biroului e tapetat cu tablouri de mâna întâi: un Lucian Grigorescu, pentru care am o deosebită prețuire, un Pallady - excelent -, un Iser și altele pe care nu le mai enumăr. Printre ele, o achiziție mai nouă îmi atrage în mod deosebit atenția. E un tablou de Vasile Grigore. În câteva pete largi, de o surprinzătoare economie cromatică - alb, galben, negru și roșu -, a realizat o natură statică cu o singură cană uimitoare prin simplitate și expresivitate.

Pe o altă măsuță de alături, de care n-ai, bineînțeles, voie să te rezemi, că se dărâmă, stă un șirag de mărgele de jad, nefiresc de verzi, pure și transparente. A aparținut, probabil, mamei sale. Împrumutându-l cu o ocazie festivă unei cucoane, plină de bunăvoință, dar lipsită de gust, aceea a schimbat șnurul vechi - o fi uitat Radu să-i spună să nu tragă de el că se rupe -, cu niște lanțuri complicate și vulgare cârlige de cupru. De aici și aerul nefiresc, de sticlă, care m-a deranjat.

Cât despre bibliotecă, ce să spun, mi se scurgeau ochii citind titlurile și numele autorilor de pe cotoarele cărților. Numai volume unul și unul, mai cu seamă ediții vechi ale unor scrieri care n-au mai fost reeditate după 1947. Printre ele, am descoperit și ghidul cimitirului Belu al arhitectului Grigore Ionescu, care m-ar fi interesat pentru că în el figurează și monumentele funerare care mi-au stârnit curiozitatea când am vizitat locul de „liniște și verdeață unde s-a stins toată durerea și întristarea” al bucureștenilor de altădată. N-am îndrăznit să cer să mi-l împrumute, poate cu altă ocazie.

Pe marginea rafturilor bibliotecii, obiecte prețioase din faianță, porțelan și fel de fel de lucrușoare mărunte, toate cu forme delicate și frumoase prin decorație. Proptite de marginea de jos a bibliotecii, stau câteva tablouri care nu și-au găsit încă locul, printre care și un portret al lui Radu, pictat de Vladimir Zamfirescu. După îngrămădeala din apartament, mă tem că vor rămâne acolo mult și bine. Cum bine a zis nu mai știu cine, singur provizoratul e cel care durează.

Culoarul până la intrarea în bucătărie este ocupat și el până la refuz. O copie după un vitraliu de la Notre-Dame se află chiar la intrare. Fiecare colțișor și fiecare suprafață a fost speculată la sânge: ba un dulăpior care să mai adune din bric-a-bracul de lucruri domestice, ba vreo piesă decorativă, ba chiar și o natură statică de-a mea cu pere de la expoziția personală din 1981, pe care i-o făcusem cadou. Cu polița pe care se înșiră o armată de caserole și tingiri vechi din aramă, bucătăria, strălucind de curățenie și ordine, amintește de o bucătărie olandeză sau spaniolă, că tot s-au luat unii după alții. Din bucătărie, unde mă dusesem să iau cafelele - în cești de majolică, pe o tavă de argint - privind salonul din prag mi-am zis că pentru completarea atmosferei ar mai lipsi o berjeră și un șemineu în fața căruia, cufundat în lectură, stăpânul locului să se încălzească, că tot e frig ca naiba prin apartamente. Și un motan, de preferință alb, care să toarcă adormit pe genunchii lui”.

Radu Ionescu nu a fost doar critic de artă, ci și un colecționar împătimit. Ochiul său avizat descoperea pe unde nici cu gândul nu gândeai obiecte de artă. Cu nas fin de copoi pornit la vânătoare, amușina orice lucru de valoare artistică sau documentară mai deosebită. Le denișa doar el știa cum. Metodele de a intra în posesia lor nu erau întotdeauna chiar cele mai ortodoxe, însă trebuie recunoscut și faptul că în felul acesta a salvat multe obiecte, picturi sau manuscrise care, altminteri, din cauza lipsei de educație a proprietarilor, s-ar fi pierdut. Avea răbdare în a le urmări până când un moment propice îl făcea să intre în stăpânirea lor. Nici măcar prietenii sau bunele sale cunoștințe nu făceau excepție de la metodă. Am înțeles asta în două ocazii. Când a aflat de moartea pictoriței Tatiana Samoilă Șeptilici m-a sunat să mă întrebe cine sunt moștenitorii ei, pentru că ar fi interesat să cumpere două scaune stil și un covor karamani pe care le văzuse în casa soților Samoilă. În același timp a regretat că nu a luat la timp un tablou pe care pictorița i-l oferise. Știa să profite și de degringolada financiară a cuiva, oferindu-se să-l ajute cu vânzarea unor lucruri de preț, așa cum s-a întâmplat cu bunul său prieten, medicul pediatru Roland Anceanu. Speriat că după pensionare nu va avea destui bani, acesta a început să vândă din tablourile și cărțile rare pe care le avea. Mai întâi a vândut volumul lui I. Pilat „Florica”, ediția princeps. Cartea a ajuns la biblioteca din conacul Brătienilor de la Ștefănești/Florica. Mai apoi i-a încredințat spre vânzare la licitație un album japonez vechi pictat de mână pe care-l admirasem cândva la el acasă. Ce s-a făcut cu albumul de pictură japoneză, nu mai știu, însă la Puiu Anceanu nu l-am mai văzut. Bolnav, depresiv și disperat, medicul a apelat pentru a treia oară la Radu Ionescu încredințându-i spre vânzare la casa de licitații „Alis”, unde acesta era ceea ce francezii numesc *comissaire-priseur*, un tablou semnat de Iser, cumpărat prin anii 1950 dintr-un talcioc pe o sumă derizorie, pe vremea când era student. Era tabloul cu care își începuse colecția de artă. Trecând o dată prin capitală, Radu m-a invitat să-l vizitez. Nu mică mi-a fost mirarea să văd tabloul „Plimbare la Șosea”, a lui Iser, acasă la el, rezemat de bibliotecă. Radu s-a uitat la mine, dar m-am prefăcut că n-am băgat de seamă și așezându-mă cu spatele la tablou pentru a nu crea un moment penibil, am început să discutăm cu totul altceva. Bag seamă, uitase că știam tabloul și omisese să-l întoarcă cu fața la perete. Cunoșteam prea bine pictura în cauză, doar aproape treizeci de ani, de câte ori fusesem invitată la Puiu, îl aveam în fața ochilor. Am înțeles în acel moment și de ce Puiu Anceanu, care între timp decedase, ținea la Iserul său, dar și de ce Radu Ionescu și-l dorise: nu era un Iser de toate zilele, auster în compoziție și în culoare, prin caligrafierea formelor, făcea o strălucită excepție în pictura autorului odaliscelor. Altă dată, am văzut la Radu un autoportret al pictorului Aurel Băieșu, care figurase la licitație tot la „Alis”. „Nu s-a vândut, iar eu mi l-am dorit”, a ținut Radu să se disculpe. Nu spun că nu a achitat pentru respectivele lucrări, ci numai că a profitat pentru a și le însuși în loc să le ducă la casa de licitație unde ar fi primit un preț mult mai bun. Nu-i fac proces de intenție, se știe doar că împătimiții de artă nu pot rezista tentației și se comportă precum drogații. Eu, însă, n-aș fi putut proceda în acest mod. Când i-am povestit că primind de la o elevă drept mărțișor o monedă de aur de pe vremea lui Nero, cu Agripina pe revers, pe care am refuzat-o, explicându-i acesteia și care era valoarea numismatică a piesei, mi-a spus scurt ceva despre „prostii care nu se fac”. Bine că nu i-am mai spus nimic și despre cele două monede de aur de pe vremea lui Justian pe care mi le-a oferit cineva în schimbul intervenției pe lângă viitorul meu soț la examenele de admitere la facultate. „Te rog, numără scările până jos!” a fost singura mea reacție în fața onerosului târg ce mi s-a propus. Radu mi-ar fi spus, probabil, același lucru: „Astfel de prostii nu se fac”...

Radu Ionescu nu a fost doar critic de artă, ci și un colecționar împătimit. Ochiul său avizat descoperea pe unde nici cu gândul nu gândeai obiecte de artă. Cu nas fin de copoi pornit la vânătoare, amușina orice lucru de valoare artistică sau documentară mai deosebită. Le denișa doar el știa cum.

Dar patima de colecționar a lui Radu Ionescu avea și o altă fațetă, benefică. În toamna anului 1985, cu ocazia unui simpozion pe teme istorice care se ținea la Muzeul Golești, Radu a trecut pe la noi pe acasă. În timpul cinei, l-am întrebat care a fost subiectul comunicării lui. În locul unui răspuns scurt, mi-a povestit de-a fir a păr cele ce urmează. O doamnă de companie, care slujise cu credință neamurilor boierești moldovene ale lui Radu, angajată între timp la București, temându-se să nu-i fie furat singurul bun de preț pe care îl avea, o ediție „Don Quijote”, apărută în Franța în 1799, i-a încredințat-o lui Radu. Pe prima pagină, cartea era semnată Cazimir și nu se mai știe cum, restul scrisului fiind indescifrabil. În schimb, pe pagina a doua era semnată Alexandru Cuza. Semnătura era însoțită de niște sigle masonice și datată 1887. La început, Radu n-a dat nici o atenție semnăturii, crezând că ea aparținea domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Realizând însă că în 1887 Cuza era mort deja de patrusprezece ani - decedase în 1873 -, a devenit atent la numele semnatarului. Și-a dat atunci seama că era vorba de unul din cei doi fii naturali pe care domnitorul i-a avut cu Maria Obrenovici, care se numea tot Alexandru. Căutându-l prin peisajul politic al vremii, a aflat un lucu important: că acest Alexandru și nu fostul domnitor, cum eronat se credea de unii istorici, fusese ales de țăranii mehedințeni ca deputat în contumacie. Aflat la acea dată la Paris, Alexandru Cuza jr. le-a răspuns alegătorilor săi că nu poate primi onoarea ce i se face, invocând imposibilitatea morală creată prin prezența lui Carol I pe tronul României, pe care îl considera uzurpator. În schimb, a specificat el, va răspunde oricând chemării în cazul succesiunii la tron. Cum răspunsul fiului lui Cuza fusese trimis pe adresa Parlamentului, Kogălniceanu s-a văzut la rândul său dator cu un răspuns, insinuând că Alexandru Cuza ar fi fost doar un „pretendent” la tron. Lovit în punctul nevralgic, cu orgoliul celor 27 de ani, câți îi avea în acel moment, Alexandru Cuza jr. a replicat că el nu este „pretendent”, ci urmașul de drept la tronul României. Peste doi ani, moartea tânărului Alexandru Cuza a pus capăt acestei dispute dinastice. Osemintele sale odihnesc la Ruginoasa, alături de cele ale părintelui său, domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

Nu l-am mai întrebat pe Radu dacă a restituit acel volum „Don Quijote” proprietarei lui sau se află în posesia sa, lucru nu mai avea nici o importanță. Ceea ce interesa era ancheta istorică declanșată pe baza acelei semnături de pe respectivul exemplar care l-a ajutat să restabilească niște fapte și adevăruri istorice. Încăput pe vreo altă mână, „Don Quijote” s-ar fi înfundat în uitare în rafturile vreunei biblioteci și cam atât. Chiar dacă deontologic și moral lucrurile n-au fost întotdeauna chiar cele mai corecte, în pasiunea lui de colecționar Radu Ionescu a știut în schimb să scoată obiectele din anonimat, să le pună în evidență și să le restituie povestea. La el, cercetătorul îl dubla pe colecționar și multe s-ar fi pierdut de n-ar fi fost cultura sa vastă, instinctul și desăvârșita sa educație cultural-artistică.

(va urma)

portret

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești a organizat la Casa Cărții, ediția din luna martie a dezbaterii publice lunare, sub genericul „Conferințele Municipiului Pitești". Invitat la manifestare a fost criticul, istoricul literar, prof.univ. dr. Vasile Spiridon, de la Facultatea de Litere din cadrul Universității Vasile Alecsandri din Bacău. În fața unui public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu, istorici și pasionați de istorie, distinsul om de cultură a susținut prelegerea cu tema „Fenomenul Pitești". Dezbaterea despre suferințele îndurate de foștii deținuți politic a aprins spiritele participanților la eveniment, care au lansat o serie de opinii cu privire la „Fenomenul Pitești".

■ Centrul Cultural Pitești și Trupa de Teatru Robertto au organizat un spectacol muzical-literar, dedicat împlinirii a șapte ani de la înființarea Trupei de Teatru Robertto, inițiată și coordonată de artistul Robert Chelmuș. Evenimentul aniversar a fost susținut de copiii care urmeză cursul de actorie desfășurat de inimosul Robert Chelmuș în cadrul instituției. Micii artiști și profesorul lor au primit mesaje de apreciere și încurajare de la istoricul Marius Chiva, redactor-șef al revistei-document Restituiri și referent la Centrul Cultural Pitești, profesoara - poetă Allora Albulescu, jurnalista Ioana Radu, muzeograful Cristina Boțoghină de la Muzeul Golești, Doina Panaete, fotoreporterul Alexandru Oprea, directorul executiv al Direcției Județene de Sport și Tineret Argeș Adrian Bughiu, precum și o diplomă de merit din partea Centrului Cultural Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat ediția din luna aprilie a dezbaterii publice lunare, sub genericul Conferințele Municipiului Pitești, avându-l invitat pe scriitorul, jurnalistul, sociologul, fizicianul, scenaristul și cineastul Bogdan Ficeac, originar din Pitești. Distinsul om de cultură a susținut prelegerea cu tema "La început a fost cuvântul", cucerind auditoriul cu viziunea sa despre comunicare, pe care o consideră esențială pentru evoluția speciei umane. „Comunicarea l-a creat pe om, așa spun religiile, marii filosofi ai lumii, chiar și tehnicile de manipulare, de spălare a creierului nu funcționează cu violență, ci prin variate forme de comunicare", subliniază Bogdan Ficeac.

■ Noi demersuri pentru reîntregirea țării. La Palatul Parlamentului a avut loc duminică, 10 aprilie, Conferința Reprezentanților Comunităților Locale din România și Republica Moldova, eveniment organizat de Platforma Unionistă Acțiunea 2012. Manifestarea a cuprins discursuri ale unor personalități din Republica Moldova și din România, care pledează pentru unirea Basarabiei cu patria-mamă, precum și un atelier de lucru, la care au participat aleși locali din cele două țări-surori. În cadrul atelierului de lucru, reprezentanți ai autorităților județene și locale din Republica Moldova și România au stabilit colaborări și viitoare înfrățiri, în beneficiul respectivelor comunități. La eveniment a fost prezent și Primarul Municipiului Pitești, Tudor Pendiuc, apreciat de organizatori ca fiind un susținător activ al unirii Basarabiei cu România.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat simpozionul cu tema „Războiul rece în aer: Moscova și Ankara", din seria dezbaterilor publice lunare, sub genericul „Lumea Azi". Evenimentul a reunit un public format din istorici, pasionați de istorie, elevi de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre Basarab I. Redactorul-șef al Revistei Restituiri, istoricul Marius Chiva, col.(rtr.) ing. Teodor Ghițescu, mr. Cătălin Bunescu de la Școala Militară Basarab I, medicul poet Adrian Mitroi și col.(rtr) Ion Stan au exprimat opinii privind evoluțiile politice, economice și sociale de pe mapamond, care în viziunea lor au la bază conflictul dintre cele două sisteme – capitalist și socialist.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat colocviul cu tema „O istorie culturală a iubirii", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". Dezbaterea, susținută de istoricul Marin Toma, secretar de redacție al revistei-document Restituiri a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Liceul Tehnologic ASTRA și alți pasionați de istorie. Cu acest prilej, a fost luat în discuție conceptul de iubire, prin prisma scrierilor literare, artei, evoluției relațiilor de iubire în diverse etape ale istoriei și a tradițiilor populare. „Ura raportată la iubire apare în contextul unui orgoliu ridicat. Iubirea se manifestă în momentul în care orgoliul scade foarte mult, pentră că iubirea este prezentă atunci când este necondiționată. Cu alte cuvinte, să oferi ceea ce ai și să-ți aducă bucurie, fără să ai așteptări", a conchis Marin Toma.

■ Ora Pământului a fost sărbătorită la Pitești, printr-o manifestare cultural-educativă, desfășurată în Piața Primăriei. Evenimentul a cuprins un spectacol muzical, susținut de Grupul Folk P620, din cadrul Centrului Cultural Pitești. Viceprimarul Municipiului Pitești, Laurențiu Zidaru a transmis un mesaj privind protecția mediului, in timp ce angajați ai Primăriei aprindeau lumânări, ca simbol al surselor alternative de energie. În prezența unui public iubitor de frumos, copii și tineri care fac parte din Grupul Folk P620, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguș au interpretat preț de un ceas, melodii mai vechi și mai noi ale genului. În semn de respect pentru Planeta Albastră, luminile de la Primăria Municipiului Pitești au fost stinse în intervalul 20,30-21,30.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat lansarea noului număr al Revistei-document Restituiri, publicație trimestrială a instituției. La evenimentul editorial au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu, istorici și pasionați de istorie. Despre Revista Restituiri și articolele pe care le semnează în publicația respectivă, care se dorește un magazin istoric local, au vorbit readctorul-șef, istoricul Marius Chiva, profesorul Constantin Vărășcanu de la Colegiul Național I.C.Brătianu, judecătorul Marius Andreescu de la Curtea de Apel Pitești, scriitorul Nicolae Cosmescu, redactorul șef al Revistei Carpatica. Manifestarea, desfășurată luni, 21 martie, de Ziua Internațională a Poeziei, a mai cuprins un recital liric, susținut de profesorul poet Constantin Vărășcanu din propriile creații și de artistul plastic Constantin Samoilă, care a preferat să citească versuri din volumul medicului poet Constantin Teodor Craifaleanu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat o nouă întâlnire literară, sub genericul „Printre cărțile oamenilor de cultură argeșeni", având-o invitată pe profesoara de limba și literatura română Tatiana Nica, de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu. La eveniment au participat elevi de la instituții de învățământ partenere, care preț de un ceas s-au delectat cu o oră de literatură altfel. Auditoriul a avut astfel prilejul de a o cunoaște pe distinsa profesoară Tatiana Nica și în ipostaza de scriitoare, care are o serie de materiale nepublicate, ce cuprind poezii de o rară sensibilitate și eseuri despre viață și lume.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie *Armand Călinescu*, redacția revistei-document *Restituiri* și Facultatea de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității Pitești au organizat o triplă lansare de carte: *Principii și valori constituționale*, de lector univ. dr. Marius Andreescu, *Drept constituțional. Teorie generală. Instituția cetățeniei. Drepturi, libertăți și îndatoriri fundamentale,* de lector univ. dr. Andra Nicoleta Puran și lector univ. dr. Marius Andreescu, *Drept constituțional. Teoria generală a statului*, de lector univ. dr. Andra Nicoleta Puran și lector univ. dr. Marius Andreescu. Evenimentul editorial a reunit studenți la Drept, colegi de breaslă ai autorilor și pasionați în domeniu. Auditoriul a fost captivat de prelegerea susținută de lector. univ. dr.Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești, care a făcut o declarație remarcabilă: "Pentru mine nu există viitor, ci doar prezentul continuu".

■ Ziua Unirii Basarabiei cu România a fost sărbătorită la Pitești printr-o suită de festivități, organizate de Primăria Municipiului Pitești, Consiliul Local, Centrul Cultural Pitești, Consiliul Județean Argeș și Fundația Culturală Doina și Ion Aldea Teodorovici. Manifestările au debutat la Primărie cu evocări sub genericul România Mare – Reînviată, susținute de istoricii Cornel Carp, Florin Șandru, Viorica Moisuc, interpreta de muzică ușoară Angela Similea, ambasadorul Republicii Moldova la București, viceprimarul Municipiului Pitești, Laurențiu Zidaru, profesorul Radu Ștefan Vergatti, profesorul Gheorghe Funar, scriitorul Gheorghe Rotaru, precum și lansări de carte ale invitaților. Evenimentul a continuat cu un Marș al Unirii, desfășurat pe traseul cuprins între Primărie și monumentele Doina și Ion Aldea Teodorovici și Grigore Vieru. Acolo au avut loc o slujbă de pomenire, depuneri de coroane, jerbe și flori și un program artistic, susținut de elevi ai Școlii Populare de Arte și Meserii din Pitești, Grupul Vocal Armonia din cadrul Centrului Cultural Pitești, artiștii Cristofor Teodorovici și Andrei Păunescu. Delegațiile participante la festivitățile dedicate Zilei Unirii Basarabiei cu România au fost invitate la o întâlnire cu primarul Municipiului Pitești, Tudor Pendiuc. Oaspeții au avut parte de o primire călduroasă la Centrul Cultural Pitești, acolo unde au discutat despre perspectivele reîntregirii țării și problemele românilor de peste Prut. Printre invitații edilului-șef s-au aflat îndrăgita interpretă Angela Similea, profesorul Gheorghe Funar, reprezentanți ai studenților din Basarabia.

■ Ziua Pământului Palestinian a fost sărbătorită la Palatul Național al Copiilor din București, printr-o festivitate, la care au participat și reprezentanți ai Centrului Cultural Pitești. Evenimentul a debutat cu alocuțiuni ale invitaților, printre care s-au aflat fostul președinte al României, Emil Constantinescu, reprezentanți ai ambasadelor țărilor arabe la București și ai Parlamentului israelian. În continuare a avut loc un program artistic, susținut de Ansamblul Folcloric Liviu Vasilică din Teleorman, elevul George Popescu din cadrul Centrului Cultural Pitești, artiști din Bucovina, ai comunității turco-tătare din România și palestinieni, care au cucerit auditoriul. Manifestarea a fost coordonată de ambasadorul Statului Palestina la București, Excelența Sa Fuad Kokaly și jurnalistul Ahmed Jaber, fondatorul Clubului Româno-Arab de Cultură și Presă.

■ Centrul Cultural Pitești și Uniunea Scriitorilor din România Filiala Pitești au demarat proiectul cultural, sub genericul „Poeți de azi și pentru totdeauna". Coordonatorul proiectului, scriitorul Dumitru Augustin Doman, redactorul-șef al revistei Argeș i-a adus în fața auditoriului pe poetul Ion Mureșan din Cluj și pe Gavril Țărmure, manager la Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud. Cei doi invitați au vorbit despre activitatea desfășurată în domeniu și au dialogat cu unii colegi de breaslă, prezenți la eveniment. Publicul s-a delectat și cu o savuroasă lectură, susținută de poetul Ion Mureșan, din volumul său de versuri cu titlul „Cartea Alcool".

CARMEN ELENA SALUB

actualitate

Poveștile omului care se holba la capre...

(urmare din p. 32)

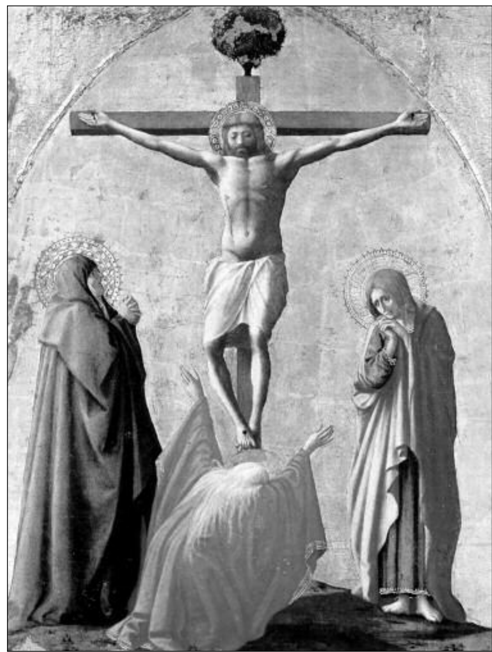
d-na Paraschiva s-a aşezat pe o bancă la umbră şi a intrat în vorbă cu şoferul Victor de la second hand. I-am surprins când femeia voia să-i vândă dlui Victor o jumătate de litru de ţuică de pere cu 8 lei. L-a îmbiat zicându-i că dacă n-o cumpără măcar s-o guste. Omul era şofer şi nu voia să rişte. Atunci mi-a oferit-o mie. Am fost bucuros că am putut să-i fac doamnei Paraschiva ziua frumoasă. Directorul clubului putea să i-o fi făcut el dar eroina noastră nu l-a găsit la serviciu.

Aninoasa, între "second hand"-uri şi steagurile mândre din grădinile de zarzavat

Aninoasa se află situată de-o parte şi alta a străzii Libertăţii. Strada se confundă, în mare măsură, cu Drumul judeţean 666 B care a a fost reabilitat, recent, prin efortul conjugat al Consiliului Judeţean Hunedoara (care a participat cu 1.083.063 lei) şi al Primăriei oraşului Aninoasa (care a dat 3.124. 635, 98 lei). Evenimentul s-a petrecut şi datorită faptului că noul preşedinte al CJH-ului este Adrian David, un fiu tânăr al oraşului iar primarul Nicolae Dunca mai vrea încă un mandat în fruntea obştii. Oraşul, asfaltat de la un capăt la altul, e un fel de rai al pensionarilor patrioţi. Pe ce mă bazez? Nu pe faptul că şi marele complex comercial de lângă fosta mină a devenit un (alt) depozit de haine second hand venite din Germania. Nici pe faptul că într-un spaţiu meschin, la parterul fostului complex, acolo unde era, odinioară, o cofetărie, se află poşta şi o inutilă cutie poştală ce scutesc oamenii de drumuri până la Vulcan sau Petroşani pentru a-şi ridica pensiile sau scrisorile de la cei plecaţi . (Un sediu uriaş, ridicat de Romtelecom până la apariţia telefoanelor mobile, nu găzduieşte oficiul pttr pe motiv că spaţiul respectiv este de vânzare şi se vrea liber de orice sarcini. Nimeni nu s-a înghesuit, până azi, să cumpere mastodontul.) Fericirea localnicilor vine de la nişte mici alimentare şi de la câteva bodegi scunde de tablă, vopsite patriotic în roş, galben, albastru. Ele oferă pensionarilor, rămaşi definitiv acasă, clipe tihnite, care în altă parte a lumii se numeşte "joie de vivre", bazate pe o bere ieftină şi o cafea de la aparatul automat. Pe terenurile în pantă de lângă blocuri, oameni obişnuiţi să-şi caute norocul în străfundul pământului şi-au amenajat, acum, mici grădini în care am văzut, pe lângă verdeţurile de sezon şi pomi ce-au dat în floare şi câteva fragile obiecte perene. În multe din grădinile lor, mici cât o batistă bună de pus la rever, fâlfâie semeţ tricolorul României. Au fost imagini surprinzătoare care mi-a rămas adânc întipărite pe retină. Din acest motiv, am ignorat chemările de sirenă (de la fiecare intrare în bloc) ale celor care îţi ofereau un control ocular gratuit la Centrul Papi, între orele 10 şi 15. Voiam ca imaginile tricolore să-mi rămână aşa cum le-am zărit pe colinele aninosene. Omul (american) care se holba la capre zicea că "dacă n-ai capre, n-ai glorie". La Aninoasa e cu totul altfel. Dacă n-ai un steag tricolor în grădină, n-ai nici un pic de glorie...

E, Doamne, Guţă ultima soluţie?

Mina Aninoasa a scăpat ca prin minune de demolare şi a fost conservată. Mina Dâlja nu a avut acest noroc. Fostul primar Ilie Botgros arăta, oricărui ziarist aflat în vizită de documentare, planurile unei mine-muzeu, aflată într-o veşnică aşteptare a unor investitori sau măcar a unor fonduri europene. Situaţia aceasta incertă durează de câţiva ani buni. Va fi aşa până când, într-o bună zi, faimosul manelist Guţă se va hotărî să cumpere toată mina şi s-o facă cadou fraţilor săi. Apoi o va duce la fier vechi aşa cum au dus şi înaltul & falnicul semnal de intrare în oraş, aflat la Intersecţia de la Iscroni, vândut de fostul primar cu promisiunea că va pune în loc un ceas ca ăla din Big Ben-ul englezesc sau, poate, ca cel din Turnul Spasski din Moscova. Totul va depinde de politica şi conjunctura internaţională a momentului. Suntem convinşi că dacă ar fi solicitat talentatul domn Guţă ar avea soluţii de ieşire din impas pentru toată Aninoasa. A dovedit, cu prisosinţă, că poate. Poate orice. El este un fiu al locului care după ce a trăit, copil fiind, într-o sărăcie lucie, a făcut, după Revoluţie, o avere considerabilă plus zece copii (cu mai multe femei) şi a rămas, cu toate acestea, un becher convins. Omul a reuşit, în calitatea lui neoficială de rege al manelelor, să ridice adevărate palate şi a achiziţionat, cu banii jos, o serie de imobile în centrul Petroşaniului. Povestea lui de mare succes reiese şi din profesiunea sa de credinţă care-i rezumă viaţa: "De mic am fost norocos/ Şi v-am fost şefu' la toţi/ De mic am fost norocos/ Şi v-am fost şefu' la toţi/ Dintr-un milion fac patru/ Fiindcă unu' e băiatu'/ Şi din patru io fac zece/ Şi nimenea nu mă-ntrece/ Cine are noroc are/ Pune piatra şi răsare/ Cine are noroc are..." Textul de mai sus e uşor inexact. Dl. Guţă n-a fost norocos de mic. Dar, după Revoluţie, Dumnezeu a lucrat în compensare. I-a dat cu vârf şi îndesat...

Masaccio

Festivalul internaţional de literatură "Tudor Arghezi"

EDIŢIA a XXXVI-a, 19 mai – 22 mai 2016

Organizatori: Consiliul Judeţean Gorj prin Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj, Institutul Cultural Român. Parteneri: U.S.R., Primăria Tg-Cărbuneşti, Biblioteca Jud. Gorj, Ans. Art. Doina Gorjului, Liga culturală Fiii Gorjului Bucureşti, Teatrul Elvira Godeanu, Universitatea „C-tin Brâncuşi" Tg-Jiu, alte instituţii de cultură, ligi, fundaţii, societăţi culturale, posturi de radio, cotidiane şi edituri din Gorj.

SECŢIUNI ŞI PREMII

I. PREMIUL NAŢIONAL DE LITERATURĂ "TUDOR ARGHEZI" pentru Opera Omnia, atribuit pe criterii valorice unor scriitori români contemporani. Premiile, două, în sumă de 2000 lei, vor fi acordate de Uniunea Scriitorilor din România, iar Consiliul Local şi Primăria Tg-Cărbuneşti va atribui laureatului titlul de CETĂŢEAN DE ONOARE al oraşului.

II. Premiul TUDOR ARGHEZI, pentru Opera Omnia atribuit unor scriitori contemporani de prestigiu internaţional. Premiile, două, în sumă de 2000 lei fiecare, vor fi acordate de Consiliul Judeţean Gorj prin CJCPCT Gorj şi vor fi însoţite de titlul de " Cetăţean de Onoare " al oraşului Tg. Cărbuneşti.

III. PREMIUL PENTRU «OPERA PRIMA» (volum de debut în poezie), în valoare de 1000 lei, acordat de CJCPCT Gorj. În vederea atribuirii acestui premiu, se vor cere propuneri de nominalizare unor edituri de prestigiu cu preocupări constante în promovarea pe criterii valorice a volumelor de debut tipărite în perioada mai 2014 - mai 2015.

IV. SECŢIUNEA "CUVINTE POTRIVITE", pentru volum de poezie în manuscris, deschis autorilor români nedebutaţi, având vârsta maximă de 47 ani. Manuscrisele nu trebuie să depăşească 100 pagini. Se atribuie un singur premiu, în valoare de 1000 lei, şi este acordat de Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj.

V. SECŢIUNEA «BILETE DE PAPAGAL», pentru grupaj de poezie. La această secţiune pot participa poeţii ce-şi aşteaptă consacrarea, cu un grupaj de minim 10 (zece) poezii dactilografiate, într-un singur exemplar. Se acordă următoarele premii: Premiul I, în valoare de 800 lei, acordat de Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj; Premiul II, în valoare de 700 lei, acordat de Biblioteca Judeţeană "Christian Tell"; Premiul III, în valoare de 600 lei, acordat de Centrul Cultural "Tudor Arghezi" Tg-Cărbuneşti. Menţiune (1) în valoare de 500 lei, acordată de Consiliul Judeţean Gorj prin CJCPCT Gorj. La această secţiune vor mai fi acordate menţiuni ale unor edituri, fundaţii, reviste literare, posturi de radio etc., invitate în festival. Pentru această secţiune juriul are dreptul de a redistribui premiile. Câştigătorii locului I de la ultimele trei ediţii nu sunt acceptaţi în concurs.

VI. SECŢIUNEA DE ARGHEZOLOGIE, deschisă scriitorilor români pentru exegeze care au ca obiect de studiu viaţa şi opera lui Tudor Arghezi (studii publicate sau în manuscris). Premiul în valoare de 1000 lei este acordat de CJCPCT Gorj.

VII. SECŢIUNEA DE PROMOVARE A OPEREI ARGHEZIENE ŞI A FESTIVALULUI, deschisă participanţilor din ţară şi de peste hotare, cu merite deosebite în creşterea vizibilităţii Festivalului, în promovarea, traducerea sau ilustrarea grafică a operei lui Tudor Arghezi, precum şi în traducerea operei sau publicarea de exegeze despre viaţa şi opera acestuia(monografii, studii, eseuri...).

Se atribuie şapte premii - în sumă de 1500 lei fiecare, şase acordate de CJCPCT Gorj şi unul acordat de Primăria Tg. Cărbuneşti.

VIII. SECŢIUNEA PREMIUL OPERA OMNIA atribuit unui scriitor de orgine gorjenească, în suma de 1000 lei, acordat de Liga Culturală "Fiii Gorjului" Bucureşti.

ALTE PRECIZĂRI

În cadrul festivalului vor fi organizate lansări de carte, conferinţe de presă, întâlniri cu cititorii şi vizitarea muzeului "Tudor Arghezi", din oraşul Tg-Cărbuneşti. La festivitatea de premiere, laureaţii vor primi, pe lângă premiile de mai sus, diplomele aferente şi trofeul Festivalului. Lucrările - dactilografiate, într-un singur exemplar, pentru secţiunile de concurs, precum şi volumele pentru Opera Prima, Cuvinte Potrivite, şi cele de arghezologie se primesc până la data de 16 mai a.c.(dată poşta), pe adresa: Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj, 210135 Târgu-Jiu, Calea Eroilor, nr. 15, judeţul Gorj, cod poştal: 210135, cu menţiunea "Pentru Festivalul «Tudor Arghezi»". La expediere se vor respecta obişnuitele cerinţe: în plicul mare se introduce plicul mic cu motto, iar în interior se sigilează datele autorului, inclusiv un număr de telefon, la care poate fi contactat. Juriul îşi va desfăşura lucrările pe două secţiuni: de preselecţie, alcătuit din reprezentanţii organizatorilor, îşi va începe lecturarea în 19 mai; naţional, care cuprinde şi juriul de preselecţie, va definitiva jurizarea în cursul zilei de 21 mai a.c., în aşa fel încât să poată fi anunţaţi laureaţii în timp util, în vederea participării la festivitatea de premiere, ce se va desfăşura la Târgu-Cărbuneşti, în 22 mai, începând cu ora 11.00. Juriul are latitudinea redistribuirii premiilor.

În condiţii de sponsorizare sau a altor forme de susţinere materială, juriul poate acorda şi alte premii. Cheltuielile de cazare, masă şi transport în interiorul judeţului pentru juriu şi invitaţi vor fi suportate de CJCPCT Gorj, Biblioteca Judeţeană şi Primăria Tg. Cărbuneşti cu menţiunea că pentru laureaţii concursului nu se asigură decontarea cheltuielilor de transport. Cheltuielile pentru cazarea invitaţilor din străinătate (Bucureşti), precum şi transportul pe teritoriul României vor fi suportate de CJCPCT Gorj. Laureaţilor din afara graniţelor li se decontează şi transportul de la intrarea pe teritoriul României.

Organizatorii îşi rezervă dreptul de a publica unele lucrări prezentate în concurs, fără să acorde drepturi de autor. Lucrările participante intră în arhiva Festivalului

Informaţii suplimentare la telefon/fax: - 0253/213.710 şi 0721.370057 (Centrul Jud. pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale) ; Persoane de contact: director Ion Cepoi - (0721.370057); Viorel Garbaciu – 0720149806, Dan Popescu - 0747921374 danadrianpopescu@gmail.com, e-mail: cultura@traditiigorj.ro, (Biblioteca Judeţeană "Christian Tell", director Olimpia Bratu - 0253/214904).

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu imagini ale Răstignirii din arta universală.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti; **http:** www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

litere

Mihai Barbu

Reportaj cu...

Poveștile omului care se holba la capre. Varianta de la mina Aninoasa

Puţină lume mai ştie că marea grevă de la Lupeni '77 din 2-3 august a început, de fapt, pe-ntâi august, la Mina Aninoasa. Localitatea respectivă se află între municipiile Petroşani şi Vulcan iar fiecare dintre ele şi-ar putea-o revendica drept un cartier adiacent lor sau hai, treacă de la noi, drept o localitate componentă mai mică înglobată într-una mai mare.. În 1977 exista doar municipiul Petroșani și toate localitățile Văii i se subordonau din punct de vedere administrativ. Acum e altfel. Avem trei municipii (Petroșani, Vulcan și Lupeni) și trei orașe (Petrila, Aninoasa, Uricani). Fiecare localitate e liberă și independentă iar fiecare primar al Văii face politica lui după cum îl taie capul. Ce s-a întâmplat cu Aninoasa la o generaţie distanţă de cea a minerilor greviști din 1977? În primul rând, ar trebui să vă informăm că prima exploatare minieră din Valea Jiului pe care a închis-o capitalismul sălbatic românesc a fost chiar mina Aninoasa. Cu acel prilej a avut loc o ceremonie (caraghioasă) în care toată floarea cea aleasă a Regiei Autonome a Huilei și a minei, a așteptat (emoționată și cu sufletul la gură) aducerea la suprafață a ultimului vagonet de cărbune din subteran. Evenimentul s-a petrecut în ziua de 17 aprilie 2006 iar acestă tristă întâmplare programată a fost marcată ulterior, de către oficialități, prin amplasarea în oraș a unui vagonet negru pus pe două șine. Pe el au scris, cu vopsea albă, ziua, luna și anul în care mina a murit. În anul 1991, de ziua Sfintei Varvara, sindicaliștii au ridicat o troiță iar pe lespedea de marmură au săpat, cu litere vechi românești ce încercau să le imite pe cele chirilice, un text vibrant dar mai greu de descifrat. El era, adresat divinității: "Doamne ocrotește pe frații noștri mineri căzuți în mina Aninoasa iar pe cei vii izbăvește-i de toată primejdia". Dumnezeu le-a ascultat ultima rugăminte și s-a conformat: Le-a închis mina!

La noi, în Vale, "Casa de vis" înseamnă un complex hotelier, o sală imensă de nunți, un restaurant și o piscină în aer liber, ivite toate, ca peste noapte, din lanțul de magazine second hand intitulat, pe mod deosebit de inspirat, "Visul imaginației". Depozitul lor central, de unde se aprovizioneaz ă întreaga Vale, este amplasat în fostul (mare) abator al orașului.

Povestea tristă&amară a minei Aninoasa, spusă de femeia care a păzit-o, zi și noapte, vreme de 19 ani

Am trecut pe la fosta mină zilele trecute, la zece ani de la amara-i aniversare. Văzându-mă că vreau să fac câteva poze, o femeie în vârstă (care coborâse de pe deal în strada Libertăţii) se oprește și mă privește cu atenție. Era ca o invitaţie la dialog, Intru în vorbă cu dumneaei și aflu că o cheamă Pasca Paraschiva și că a lucrat la mină 19 ani. Acum are o pensie de 5 milioane pe care încearcă să și-o completeze oferindu-le oamenilor din oraș pere pergamute din grădina ei de la ţară (femeia se trage dintr-un sat de pe lângă Târgu Jiu) şi o ţuică, nu prea tare, făcută din perele pe care n-a apucat să le mai vândă și i s-au stricat. Femeia face, la instalația de cupru a unui vecin, cam 100 de litri pe an și producția o vinde, atunci când găsește mușterii, cu 15 lei litrul. "Nu-i nici moale ca a momârlanilor, nu-i nici ca palinca maramureșenilor", recunoaște dna Paraschiva. "Nu sunteți, cumva, mama Danielei Pașca?", o întreb eu după câteva tatonări. Daniela e o cunoscută plasticiană din Valea Jiului care a studiat artele plastice la Cluj și care s-a născut la Aninoasa. "Sunt mama ei...", recunoaște interlocutoarea mea. De aici dialogul nostru se leagă ca între două vechi cunoștințe. Am aflat că Daniela e, acum, la Bruxelles unde fiul ei, Patrichi Ioan Alexandru, e arhitect. S-a însurat de vreo 5 ani cu o americancă pe care a cunoscut-o acolo și au, împreună, o fiică. Maria, fetița lor, tocmai a împlinit 7 luni. Bunica Daniela va sta acolo, ca să-i ajute pe tinerii părinți la creșterea copilului româno-american născut belgian, până-n vară. Atunci se va întoarce acasă, la munca ei de pictoriță. Daniela Pașca pictează, singură, de trei ani încoace, o biserică la Câlnic, pe undeva în Oltenia. Nu-i place să aibă colaboratori ca să nu aibă cu cine se certa cu privire la culorile folosit și la viziunea plastică.

Doamna Paraschiva acceptă să mă însoțească în locurile unde a lucrat odinioară cu o condiție: înainte de a urca dealul, să coborâm împreună până la club pentru că femeia avea să-i transmită ceva foarte urgent d-lui director. N-am găsit pe nimeni în clubul pustiu ca un deșert saharian și așa am urmat cărarea, în pantă, care ne conducea spre mină. Bătrâna (și frumoasa) doamnă mi-a arătat fostele băi, fosta lămpărie, fosta cantină, trei ruine amărâte care înfruntă cu greu vremurile de azi. Nici "Casa albă", fosta clădire a angajaţior din sectorul administrativ, nu se simte prea bine. Turnul de apă a scăpat nedemolat deși nici el nu mai are, acum, vreo utilitate practică. E o construcție sveltă și frumoasă ca o pâlnie ce are gâtul lung și delicat ca al unei lebede. Lângă el se găsește "Spălătoria săracului". Așa a scris cineva, cu litere mari și vopsea albă, pe un mititel zid de sprijin. O săgeată lămuritoare, îndreptată în jos, e pusă chiar deasupra unei găuri în asfalt. De acolo țâșnește un izvor limpede și curat de unde se alimentează toți cei care vin să-și spele mașinile. Oameni răi înfundă, periodic, izvorul cu pietre sau cu haine vechi dar d-na Paraschiva se dovedește la fel de vigilentă ca în urmă cu o seamă de ani, când era portăriță la poarta cea mare a minei. Dacă găsește izvorul înfundat cu pietre, doamna Paraschiva îl desfundă și singură. Dacă în el sunt haine vechi, ea se ceartă cu cei care dețin, în fosta sală a mașinilor, un mare depozit en gross de haine second hand și pe care îi bănuiește, în mod îndreptățit, că poluează izvorul săracului. Comerțul prosper cu haine second hand e singura activitate care se mai desfășoară în incinta fostei mine. Povestea depozitului din incinta fostei mine e parcă trasă la indigo după modelul implementat, în Aninosa, de casa de vis. La noi, în Vale, "Casa de vis" înseamnă un complex hotelier, o sală imensă de nunți, un restaurant și o piscină în aer liber, ivite toate, ca peste noapte, din lanțul de magazine second hand intitulat, pe mod deosebit de inspirat, "Visul imaginației". Depozitul lor central, de unde se aprovizionează întreaga Vale, este amplasat în fostul (mare) abator al orașului. De acolo pleacă și acolo vin, zi de zi, noapte de noapte, camioane cu marfă "proaspătă". Mașinile burdușite cu țoale pentru domni și pentru doamne o iau în toate direcțiile: în oraș, în Vale, în județ și în țară. În curtea minei am mai văzut, ca semn al unei prosperități evidente, câteva jeep-uri negre ale patronilor de la second hand și două rulote albe. Câteva capre își făceau veacul în jurul acestor locuinţe mobile dar, afară, n-am văzut nici țipenie de om. Am avut sentimentul, în acea dimineață în care soarele dogorea ca-n agust 77, c-am fi putut părea, în ochii umezi ai fragilelor patrupede, chiar "Omul care se holba la capre", într-o matinală variantă românească. (Autorul face, aici, o subtilă trimitere cinefilă la "The Man Who Stare At Coats", un film american despre reporterul Bob Wilton, interpretat de Ewan McGregor, care era disperat să găsească un subiect exploziv. "În parte slujba mea e să aflu originile fiecărei povești. Toate poveștile mari pornesc de la o întâmplare". Potrivit lui Wilton, adevărata poveste a vieții sale nu a început când a primit o slujbă oarecare la o publicație oarecare dintr-un orășel american. Adevărata lui poveste a început atunci când editorul său l-a trimis să stea de vorbă cu un localnic pe care-l auzise la postul local de radio. Omul susținea că are un soi de puteri supranaturale grație cărora putea călători, oriunde în lume, doar cu ajutorul minții. Specialiștii numesc această calitate rară "vedere la distanță". Gus Lacey, căci despre el este vorba, a povestit că el, și alții ca el, au fost antrenați să ucidă animale cu mintea, doar holbându-se la ele. "Ce fel de animale?", întreabă ziaristul. "Un membru al echipei noastre a oprit inima unei capre", i-a zis Lacey. Ei, ăsta da, subiect! Jurnalistul american lasă totul în urmă (mai cu seamă că nevasta i s-a încurcat, între timp, cu editorul său) pentru că își dă seama că va trebui să meargă, neaparat!, în întâmpinarea subiectului său. "Care e fraza pe care ar trebui s-o știu în Irak?", vrea să afle ziaristul de gura chelnerului de la hotelul aflat în teatrul de război. "Nu trage, sunt reporter!" I-a fost sufficient pentru a purcede la acțiune.)

Două întâmplări cu popa, milițianul, directorul minei și doamna de la poartă

D-na Paraschiva, cât a fost în exercițiul funcțiunii la poarta minei, crede că a făcut numai bine. Odată, mi-a povestit dumneaei, popa Grigoraș a vrut să facă rost de atâtea cuie de la mină încât să nu aibă nevoie să le cumpere toată viața. Înțelegătoare la nevoile bisericii, portărița l-a lăsat pe popa Grigoraș să intre pe poartă cu mașina si s-o umple cu cuie de toate mărimile.

- Ai grijă să nu te prindă cineva, i-a zis d-na Paraschiva.

Parcă a avut o presimțire. Milițianul Arvat era la post și, vigilent nevoie mare, a întors mașina popii înapoi în curtea minei și l-a pus pe bietul Grigoraș s-o descarce. Apoi milițianul a raportat cazul secretarului de partid, tovarășului Albescu, și d-lui Dăbuleanu, directorul minei. Oameni cu frica lui Dumnezeu, cei doi au hotărât, de comun acord, să-i pună pe ăia doi infractori la gazeta de perete doar așa, ca să aibă lumea de ce râde. D-nei Paraschiva îi era foarte rușine c-a ajuns acolo, mai ales că gazeta de perete era fixată afară chiar pe peretele unde se găsea un mozaic cu mineri fruntași făcut chiar de fiica sa și de d. Iosif Tellman din Lupeni. Așa că d-na Paraschiva s-a înțeles cu popa Grigoraș astfel: slujitorul Domnului urma să vină, în acea seară, să dea cu var peste articolul infamant iar ea va închide, încăodată, ochii când popa va fura, din nou, cuiele din curtea minei. Zis și făcut.

- Cu milițianul Arvat cum ați rezolvat-o?, am fost eu curios să aflu cum funcționau relațiile dintre hoț și vardist în acele vremuri apuse.

- Păi, i-am spus de la obraz: *Tov Arvat, am vrut să fac și eu o pomană și te-ai căcat în ea!*

Altă dată a venit la dna Paraschiva un miner și a rugat-o să se uite în altă parte pentru că vrea să ia niște capete de scândură să le poată face copiilor o masă cu patru scaune.

- L-ați lăsat să le ia?

- Nu. M-am dus la dl. director și i-am spus cazul. D. Dăbuleanu a dat ordin la tâmplărie să i se facă omului și masă și scaune și i le-a trimis acasă gata lăcuite.

Era ora prânzului. A venit vremea să ne despărțim. Până am mai făcut eu câteva poze,

(continuare în p. 31)

reportaj